

Tuusniemen Joulu 2018

TUUSNIEMEN JOULU 2018

Lukijalle	2
<i>Valto Holopainen</i>	
Jos olisit tänä jouluna	3
<i>Paula Hagman-Puustinen</i>	
Kristus syntyy - Kiittäkää	4
<i>Isä Arto Leskinen</i>	
Kunnanjohtajan tervehdys	5
<i>Timo Kiviluoma</i>	
Joulua odottaessa	6
<i>Onni Ryyänen</i>	
Kotiseutujuhlapuhe	7
<i>Matti Viialainen</i>	
Puhe itsenäisyyspäivänä sankarihaudoilla 2017	9
<i>Anna-Liisa Happonen</i>	
Tapulin juurella	10
<i>Anssi Junkkari</i>	
Tiekirkko kesätyöpaikkana	12
<i>Esko Taskinen</i>	
Ruokosen jäiltä Kanadan jälle	13
<i>Hannu Holopainen</i>	
Remasten Lyylin pitkä elämä	14
<i>Raija Hätinen</i>	
Paakkilan kaivoksen perustamisesta 100 vuotta	16
<i>Pekka Mustonen</i>	
Hyppyrimäki ja mäenlasku Tuusniemellä	18
<i>Valto Holopainen</i>	
Sisällisota Tuusniemellä	20
<i>Valto Holopainen</i>	
Tapahtumia vuoden varrelta	24
Päätöksiä Tuusniemen kunnassa 1918	28
Lämmin kesä töissä	29
<i>Tuija Junkkari</i>	
Kiitoskortti ja kuva presidenttiparilta	30
Savottalaiset yöpyivät Liukonpellon Lyytilässä	31
Kuva-aukeama	32
Hevonen ja lehmä ystävinä	34
Viitakkeet sepittäjälle jalkaparikassa	35
Malisen Leevi	36
<i>Tuija Junkkari</i>	
Oma aviomies opetti Lempin maalaamaan	37
<i>Valto Holopainen</i>	
Historiallinen kuva	38
Ierikka	39
Acocado-kalakukko	40
Porsaitten vienti papille	41
<i>Olavi Nissinen</i>	
Entisajan monitaitaja	42
<i>Aili Hirvonen</i>	
Muistoissamme	44
Joulutarinoita	48
Kotimäellä	51
<i>Aune Jaatinen</i>	
Ovelia hevoshuujareita Kuopiossa	52
Vupes	53
Hyvä joulun toivotukset	54
Joulutervehdys	55
Ilmoitukset	56

PÄÄTOIMITTAJA

VALOKUVAT (ellei toisin merkitty)

Valto Holopainen

PIIRROKSET

Tuire Joutsen

Esa Holopainen

KANNEN ÖLJYVÄRIMAALAU

Lempi Jäntti

LEHTITOIMIKUNTA

Anna-Liisa Happonen, joulutervehdykset

Tuija Junkkari

Anssi Junkkari

Pekka Mustonen, ilmoitusten kokoaminen

Valto Holopainen

Kari Puustinen, puheenjohtaja

Raimo Hätinen, sihteeri

ILMOITUSTEN MYYNTI JA MARKKINOINTI

Kari Puustinen, Raimo Hätinen, Seppo Miettinen,

Reino Miskala, Hannu Tervo, Eero Smolander, Osmo

Väisänen, Teuvo Voutilainen, Arto Palomäki

JULKAISIJAT

Tuusniemen Lions Club

Tuusniemen Kotiseutuyhdistys ry

PAINOPAikka

Kuopion Liihekirjapaino Oy

KIITOS

Julkaisuyhteisöt ja lehden tekijät kiittävät tukijoita, ilmoittajia, kirjoittajia, kuvittajia ja kaikkia lehden tekoon osallistuneita. Mahdollisesti kertyneet varat tullaan käyttämään kotiseututyön ja nuorison hyvien harrastusten tukemiseen.

Lähettäessänne tämän lehden lahjaksi, voitte kirjoittaa tervehdyksen myös yllä olevaan laatikkoon.

Lukijalle

Kun luemme sanoma- tai aikakauslehtien pääkirjoituksia, huomaamme, että ne paneutuvat yleensä yhden asian monipuoliseen tarkasteluun. Tämä helpottaa lukijaa. Mitä sitten pitäisi tämän Tuusniemen Joulun pääkirjoituksessa lukea?

Mahdollisuuksia on monia. Onko se lehden merkityksen ja tarkoituksen analysointia? Lehden kirjoittajien ja sisällön tarkempaa selvittelyä? Mitä on pidetty tänä vuonna tärkeänä lehteä tehdessä? Paikkakuntamme tämän vuoden tapahtumat ja menestys tai menetys? Monissa pääkirjoituksissa kirjoittaja paneutuu omiin mielipiteisiinsä ja itselleen sillä kertaa tärkeisiin asioihin.

Nykyään kuulee usein ihmisten päivittelevän "mualiman menoa". Usein sanotaan, että mitähän tästä vielä tulee. Maailman asiat tuntuvat olevan niin sekaisin.

Tästä voisi olla myös sitä mieltä, että eivät ne ehkä ole sen sekaisemmin kuin ennenkään ja onhan ne aina olleet sekaisin. Nykyään tietoa maailmalta lietsoo nopea media, lehdet ja televisio, ja tapa millä tavalla asioista meille kerrotaan. Me tiedämme asioista vain sitä kautta ja sillä tavalla mitä luemme lehdistä, tai katsomme televisiosta.

Koko ajan voittaa niin sanottu digitaalinen media. Siellä olevat tiedot, kuten fasebuuk ja muut vastaavat ovat kuitenkin enimmäkseen ihmisten mielipiteitä ja siten monta kertaa niin sanottua "muunneltua totuutta". Tämä tuli muotiin nykyisen amerikkalaisen presidentin avulla.

Kaikkeen tietoon ei kannata uskoa ihan sellaisenaan. Pieni epäily kannattaa pitää mielessä. Ehkäpä maailma ei sitten tunnukaan olevan enää niin sekaisin.

Me tässä paikallisessa joululehdessä pysymme maanläheisissä asioissa ja alkuperäisessä roolissamme: Tuusniemen perinteen ja tämän päivän tallentamisessa. Ensi vuonna tämäkin vuosi on jo perinnettä. Lehtemme täyttää samalla 30 vuotta. Voisimme vaikka laatia selvityksen mitä Tuusniemellä tapahtui vuonna 1989, ja mikä johti näihin tapahtumiin.

Toivotan lukijoille Hyvää Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta

Valto Holopainen
päätoimittaja

Pisteaita, jota sanottiin myös pistoaidaksi. Kuva Kankaalan talon pellon ympäriltä Tuusniemen kirkonkylästä. Se on pantu 1920-luvulla, rautalankavitsaksilla ja sen panija on tm. Taavetti Juutilainen, syntynyt 1880. Aidan korkeus on 120 cm. Aidasten pituus 289 – 300 cm. Varakas pantu aina edestäpäin. Seiväsväli noin metri. Tämä on melko tyypillinen pisteaita. Usein se tehtiin vitsaksilla kolmesta paikasta. Alimmainen vitsas kierretään aidassa olevien 3–4 aidaksen päälle. Aidaksia lisätään, samoin vitsaksia. Varas seiväs neljännen vitsaksen väliin, vuoropuolin. Lähde: Kuopion kulttuurihistoriallinen museo.

Jos olisit tänä jouluna...

Paula Hagman-Puustinen.

Lähde mielikuvitusmatkalle! Olet keskellä joulua ja katselet mikä jouluun liittyvistä hahmoista olisit mieluiten? Pukisitko päähäsi punaisen lakin ja takin, ja heittäytyisit tontuksi? - No tonttuhan tässä ollaan muutenkin, vieläpä punainen lakki, ei käy! Näin saattaisit tuumata ja jatkaisit miettimistä... Olisitko kuitenkin mieluiten poro, joka kuljettaisi lahjoja kilteille lapsille? - Ei, porot eivät kuitenkaan osaa lentää, joutuisin vaeltamaan pitkiä matkoja pakkasessa ja jauhamaan kylmää jäkälää evääksi. Kaviotkin jäätyisivät. Ei käy tuokaan. Entäpä jos olisit joulunpunainen kynttilä kauniissa kattauksessa? - Ei, en halua olla kynttilä! Sehän saattaa palaa loppuun, ellei kukaan älyä sitä ajoissa sammuttaa. Mutta entä jos olisitkin paimen nojaamassa sauvaansa keskellä pimeyttä, ja jonka yhtäkkiä ympäröisi taivaallinen valo ja enkelit? Houkutelisitko tuo kuva enemmän kuin edelliset? - Ei, en halua olla paimen, liian raskasta hommaa valvoa öitä ja pelätä yöllisten petojen hyökkäyksiä laumaa kohtaan.

Mikäs sitten olisit mieluiten? – Jospa olisitkin kuitenkin oma itsesi. Katselisit elämää ihan omilla silmilläsi ja liittäisit siihen kaiken elämänkokemuksen mitä sinulle on annettu? Mitä näet? Näetkö ne menneet, jo eletyt vuodet

ja joulut, ja muistelet kaikkea kokemaasi kiittolisena? Ne lapsuusjoulut, tuoksut, ihmiset, maut ja valot. Kenties joululaulut alkaisivat hiljalleen palailta muistisi korvin kuultavaksi? Entä jos katsoisit myös omilla silmilläsi kohti tulevia jouluja? Näkisit siellä iloa, lämpöä ja joulun ikuis-ta sanomaa? Ottaisit todesta enkelten tuoman ikiaikaisen sanoman ihan vain omana itsenäsi ja omassa elämäntilanteessasi? Riisuisit turhat roolit? Ja olisit nyt ja tässä. Tänä jouluna. Sinä, juuri sellaisena kuin olet.

Joulun perimmäinen sanoma ei ole mielikuvitusta. Jeesus syntyi, jotta me saisimme osamme joulusta, syntiemme sovitukselta ja ikuisesta elämästä. Kun maailman Vapahtaja syntyi, muuttui koko maailman historia. Siksi joulua saa ja kannattaa juhlaa! Kotiseurakuntasi tarjoaa sinulle joulun sanoman iloa - muodossa jos toisessa. Saat liittää taas yhden joulun muistojesi helminauhaan ja ottaa vastaan sen iloiten yhdessä toisten kanssa. Kunnia Jumalalle korkeuksissa ja maassa rauha ihmisten kesken, joita Hän rakastaa!

Onnellista Joulua ja Siunattua Uutta vuotta 2019!

*Paula Hagman-Puustinen
Tuusniemen aluepappi*

Kristus syntyy – Kiittäkää!

Isä Arto. Yläpuolella jouluikoni.

**"Suuri ja sanomaton ihme on nyt tapahtunut:
Neitsyt synnyttää neitsyyttään menettämättä,
ja Sana tulee lihaksi Isästä eroamatta.
Enkelit paimenten kanssa ylistystä veisaavat
ja mekin heidän kanssaan huudamme:
Kunnia olkoon Jumalalle korkeuksissa ja maassa rauha!"
(Kristuksen syntymäjuhlan stikiira)**

Ihmisten olosuhteet ja maailman tilanteet vaihtelevat ja muuttuvat, mutta joulun perussanoma on sama ja pysyy samana. Kirkko on kautta aikojen Pyhän Kirjan mukaisesti pukuunut sen meille kaikille jo lapsuuden jouluista tuttuun muotoon, joka kuuluu: Sana tuli lihaksi!

Kaikki muu horjuu ja häilyy. Kaikki muu muuttuu ja vaihtuu. Ihmiset syntyvät ja kuolevat. Mutta joulun sanoma on ja pysyy: Jumala syntyi ihmiseksi! Jo vanhoina aikoina lausui hurskas kilvoittelija aina iloitsevana, kun julistetaan Kristuksen syntymää Neitseestä. Hän eli odottaen hetkiä, jolloin joulun valmistusaika tuo sanoman Kristuksen syntymisen kiittämisestä. Tuon sanoman voima on sen pyhässä ihmeessä ja ymmärryksen ylittävässä

valtavuudessa: taivaita suurempi ja maan piiriä korkeampi tulee lapsen hahmossa ihmisenä meidän keskuuteemme. Tämän käsittämättömän totuuden eteen tulisi meidänkin joulun läheisyydessä ja jouluna pysähtyä. Sitä meidän tulisi toistaa sisimmässämme, jotta se loistaisi kirkkaammin kuin juhlan ulkoiset puitteet, kirkkaammin kuin pitkään ajalliset jouluvalot.

Sana tulee lihaksi! Jumala syntyy ihmiseksi! Meidän tähtemme ja meidän jumalayhteytemme tähden. Näin veisaa Kirkko ajasta aikaan, vuosisadasta toiseen, pyhän syntymäjuhlan päivinä.

Kunnioittakaamme ja ylistäkäämme Kristuksen syntymäjuhlaa, aivan kuin enkelit ja paimenet veisasivat kiitosta Jumalalle. Liittäkäämme mekin kiitoksemme taivasten voimien iloon ja ylistyksemme maan riemuun, rakkaudessa ja hyvässä tahdossa, ihmiseksi syntyneen Jumalan kunniaksi. Kristus syntyy – kiittäkää!"

*isä Arto Leskinen, rovasti
Kuopion ortodoksinen seurakunta*

Kunnanjohtajan tervehdys

Kunnanjohtaja Timo Kiviluoma.

Ensimmäinen vuosi Tuusniemen kunnan johdossa on takana. Vuoteen mahtui paljon kunnan asioihin perehtymistä ja nykytilan kartoittamista. Virassani aloitus tapahtui kesken meneillään olevan vuoden 2018 talousarvioprosessin. Seuraava isompi kokonaisuus oli vuoden 2017 tilinpäätös. Tilinpäätös oli ennakoitua parempi, ollen ylijäämäinen. Ensi vuoden talousarvion lähtökohdat olivat edellisvuotista haastavammat. Tähän syynä oli kunnan tulopohjan laskeminen lähinnä valtionosuusleikkausten vuoksi. Käytännössä tämä tarkoittaa erittäin tarkan taloudenpidon jatkamista kunnassa. Samalla on kuitenkin suunnattava katsetta myös eteenpäin.

Merkittävin kuntaa ja sen toimintaa eteenpäin luotaava asiakirja on kuntastrategia. Vuoden aikana kuntaan laadittiin uusi kuntastrategia, mikä ulottuu vuoteen 2026 saakka. Asiakirjaa päivitetään vähintäänkin valtuustokausittain ja tarvittaessa useamminkin. Siinä vaiheessa, kun kunnan järjestämisvastuulla olevien sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottaja vaihtuu, on kuntastrategian päivittämisen paikka riippumatta edellisestä päivittämisen ajankohdasta. Strategia on kuitenkin sopivan pituinen, jotta kunnan toimintaa voi suunnitella pitkäjärjenteisesti eteenpäin. Strategiaa työstettiin huolella käytännössä alkuvuodesta syksyyn saakka. Kunnan luottamushenkilöt olivat aktiivisesti mukana strategian työstämisessä. Rakentavas-

sa ilmapiirissä kolmessa valtuustoseminaarissa saimme hyvät eväät Tuusniemen suunnalle tulevaisuuteen. Kuntalaiset saivat sanoa asiaan näkemyksensä kahdessakin prosessin eri vaiheessa. Strategiassa haettiin rohkeasti uutta näkökulmaa ja sen alkuosa rakennettiin samalla myös brändiviestin muotoon.

Keskeisenä läpileikkaavana teemana kunnan palvelutuotannon rinnalla on koko vuoden kulkenut elinkeinotoiminnan toimintaedellytysten parantaminen kunnassa. Tämä työ on pitkäjärjenteistä ja vaatii näiden asioiden määrätietoista eteenpäin vientiä vuodesta toiseen. Kuluvana vuonna on kirkonkylän kaavoitusta saatettu tästäkin näkökulmasta ajan tasalle ja kunnan infrastruktuuria on rakennettu teollisuusalueelle.

Kaiken arkisen aherruksen keskellä myös monet kuntalaiset ovat tulleet tutuksi. Vuoden mittaan olen saanut käydä kuntalaisten kanssa monia mielenkiintoisia ja rakentavia keskusteluja kuntaan liittyen. Aina ei ole kaikkia toiveita mahdollista täyttää, eikä kaikkien näkemysten mukaan asioissa edetä, mutta tiiviissä vuorovaikutuksessa saamme varmasti kuntaa ja sen palveluja kehitettyä kuntalaisten parhaaksi. Toivotan lopuksi lehden lukijoille hyvää ja rauhallista joulun aikaa.

*Timo Kiviluoma
kunnanjohtaja*

Joulua odottaessa

Joulun lähestyessä mieleeni palaa elämäni varrelta monenlaisia joulumuistoja. Lapsuuteni jouluilla on muistoistani oma kaunis sijansa. Valoa ja kauneutta säteilevät jouluuudet, joulupukki lahjoineen. Kirkkomatkat varhaisina jouluaamuina kulkusten kilistessä.

Olin noin 16-vuotias. Tapaninpäivänä kävi sisällä ollessa aika pitkäksi. Teki mieli lähteä metsästämään. Kerroin aikeistani kysymysmielessä äidille. Äiti sanoi, että älä lähde. Anna joulurauha metsäneläimillekin. En lähtenyt. Tämä äitini mielipide on tullut mieleeni eräretkillä läpi elämäni.

Nykyisin metsästäjät julistavat joulurauhan metsäneläimille varsin näkyvällä ja vaikuttavalla tavalla.

Joulun 1939 vietimme suuressa pelossa ja hädässä. Kamppailimme epätoivoisesti olemassaolomme puolesta. Ulkomailla luonnehdittiin puolustautumistamme itsemurhataisteluksi.

Talvisodan kovissa taisteluissa mukana ollut runoilija kuvaa vaikuttavalla tavalla tuntojamme. Linaan tähän hänen runonsa.

Pyhä yö

Oli muuan Jooseppi kirvesmies,
oli siellä missä me muutkin,
jäi häneltä vaimo ja kotilies
Hän harvoin kirjoitti Marjalleen
ja harvoin kirjeitä saikin.
Mut jouluaaton kun ehtooseen
tuli säästi joukkomme harvenneen
niin kuulla saimme me kaikin.
On poika syntynyt Joosepille
ja Marjatalle ja Marjatalle!
Se syntyi mustimman orren alle,
ja tuskin peitettä sille, -
Me kaikki hengessä polvistuimme
ja lapsen vierelle kumarruimme
ja siunauksemme luimme.
Ja monta paimenta parrakasta
lumessa valvoi ja vartioi,
ja vartioi sitä pientä lasta
petojen saaliiksi joutumasta
maa, taivas kiitosta soi.

Ja Suomen korpien yllä hohti
nyt tähti suurempi muita,
ja me kaikki käännyimme sitä kohti,
ja meidät kaikki se kotiin johti,
se tähti suurempi muita.

(Yrjö Jylhä)

Talvinen seinävuori. Kuva Onni Ryyränen.

Päästyämme sodasta ja pahimmasta jälkivaarasta uskoin turvallisen elämän vahvistumiseen. Kansa teki työtä itseään säästämättä. Maa nousi raskaiden vuosien köyhyydestä ja alemmuustilasta. Kaupankäynti länteen vilkastui, länsi auttoi. Elämämme koheni kaikilla elämänalueilla.

Silloin uskoin, että sivistys ja hyvinvointi vähentävät ihmiskunnassa pahuutta niin, että sodanvaara ja kaikki paha maailmassa vähenee. Olen vähän pettynyt. Ei ihmisen paheistaan pääse. Tapakulttuuri on romahtanut. Itsekkyys ja ahneus hallitsevat toimintojamme. Pyrkikäämme pois näistä paheistamme.

Pyrkikäämme yksimielisyyteen. Yksimielisyys on yhteistä voimaa. Sen voiman ansiosta meillä on vapaa isänmaa. Vapaus viettää nytkin perinteistä joulujuhlaa.

Joulurauhaa lukijat ja kaikki tuusniemeläiset

Kirjoitettu syyskuussa 2018

*Onni Ryyränen
(99-vuotias tuusniemeläinen sotaveteraani)*

Matti Viialaisen kotiseutujuhlapuhe

Etelä-Karjalan maakunta-johtaja Matti Viialainen.

7.10.2018

Hyvät tuusniemeläiset,

Zacharias Topelius luonnehti Maamme kirjassaan 1876 savolaisia:

"Ovat samaa kansakuntaa kuin karjalaisetkin, mutta ovat aikaisemmin asettautuneet asumaan Saiman vesien luokse ja täten tulleet erilaisiksi tavoilleen ja luonteelleen. Mutta kun karjalaiset ovat kärsineet paljon räsitystä suurien hovien herroilta ja ovat tulleet siitä välistä liian nöyriksi, ovat savolaiset päässeet varakkaammiksi, enemmänkin omavaltaisiksi, saaneet itseluottamusta, joka välistä tekee heidät pöyhkeiksi, joka kuitenkin ei ole ilman arvoisuutta. Savolainen, niin kuin tiedonhaluinen ja hyväpäinen, kuuluu enemmän sivistyneiden joukkoon maakansassa; hänen kielimurteensa on levinnyt aina Lappeenrannasta likelle Kajaania.

Varakkaimmissa pitäjissä Kuopion ympärillä osoittavat yltäkylläisyyttä hopea, silkki, ryydit, viinit, sikarit, joita ei niin muualla tavata Suomen talonpojan tuvassa... Kaukaisimmissa osissa Savon-maata asuu yksinkertaisempaa kansaa yksinäisissä taloissa kaskimäkien välissä.

Savolainen on ymmärtäväisempi ja omaa etuansa enemmän katsova mies, kuin hyväntahtoinen karjalainen. Hänen kauppansa onnistuu tavallisesti paremmin, ja hän nauraa naapurilleen, jotka päivässä syövät enemmän, kuin ovat vuodessa ansainneet."

Tuusniemi, jonka seurakunnan perustamiseen kunigas Kustaa III armollisesti suostui 11. tammikuuta 1781 Gripsholmin linnassa, kuului noihin Topeliuksen tarkoitamiin varakkaampiin Kuopion ympäryspitäjiin. Tänä aikan mittapuulla yltäkylläisyyttä olisi runsain mitoin, mutta tilannetta on punnittava tietysti oman aikamme näkövinkkelistä. Väkimäärän vähenemiseen ei varmaan

täällä enempää kuin koko Itä-Suomessakaan voida olla tyytyväisiä. Sen sijaan esimerkiksi kunnan talous on teillä keskimäärää selvästi paremmassa kunnossa. Se on arvokasta, josta kuuluu kiitos niin luottamus- kuin virkamiehillekin.

Toinen voimavara, jonka merkitystä ei myöskään sovi väheksyä, on enemmän hengellistä laatua. Tarkoitän tässäkin juhlassa ilmenevää vahvaa kotiseutuhenkeä, tuusniemeläisyyttä.

Tuusniemi voi olla nykyinen asuinpaikka, rakas vapaa-ajan viettopaikka tai suvun perinteikäs kotipitäjä. Tässä juhlassa olemme yhdessä aistimassa paikallista yhteisöllisyyttä, todistamassa vapaaehtoistyön voimaa ja merkitystä. Iso kiitos kuuluu niille aktiiveille, jotka ovat meille tämän yhteisen juhlahetken järjestäneet.

Tunne kuulumisesta yhteisöön on vahva. Teissä tuntuu olevan sellaista voimaa ja sitkeyttä, jota moni muu yhteisö voisi suorastaan kadehtia. Kyse on kotiseutuhengestä, jonka voi aistia.

Itse kukin meistä tarvitsee tunteen siitä, että kuulumme jonnekin. Kuten valtioneuvos Riitta Uosukainen Imatralta on sanonut: Jokainen tarvitsee juuret ja siivet. Juuret ovat kotiseutu, josta siipien avulla ponnistamme elämämme eri vaiheisiin. Kun on vahvat juuret, ne kantavat, vaikka siivet veisivät välillä ilmapirtauksiin, joita on vaikea ennakoita.

Useimmilla meistä on päällekkäisiä identiteettejä, jotka eivät sulje toisiaan pois vaan täydentävät toisiaan. Läs- nä olevilla on savolaisuuden ohella vahva tuusniemeläinen identiteetti riippumatta siitä, mitä muita tärkeitä paikkoja ja asioita teillä on. Tuusniemi on se sielunmaisema, koti, täällä Juojärven ja Ohtaansalmen rannoilla, keskellä Itä-Suomea, Kuopion ja Joensuun puolimat-kassa, jossa asut- te tai jonne palaatte toistuvasti aatoksissanne. Minulle se

on Puumala ja Saimaa, vaikka päivätyö onkin Lappeenrannassa.

Savon moniosaisessa historiassa kuvataan myös Tuusniemen vaiheita. Niissä on paljon kerrottavaa. Täyssinän rauhan rajakivi vuodelta 1595, Seinävuoren rotkolaakso, kaunis kirkko ja kellotapuli, Ohtaansalmen sillat ja muut nähtävyydet, patikointi- ja vesireitit sekä tietysti itse kirkonkylä ja muut kylät, pelto- ja metsämaisemat muodostavat Tuusniemen identiteetin, jonka ylläpidossa ja luomisessa ihmiset, itse tuusniemeläiset, ovat kuitenkin avainasemassa.

Tuusniemen historiasta voitte syystäkin olla ylpeitä. Vaikka tulevaisuuteen vaikuttavat paljon myös ns. suuremmat voimat, kaikkein eniten se riippuu täällä asuvista ihmisistä, päättäjistä ja yrittäjistä, työntekijöistä sekä viljelijöistä itsestään. Se vahva yhteisen tekemisen henki, jota tämäkin juhla ilmentää, kantaa myös tulevaan.

Vanhoihin aikoihin verrattuna nykyiset haasteemme tuntuvat sittenkin varsin pieniltä. Ne ovat kaikki ratkotavissa olevia asioita, jos vain toimeen tartumme, ja kykenemme myös tekemään päätöksiä, eikä vuosikausia niitä vain valmistelemaan.

Maakunta- ja soteuudistus on suurin hallinnon muutos Suomessa sitten vuoden 1865, jolloin seurakunnat ja kunnat erotettiin toisistaan. Kesällä 1917 eduskunta jo yksimielisesti päätti, että maahan rakennetaan maakuntahallinto, mutta sitten tuli muita kiireitä, eikä asiaan tosimitä palattu, kunnes asia ajankohtaistui 2015 sosiaali- ja terveystalvelujen uudistuksen myötä.

Niiden järjestämiseen tarvitaan väistämättä yksittäisiä kuntia leveämpiä hartioita ja päätöksentekoon suoraa kan-

sanvaltaa eli vaaleja, sillä niin merkittävästä julkisten varojen ja vallankäytöstä, vuosittain liki 25 miljardistahan on kyse.

Valitettavasti nykyisestä eduskunnasta ei 1917 kesän yksituumaisuutta näytä enää löytyvän. Päätöksenteko on puuroutunut pahemman kerran, kun ratkaisevat mietinnöt laativan valiokunnan työ edelleen laahaa.

Kokoustekninen kikkailu ja tarkoituksellinen ajanpöluu ja riitely tuovat mieleen kahden nuoruusvuosieni tunnetun poliittisen vaikuttajan tokaisut. Aarne Saarinen luonnehti yrityksiä juonitella 1981 nurin silloinen Mauno Koiviston hallitus "arvottomaksi näytelmäksi". Hallituspuolueiden keskinäinen kärhämöinti puolestaan muistuttaa tunarointia, jonka aikaansaajista presidentti Kekkonen käytti myös nasevaa sanontaa, jota ei näin juhlapuheessa ole soveliasta kokonaisuudessaan toistaa.

Iso ja tarpeellinen uudistus on jo siirtynyt, ja jos jarrutus onnistuu, jää se tälläkin vaalikaudella tekemättä, siirtyy kenties komiteaan ja sen myötä hamaan tulevaisuuteen. Se olisi todella valitettavaa, oikeasti suorastaan edesvastuutonta, sillä jokainen lisävuosi aiheuttaa vain lisäkustannuksia, lykkää uudistuksesta kansalaisille tulevia hyötyjä ja ylläpitää turhauttavaa epävarmuutta. Se taas johtaa osaoptimointiin, josta lopuksi kärsivät kaikki. Hyvätulaiset ja työssäkäyvät kyllä saavat tarvitsemansa palvelut jouhevasti, mutta entä työttömät, eläkeläiset, lapsiperheet ja moniongelmaiset, jos kaatajat onnistuvat? Ja miten käy maakuntien elinvoiman ja aluekehityksen, jos päällekkäistä ja sekavaa hallintoa ja voimavaroja ei kootakaan yhteen?

Matti Viialainen

Puhe itsenäisyyspäivänä sankarihaudoilla 2017

Tuusniemen sankarihaudat. Anna-Liisa Happonen pitää puheen itsenäisyyspäivänä 6.12.2017. Kuva Timo Tirkkonen.

Jumala onmpi linnamme ja vahva turva aivan on miekkamme ja kilpemme ajalla vaaran vaivan. Tätä virttä lauloivat sotaan lähtiessään tuusniemeläiset Suojaharjun kentällä. Kaikki näistä lähtijöistä eivät palanneet elävinä. Osa heistä lepää tämän kummun alla. Kotikyläni ensimmäinen sankarivainaja oli Toimi Heiskanen, myös naapuristamme kaatuivat talvisodassa veljekset Otto ja Heikki Määttä.

Jatkosodassa kaatui samoilla leikkikintereillä karttu-piilosta juosseet 20-vuotiaat Viljo Voutilainen, Martti Kinnunen ja Veikko Venäläinen. Olin saattamassa lähi-naapuriani Veikko Venäläistä. Hän oli jäänyt rintamalle. Hänet tuotiin Tuusniemelle. Hän ei ollut tunnistettavissa kasvoistaan. Riikka-äiti meni arkun luo ja nosti peiton ja tunnusteli poikansa jalkoja ja sanoi, kyllä tämä on Veikko. Sillä kertaa haudattiin useita sankarivainajia. Muistan hyvin ne valkeat arkut, jotka tähän maahan kätettiin, olinhan silloin jo 11-vuotias. Suuri joukko invalisoitui, he ovat kantaneet koko elämänsä sodan seurauksia. Valto Timonen kertoi tarinansa kotikylälläni. Hän oli haavoittunut vaikeasti päähän. Hänet oli siirretty kuolleitten jou-

koon. Valto kertoi: "Tulin tajuihini, kuulin askeleita, jaksoin nostaa kättäni, olin ruumiskasan päällä. Kulkija huomasi nostetun käteni ja pelasti minut."

Sain myös antaa oman pienen osani isänmaan hyväksi, ollessani pikkulottana tätini mukana Heinäveden Varistaipaleessa. Nämä ovat lähtemättömiä muistoja, jotka ovat kulkeneet vuosikymmenet mielessä. Minulla on kunnia puhua tällä kummulla maamme 100-vuotispäivänä.

Elämme maailman parhaassa ja tutkimusten mukaan maailman onnellisimmassa maassa. Kunnioittakaamme heitä, sankarivainajiamme. Tämä paikka, jossa olemme, on verin lunastettu ja kyynelin kostutettu. Näille sodan uhreille kuuluu kunnia vapaasta isänmaasta.

Tänä päivänä voimme laulaa samaa virttä kuin sotaan lähtijät ja toivoa, että Jumala olisi nyt ja edelleenkin kilpemme ja turvamme. Hyvää 100-vuotisitsenäisyyspäivää meille kaikille.

Anna-Liisa Happonen

Tapulin juurella

Kuva Hannu Holopainen.

Tuusniemen kirkon kellotapulin

200-vuotisjuhla 24.6.2018

Tuusniemen kirkko ja tapuli rakennettiin aikoinaan keskelle kylää, mäen päälle näkyvälle paikalle. Kirkko on vuodelta 1869, mutta tapuli on 50 vuotta vanhempi: se rakennettiin jo vuonna 1818.

Sekä kirkon että kellotapulin huipulla komeilee kristillinen symboli, risti. Nämä ristit ovat kauniita, mitoitetaan sopusuhtaisia, sakaroitten pituuden ja paksuuden suhteet miellyttävät silmää. Käykääpä katsomassa!

Tapuli on 3-nivelinen. Alimpana on yksinkertainen huone, sitten varsinainen kellokerros ja ylimpänä niin sanottu lanterniinerkerros. En tiedä, onko tämä käytännön asia, vai liittyykö tähänkin jotain symboliikkaa. Jos ei liity, se on helppo keksiä. Jo muinaiset roomalaiset sanoivat, että "kaikki hyvät asiat ovat kolme". Kristinuskossa kolme on yhden rinnalla jumaluuden luku: kolmiyhteys (Isä, Poika ja Pyhä Henki). Raamatusta löytyy paljon 3-asioita, joista tutuin lie Paavalin muistutus korinttilaisille: "Niin pysyvät nämä kolme: Usko, Toivo, Rakkaus."

Suomen tapulinrakentajat tuskin rasittivat itseään turhilla symbolipohdinnnoilla. Tapulirakennukset ovat saaneet vaikutteensa Ruotsista, ja sen ajan arkkitehtuurityyleistä, ja käytännön rakenteista. Tuusniemen tapulin alakerros on ristin mallinen huone – mielestäni ei symboli, vaan rakenteellinen yksityiskohta; nurkkia on tällä tavalla vahvistettu.

Ennen tornitapuleita rakennettiin keskiajalta lähtien pukkitapuleita, toisin sanoen kello roikkui yksinkertaisessa puisessa telineessä. Näitä pukkitapuleita alettiin verhoja Suomessa 1600-luvun loppupuolella, eri puolilla maata eri tavalla. Vaikutteet tulivat myöhäisrenessanssin arkkitehtuurista.

Muissakin kuin sakraalirakennuksissa saattoi olla erillinen kellotornirakennus (esimerkiksi italialainen campanile). Muun muassa entisen kotikaupunkini Kouvolan kaupungintalossa, joka on uudehko rakennus, on erillinen kellotorni, joka soittaa melodiasa joka tunti.

Tapuleita on Suomessa kolme päätyyppiä: ensinnäkin pohjalainen, joka on vanhin ja komein, toiseksi länsi- tai lounaissuomalainen ja sitten itäsuomalainen, joita rakennettiin vasta ison vihan (1721) jälkeen. Lähes kaikki tuon ajan tapulit olivat 3-kerroksisia. Länsi-Suomessa alin kerros toimi usein läpikäytävänä kirkkotarhaan. Itäsuomalaisessa alin kerros on 8-kulmainen, Tuusniemellä tosin 4-kulmainen. Olisiko itäsuomalainen tyyppi vieläkin idempää, Karjalasta?

Varsinainen kellohuone (2. kerros) on tavallisesti julkisivultaan rikkaimmin jäsenöity. Sekin on usein 8-kul-

mainen. Lanterniinerkerros (3. kerros) on yleensä 8-kulmainen. 8-kulmaisuuuteen liittyy kristillistä symboliikkaa: uuden viikon aloittaa 8. päivä. Kristuksen ylösnousemus tapahtui juutalaisen ajanlaskun mukaan sapatin jälkeisenä päivänä, joka oli "kahdeksas luomispäivä", ja sellaisena uuden aikakauden luku. Siksi kastemaljat ja kastekappelit on usein tehty kahdeksankulmaiseksi. Myös 8-kulmainen saarnatuoli on yleinen.

Suomalaiset tapulit olivat 1700-luvulla punaisia, sekä yksityiskohdiltaan värikkäitä. Ovet ja ikkunaluukut saattoivat olla keltaisia ja vuorilaudat vihreitä. 1800-luvun uusklassismin myötä tapulit muuttuivat vaaleiksi, sävy sävyyn, kuten Tuusniemenkin kellotapuli, joka rakennettiin vuonna 1818. Suomi oli Suomen sodan jälkeen siirtynyt Venäjän suuriruhtinaskuntaan ja hallitsijamme oli Aleksanteri I. Kun hän 1. joulukuuta 1825 kuoli, protokollan mukaan Tuusniemelläkin piti kelloja soittaa kuukauden ajan tunti joka päivä!

Alkuperäisessä vaatimattomassa pukkitapulissa soi Tukholmasta tuotu kirkonkello. Tukholman vuoden 1805 kello soi varmaan aluksi tässäkin tapulissa. Uuteen hirsirakennukseen hankittiin kellot tietysti Venäjältä; Valdaista ja Pietarista. Nykyiset kellot ovat vuosilta 1856 ja 1879. Pienempi (1856) painaa 230 kiloa, suurempi (1879) painaa 340 kiloa. Vertailukohdaksi Riistaveden kirkon pihalla oleva kello (valettu 1914) painaa 155 puutaa (1 puuta on 16,38kg), 2550kg. Suomen painavin kirkonkello on Viaporin vanhassa sotilaskirkossa, se painaa 6683 kiloa. Tämä entinen Aleksanteri Nevskin ortodoksisen kirkon kello soi vieläkin Suomenlinnassa erillisessä kellotornissa.

Tuusniemen vanha vuonna 1800 rakennettu kirkko paloi heinäkuussa 1857. Vieressä seisova tapuli saatiin pelastettua. Tulipalosta on jäänyt elämään myytti, ja runoelma suntiosta, joka kasteli housunsa ja ropsi niillä tapulin kuumentunutta seinää. "Jos tapuli ois palanna, niin se ois ollu kopsu, mut Järveläinen, kunnon mies, se housuillansa hopsu." Hauska kertomus, mutta ei kai yksillä housuilla sentään tapulia pelastettu.

Tapuleihin liittyy paljon mystisiä kertomuksia ja taruja, etenkin kun niissä säilytettiin ruumiita. Kulajoen isot pojat kertoivat lankomiehelleni Eskolle 40-luvulla valeskuolleesta naisesta, joka oli pantu arkkuun ja Tuusniemen tapuliin. Nainen heräsi yöllä ja tunki ulos arkusta. Ovet olivat kuitenkin lukossa, joten nainen kiipesi torniin ja alkoi soittaa kelloja. Pahaksi onneksi hän sai sydänkohauksen ja kuoli kesken kellonsoiton soittoköysi kourasaan. Tästä hänet löydettiin.

Kello ja tapuli ovat edelleen keskellä kylää mäen päällä. Mutta maisema muuttuu. Kylää on rakennettu ja puut ovat kasvaneet. Kirkko ja tapuli ovat kieltämättä menettäneet paljon asemastaan kyläkuvassa.

Anssi Junkkari, arkkitehti SAFA

Tiekirkko kesätyöpaikkana nuorille Tuusniemellä

Tuusniemen kunta ja Järvi-Kuopion seurakunnan Tuusniemen alue seurakunta ovat tehneet yhteistyötä monien vuosien ajan tiekirkkoasiassa. Yhteistyön käynnistivät kunnanjohtajana toiminut Jouni Perälä ja Järvi-Kuopion seurakunnan kirkkoherra Reijo Leino. Lähtökohtana oli kunnanjohtajan huoli, miten matkailijoita saataisiin pysähtymään valtatievarressa olevalla Tuusniemellä ja käyttämään paikkakunnan monipuolisia palveluita. Kunnanjohtajan ehdotus oli, että kunta voisi palkata kesätyö-

Kaunis kotikirkkomme taustalla ja Annika Kärppä opaskyltin vierellä. Kuva Esko Taskinen.

hön tulevan nuoren tiekirkko-oppaaksi, jonka seurakunta perehdyttää tehtävään ja huolehtii muustakin tiekirkon toimintaan liittyvistä asioista.

Näin lähdettiin toimimaan ja sovittiin, että kirkossa on jaettavana kirkkoa ja seurakuntaa koskevien esitteiden lisäksi myös Tuusniemen kuntaa koskevia esitteitä.

Yhteistyö kunnan kanssa on toiminut hyvin ja siitä kuntamme johto ja päättäjät sekä tiekirkkoasiain hoitaneet viranhaltijat ansaitsevat parhaimmat kiitokset. Olkoon tämä esimerkki siitä hyvästä yhteistyöstä, mitä tarvitaan nyt ja tulevaisuudessa. Tämä antaa myös nuorille viestin kotikunnan halusta auttaa heitä pääsemään kiinni työelämän harjoitteluun. Joka kesä kirkossa on käynyt useita satoja matkailijoita eri puolilta Suomea ja myös maamme rajojen ulkopuolelta. Kotipaikkakuntaamme on näin saatu tutuksi ja todennäköisesti matkailijat ovat käyttäneet myös paikallisten yritysten palveluita. Menneenä kesänä kirkossa ollut kastepukunäyttely kiinnosti myös paikkakuntalaisia.

Tiekirkon oppaana tähän mennessä on toiminut jo kuusi nuorta tuusniemeläistä ja heidän palkan on maksanut Tuusniemen kunta.

Tiekirkon oppaana menneenä kesänä jo kolmatta kesää toiminut Annika Kärppä luonnehti oppaan tehtävää hyvin mielenkiintoiseksi ja vastuulliseksi. Hän näki itsenäisen tehtävän kasvattavan vastuuta ja koki erilaisten ihmisten kohtaamisen haasteelliseksi ja mielenkiintoiseksi. Kirkko on rauhallinen paikka tehdä työtä ja keskustella ihmisten kanssa.

Osa kirkossa käyneistä halusi kysellä ja keskustella. He kertoivat myös muista käynneistään eri tiekirkkoissa. Osa kierteli ja katseli ja tuli hiljentymään kirkkoon. Annika kertoo, että hyvä perehdyttäminen työhön ja tuki sekä tiekirkko-oppaan opaskirja 10 käskyä sisältöinen ovat olleet hyvä selkänä työlle.

Tiekirkossa oli kuntamme ja seurakuntamme esitteiden lisäksi jaettavana valtakunnallisesti tiekirkkoissa jaettavaksi painettuja kortteja.

Tuusniemen kunnan merkityksen työllistää nuoria tällä tavalla Annika Kärppä kokee hyvänä asiana. Tämä on tärkeä vaihe nuoren elämässä päästä tutustumaan ja perehtymään työhön. Työkokemuksen lisäksi työstä saadulle palkalle on varmasti myös käyttöä tulevissa opinnoissa.

Mahtava pystyhirsinen kotikirkkomme ja sen vieressä seisova 200-vuotinen kellotapuli ovat yhdessä yksi tärkeä nähtävyys kotikunnassamme.

Esko Taskinen

Ruokosen jäiltä Kanadan jäille

Elisa Holopainen palkittiin vuoden 2018 tuusniemeläisenä. Palkitsijat Kotiseutuyhdistyksen edustajat Pekka Mustonen (oik.) ja Eeva-Riitta Jäntti.

Toivottavasti Elisa Holopaisen toive toteutuu. Siis Vuoden Tuusniemeläinen 2018 Elisa on lähdössä edustamaan Suomea Kanadaan neljän maan jääkiekkoturnaukseen. Asia on hieman auki tätä kirjoitettaessa. Elisa on kuitenkin mukana maajoukkueen listoilla.

– Hyvillä ja iloisin mielin olen lähdössä pelaamaan maailman parhaita jääkiekkjoukkueita vastaan, Kanada, USA... Siinä pääsee joukkueen mukana testaamaan omia kykyjään, toteaa Elisa.

Peilaan hieman Elisan taustaa jääkiekkoon. 1970-luvulla Tuusniemellä apupappina toimi Wille Riekinen, myöhemmin hänet tunnettiin Kuopion hiippakunnan piispana. Wille teki usealla saralla seurakunnan nuorisotyötä. Yksi niistä oli poikien jääkiekko. Elisan isä, Juha oli mukana jäkispelissä. Muistan, kun Juha noin kuusivuotiaana tuli jääkiekkoharjoituksista kertoen. –Minä, kun runttasin. Juhan jääkiekkopelit jatkuivat aikuisikään ja se esimerkki ilmeisesti antoi Juhan ja Marja-Liisan lapsille intoa pelaamiseen.

Elisan isovelji Aki ja serkku Niko kavereineen pelasivat sulan maan aikaan sähköä rivitalon pihamaalla ja sitten syksyn jäiden tullen jääradalla vierisellä Ruokosen lamella. Ohi kulkiessa tuli osallistuttua peleihin ja Elisan mailatyöskentely oli nuori ikä huomioon ottaen todella tarkkaa.

– Jääkiekko alkoi kiinnostaa jo ihan pienenä. Olin 4-vuotias, kun menin ensimmäisiin jääkiekkoharjoituksiin KalPaan. Aki pelasi jääkiekkoa ja olin jäähalleilla mukana jo pienenä, ja siksi halusin itsekin kokeilla. Ruokosella oli jääkenttä, jossa kului paljon aikaa talvisin. Isän ja äidin merkitys pelaamiseen on ollut todella suuri. He ovat aina kuljettaneet harjoituksiin ja kannustaneet pelaamiseen. Nyt olen Kuopion klassillisessa lukiossa urheilulinjalla, se yhdistää koulun ja jääkiekon hyvin. Koulupäivät on suunniteltu siten, että päivässä jää hyvin aikaa harjoitteluun aamuisin sekä iltaisin.

Onnea ja menestystä Elisalle.

*Hannu Holopainen
Kirjoittaja on Elisan isän, Juhan setä*

Remasten Lyylin pitkä elämä

*Lydian ja Eemelin kihlajaiskuva vuodelta 1941.
Kuva Lyyli Räsäsen kuvakokoelmista.*

Tuntuu merkilliseltä ja hämmästyttävältä istua ja keskustella kohta 101-vuotiaan Lyylin kanssa Juurikkamäessä Remasten talon kammarissa syyskuuisena iltapäivänä.

Lyyli vaikuttaa eteerisen hauraalta, mutta valoisalta, ja levolliselta. Hän kertoo edelleen lukevansa päivän lehdet ja katsovansa ja kuuntelevansa päivittäin uutiset radiosta ja TV:stä. Viime vuosiin asti hän on ollut myös innokas kirjallisuuden ystävä. Näön, kuulon ja kunnon heikentyminen ovat alkaneet kuitenkin haitata.

Lyyli asuu nuorimman lapsensa Heikin perheessä samassa talossa, jonka nuoren isännän Eemeli Räsäsen (s. 1921) kanssa hän avioitui vuonna 1941.

Lydia (Lyyli) Esteri Räsänen (o.s. Kokkonen) syntyi 19.10.1917 Juurikkamäen Kumpulalan taloon. Perheessä oli 11 lasta, joista kuusi tyttöä ja viisi poikaa. Hän kertoi ison perheen elämän olleen tasapainoista ja turvallista. Erityistä puutetta suuressa perheessä ei kärsitty. Lyyllillä oli vain noin kilometrin koulumatka Juurikkamäen kouluun. Runsaan kilometrin päässä oli myös Juurikkamäen kauppa. Kotonaan hän kertoi oppineensa tekemään lujasti työtä. Laiskottelu ei kuulunut arkeen.

Ennen avioitumistaan Lyyli oli palvelijana ja apulaisena muun muassa Mäkelässä, Lassilassa, Kumpusentauksessa ja Pahkasalon vanhainkodissa.

Vuonna 1941 Lyyli tuli apulaiseksi Remasille. Pian samana vuonna 17.9. vietettiin Lyylin ja Eemelin häitä. Lyylistä tuli nimeltään järjestyksessä toinen Remasten talon emäntä, jonka nimi oli Lydia Räsänen (Remasten Lyyli). Lyylin anoppi ja Eemelin äiti oli naapurissa Niilolassa vuonna 1894 syntynyt Lydia Maria (o.s. Holopainen). Hän kuitenkin oli kuollut jo vuonna 1939.

Nuoripari jakoi Remasten talon Eemelin sisaren Aunen perheen ja Eemelin isäpuolen Ilmari Hiltusen ja tämän vaimon Tyynen kanssa. Kullakin ruokakunnalla oli oman taloudenpidon lisäksi omat lehmänsä Remasten navetas-
sa. Yhteisasumista kesti vuoteen 1945, jolloin Aune perheineen muutti naapuriin Kettulaan ja Ilmari ja Työne Päiväranta-nimiselle tilalle Kirveslahteen.

Eemeli oli sodassa yli kolme vuotta haavoittuen jalkaan. Sodan aikana Lyyli oli yksin vastuussa talon töistä. Puutetta talossa ei kuitenkaan kärsitty, koska elettiin pitkälti omavaraisesti. Lyyli kertoi, että sodan aikana ikävää ja huolta lievitti kirjeenvaihto. Nuoripari kirjoitti kirjeitä toisilleen miltei päivittäin. Jälkipolvien harmiksi kirjeenvaihtoon he eivät kuitenkaan ole säilyttäneet.

Talvisodan aikana Lyyli kertoi toimineensa kylän muiden naisten tavoin ilmatorjuntalottana. Hernemäen talon navetan katolla oli valvontatorni. Ilmavalvonta aloitettiin heti sodan alkaessa ja sitä jatkettiin sodan loppuun asti. Valvontavuorot olivat läpi vuorokauden kaksi tuntia kerrallaan. Lentokonehavannoista ilmoitettiin puhelimitse Kuopioon.

Sodan jälkeen Lyyli ja Eemeli aloittivat oman talonpidon. Ensimmäinen lapsi syntyi 1944 ja tämän jälkeen vielä 10 lasta lisää. Nuorimmainen Heikki on syntynyt vuonna 1963. Lyyli kertoi, että nuorimpia lukuun ottamatta lapset syntyivät kotona. Apuna synnytyksissä oli kunnan kätilö, joka tunsikin hyvin kylien äidit ja vietti synnyttäneen äidin ja lapsen tukena usein koko päivän.

Arki oli työntäyteistä. Maatilan töiden lisäksi työtä riitti suuren perheen huoltamisessa ja ruokkimisessa. Lyyli kertoi, että pääsääntöisesti ruokatarpeet saatiin omalta

Lyylin vanhemmat Otto ja Anna Kokkonen lapsineen vuonna 1930. Lyyli on oikealla lettipäänä. Kuva Lyyli Räsäsen kuvakokoelmista.

Lyyli kesällä 2017 kylässä Niilolassa. Kuva Raija Hätinen.

tilalta. Kalastus ja marjastus olivat tärkeä lisä ruokataloudessa. Eemeli teki kauppaostokset ja osti muun muassa pakoittain kankaita, joista Lyyli ompeli vaatteet lapsille, alusvaatteita ja päällystakkeja myöten. Aina karkeat ja paksut kankaat eivät olleet lasten mieleen. Suutari kävi tekemässä talossa kenkiä. Suuri perhe tarvitsi myös hurjan määrän sukkia, lapasia ja muita villavaatteita, joten Lyylin kädet eivät joutaneet lepäämään edes vähäisinä lepohetkinä. Neulepuikot suihkivat.

Juurikkamäessä kyläläisten yhteydenpito oli vilkasta. Kaikki ikätoverit tunsivat toisensa ja yhdessä toimittiin muun muassa kylän maamiesseurassa.

Lyyli ja Eemeli muuttivat kirkolle 1990. Tilanpidon vastuu oli siirtynyt jo vuonna 1984 nuorimmalle pojalle Heikille. Lyylin kammarin seinillä on lukuisia kauniita kanavatöitä, joita hän kertoi mielellään tehneensä erityisesti kirkolla asuessaan. Yhteistä elämää Eemelin kanssa kesti yli 70 vuotta. Lyyli kertoo Eemelin olleen hyvä mies ja yhteiselämän olleen sopuisaa. Hän kertoi, että koskaan he eivät olleet edes kunnolla riidelleet.

Yksin jäätyään ja yksinasumisen haasteiden karttuessa Lyyli muutti jälleen Remasille vuonna 2016. Heikki kertoi, että sisarukset olivat päättäneet, ettei äidin paikka ollut palvelukodissa, vaan kotona, tutussa ja turvallisessa

ympäristössä, jossa Kirstin ja Heikin lisäksi hänen hoivastaan vastaavat myös muut sisarukset resurssiensa mukaan.

Lyyli kertoi pitkän elämänsä olleen tasapainoista. "Aina olen saanut syödäkseni ja työtä tehdäkseni". Erityisiä vaikeita aikoja hän ei halunnut muistella. Onnellinen hän ollut terveistä lapsistaan ja hyvästä aviomiehestään Eemelistä. Lapsenlapsia Lyylillä on kolmisenkymmentä ja lapsenlapsenlapsiakin on.

Meille nuoremmille hän ei halua erityisiä elämänohjeita antaa. "Nuoret näyttävät olevan meitä vanhoja viisaampia". Kukin menee omalla tavallaan eteenpäin, toteaa Lyyli. Tärkeää hänen mielestään lastenkasvatuksessa on kuitenkin se, että oppii työtä tekemään ja sovussa elämään.

Lyylin 101-vuotissyntymäpäivä oli 19.10.2018. Erityisiä syntymäpäiviä hän ei kaipaile. Viime vuonna 2017 seurakuntatalolla pidetyt 100-vuotisjuhlat sadan vieraan voimin riittivät.

Lämpimät onnittelumme ihastuttavalle Lydia Räsäselle.

*Haastattelijana naapuri
Raija Hätinen Niilolasta.*

Paakkilan kaivoksen perustamisesta 100 vuotta

Historiaa

Jo 5000-6000 vuotta sitten kampakeraamisella aikakaudella asbestia oli käytetty saviastioiden sidosaineena, jolloin niistä voitiin tehdä ohuempia, ja siten ne olivat myös kevyempiä ja kestävämpiä.

Paakkilan asbestin käyttö jatkui rautakaudelle saakka. 1600-luvulla asbestia hyödynnettiin lohkomalla siitä uunikiviä. Tappuran sekaista ”keträkiveä” käytettiin hirsinien ja ikkunoiden tilkitsemiseen.

Monien vaiheiden jälkeen syntyi Suomen Asbesti Oy vuonna 1900. Yhtiömiehet olivat ostaneet Simo Mustoselta vuonna 1898 Paakkilanniemen tilan. Alku oli vaikeaa, koska esiintymä ei täyttänyt jalostuksen vaatimuksia. Teollinen toiminta pysähtyi useiksi vuosiksi.

Kaivoksen perustaminen

Suomen Asbestin osakkeet siirtyvät Suomen Mineraali Oy:lle ja toiminta Paakkilan asbestialueella alkoi kesällä 1918. Hiljattain päättynyt ensimmäinen maailmansota oli luonut Saksassa asbestille kovan kysynnän, siksi heikompileatuinenkin tuote kävi hyvin kaupaksi. Yhtiön alkutai- val olikin hyvin menestyksellä.

Tuotanto kaivoksella oli käsityövaltaista. Työvoimaa oli kuitenkin runsaasti saatavissa. Asbestia hakattiin aluksi rautavarasalla koivupölkyn päässä pehmeäksi niin, että kädellä puristettaessa ei saanut tuntoa pistäviä kuituja. Palkkana oli neljä markkaa kilo. Ensimmäisenä kesänä 1918 tuotanto oli lähes 1,5 miljoonaa kiloa.

1920-luvulla yhtiö rakensi tehtaan jalostusarvon nostamiseksi. Alkuvuodet olivat taloudellisesti hankalia.

Yhtiön Hietaniemen tehdas tuotti tappiota. Sitten tehdas ryhtyi valmistamaan asbestikattolevyjä. Se sai suuren suosion paloturvallisuutensa ja kestävyytensä vuoksi.

Paakkilan kaivokselta alkuaikojen materiaalikuljetukset olivat työläitä, koska ne toteutettiin kesällä laivalla ja talvella Kallaveden poikki hevosilla Kuopioon, sieltä junalla eteenpäin. Rahti työllisti runsaasti hevosia ja miehiä. Myöhemmin Outokumpuun valmistui rautatie ja siten rahtimatka lyheni merkittävästi.

Sota-aika 1939-1945

Ammattitaitoisen työvoiman puute sekä kuljetusvaikeudet häiritsivät vientiä. Sota kuitenkin lisäsi asbestin kysyntää. Tuotantoa pidettiin yllä kaikin keinoin. Rintamatehtävistä vapautettiin jonkin verran miehiä yhtiön palvelukseen. Sotavankeja siirrettiin myös Paakkilaan kaivostöihin.

Naisten panos monissa tuotannon töissä oli erittäin merkittävä. Helsingin Tapanilan tehtaalla ryhdyttiin valmistamaan asbestilankaa ja siitä tehtäviä kudonnoisia, tuotteilla oli hyvä menekki, mikä edisti myös Paakkilan kaivoksen toimintaa. Sodan päätyttyä vienti Saksaan loppui, mutta muualle maailmaa vienti lisääntyi ja kotimaassa asbestin kysyntä lisääntyi korvaten menetykset Saksan osalta.

Kaivoksen toiminta sodan jälkeen

1950-luvulla arveltiin Paakkilan esiintymän riittävän kymmenen vuoden tuotantoon. Suoritetujen tutkimusten perusteella löydettiin lisää louhintakelpoista materiaalia merkittävästi. Tähän aikaan louhintateho oli noin 1,1 tonnia miestä ja työvuoroa kohti. Vuonna 1950 louhinta-asbestikiveä oli noin 18000 tonnia, sivukiveä ja maata noin 35000 tonnia.

Tekniikan kehittyessä tehot ja kannattavuus nousivat huomattavasti. Vuoden 1970 lopulla louhittiin kuljetustunnelin yhteyteen tilat kaivostuvalle. Se sijaitsi 30 metriä maan alla. Siinä oli sosiaalitalat, työnjohdon huone ja niin sanottu koneistotila. Pahempia onnettomuuksia ei kaivos-toiminnassa aiheutunut.

Rikastamolla louhittu ja murskainten läpi mennyt materiaali lajikoitiin kuidun pituuden mukaan eri luokkiin. Käyttökelpoista tuotetta saatiin noin 19 prosenttia koko louhitusta kivimäärästä. Loppu oli jätettä, joka kasattiin kaivoksen lähialueelle. Lajikoidut tuotteet ohjattiin siiloihin ja niistä säkitettiin käsin tai myöhemmin koneellisesti. Työskentely säkittämössä oli erittäin pölystä. Vähitellen työsuojelua parannettiin tilojen ilmastoinnilla ja hengityssuojainten käyttöön otolla. Asbestipölyn vaikutuksista ei kukaan tiennyt, vaan sen vaarallisuus tuli 1970-luvulla yllätyksenä kaikille. Asbestipölyn vaikutukselle altistuminen aiheutti muun muassa asbestoosia ja keuhkosityöpärisiä kasvoi huomattavasti. Asbestin aiheuttamien terveyshaittojen vuoksi silloinen omistaja Paraisten Kalkki Oy lopetti Paakkilan asbestikaivoksen vuonna 1975 ja työntekijöille tarjottiin työpaikkoja Lohjan, Lappeenrannan ja Paraisten tehtailta. Niitti kaivoksen lopettamiseen oli asbestin ympärille syntynyt kohu sen vaarallisuudesta, josta seurasi korvaavien materiaalien kehittäminen ja asbestituotteiden menekkivaikkeudet. Kaivoksen loputtua työtä tarjosi Partekin omistama metalliverstas, joka kuitenkin lopetti vuonna 1997.

Paakkilan kaivos ja tehdas

Paakkilan louhosalue 1973. Edessä A-kaivos, vasemmalla ruokala ja maatila, keskellä konttori ja tehdas, oikealla johtajan asunto ja rannassa korjauspaja. Kuva: Foto Ikonen.

Kuvan omistaa Juhani Mustonen.

Paakkilan marssi

1. Paakkilan kaivos aarteensa antaa, eessä teräsmiesten aukee maa. Pauke ja pauhu yönkin yli kantaa, lentää kivirouhu, maa vavahtaa. "Asbesti huudossa on kaikkialla, kuivana säilyy aspiskaton alla, vuoraukset kestää, tulen turmat estää, pakkasetkin poies karkoittaa."

2. Paakkilan tehdas kivurouhun murskaa, siellämiehet, naiset ahertaa. Koneet ne pauhaa, iskumyllyt jauhaa, autot asbestin pois kuljettaa. "Asbesti huudossa on ....."

3. Laulusta kuoro luo taikavoimaa, uutta intoa se työhön saa. Laulu ja soitto viihdytyksen antaa, orkesteri meille näin rummuttaa: "Asbesti huudossa on ....."

säv. Y. Jäntti, sanat A. Laiste

Onnea onnettomuuksissa

Kesällä 1919 Antti Kettunen oli irrottamassa vasaralla asbestia. Kuului rusahdus sivulta. Hän katsoi, mitä se oli. Hän näki suuren palan sivukiveä vierellään ja viistoreunan päällään. Hän jäi matalaan kolmioon käytävään pudonneen kiven väliin. Sieltä hän pääsi ryömimällä pois noin viisi metriä. Kivilaatikko jäi kiven alle. Pudonnut kivi oli kooltaan 1.5 m x 5,0 m.

Vuonna 1961 tapahtui läheltä piti räjähtyssonnettomuus. Lastenhoitaja oli vahtimassa aamu-unille pinnasänkyyn jäänyttä lasta. Toinen tytär oli ulkona leikkimässä. Hoitaja kuuli erikoisen räjähtysään. Hän koppasi ulkona

olleen lapsen syliinsä ja vei tytön ruokalaan. Sieltä hoitaja näki asunnolla tapahtuneen jotakin, koska ikkunat reuhottivat pellolla. Sisälle mentyään paikat olivat hajallaan ja vauva oli lentänyt seinän ja puusohvan väliin. Lapsella oli vain mustelma jalassa. Heteka oli ihan mäsänä.

Lähteet: Dokumentti Yle, elävä arkisto 1977.
Raja, rannat ja asbesti, toim. Sanna Pekkinen.
Wikipedia.

Pekka Mustonen

Hyppyrimäki ja mäenlasku Tuusniemellä

Mäkikilpailut menossa. Yleisöä mukavasti paikalla. Mäkituomarit oikealla. Kuva Arttu Pennanen arkistosta.

Hyppyrimäkialoitteen tekijä kauppias Arttu Pennanen oli myös mäkituomari. Kuvassa Arttu antaa lähtöluvan seuraavalle hyppääjälle. Kuva Arttu Pennanen arkistosta.

Tuusniemen kirkonkylän läpi kulkeva harju, jota sanotaan kansankielessä "vuaruksi", oli oikea hyppyrimäki 1950-luvulla. Aikaisemmin tekivät kirkonkylän pojat hyppyrimäen Osuusliike Uurtajan kohdalle. Siinäkin pystyi ottamaan melko pitkiä hyppyjä.

Harrastuksen huomattiin olevan mieleistä ja monia poikia kiinnostavaa, niin asian kehittäly aloitettiin Tuusniemen Tempauksen nimissä.

Asiakirjojen mukaan ajatus hyppyrimäen rakentamisesta sai alkunsa Tempauksen johtokunnan kokouksessa 28.3.1952. Aloitteen tekijänä oli kauppias Arttu Pennanen ja esitys sai kokousväen yksimielisen kannatuksen. Rakentamista suunnittelemaan valittiin toimikunta. Puheenjohtajaksi Jaakko Pohjolainen, jäseniksi Arttu Pennanen, Vilho Louhelainen, Matti Happonen, Veikko Haapalainen, Aaro Mäkinen, Armas Voutilainen, ja Vilho Nissinen.

Rakennuspuiden kerääminen metsänomistajilta aloitettiin heti. Ohtaanniemelle, Petäjämäkeen, Liukonpellolle, Pajumäkeen ja kirkonkylään valittiin keräysmiehet ja maa-alue vuokrattiin Matti Happoselta. Suuren lahjoituksen teki puutavarayhtiö Ahlsröm Oy, joka lahjoitti peräti 25 runkoa.

Rahaa päätettiin anoa 500 000 markkaa veikkausvoitovaroista opetusministeriöltä. Rahaa anottiin myös kunnalta, mutta sieltä luvattiin olla hankkeelle vain myötämie-lisiä ilman rahaa. Kunnasta kuitenkin päätettiin lähettää opetusministeriölle asiaa puoltava lausunto.

Rahoituspäätöstä odotellessa aikaa kului, mutta talvella 1954 mäen rakentaminen oli jo viimeistelyvaiheessa, vaikka ulkopuolista rahaa ei vielä ollutkaan. Mäki rakennettiin siis lähes kokonaan omin varoin ja talkootyönä. Kunnan lausunnossa mainitaan muun muassa: "Tuusniemen Urheilutakunta puoltaa hakemusta, koska kunnassa ilmenee voimakasta mielenkiintoa mäenlaskua kohtaan ja että kunnan alueella ei ole ennestään yhtään suksimäkeä."

Vihkiäisten avajaishypyn hyppäsi maailmanmestari Matti Pietikäinen. Toisen muistikuvan mukaan se olisi ollut kuopio-

lainen mäki- ja valmentajanakin tunnetuksi tullut Seppo Pelli.

Usko hyppyrimäen valmistumiseen oli vahva ja johtokunta päätti, että mäen vihkiäiskilpailut pidettäisiin 28.2.1954. Ihan ensimmäisen hypyn hyppäsi tuusniemeläinen Martti Miettinen (Pirttimäen Martti). Mäkihypyn lisäksi pidettiin myös yhdistelmähihtokilpailut. Puijon Mäki-miehistä tulikin linja-auto täynnä nuoria hyppääjiä. Kaikilla heillä oli niiltä ajoilta tuttu valkoisella v-aukolla varustettu sininen villapaita. Koska palkintojen jako tapahtui sen ajan mukaisesta iltajuhlassa Suojaharjulla, oli siellä melkoinen vilske, kun sinipaitaisia poikia oli joka paikassa. Puijon Mäkiseuran pojat veivätkin helposti kuusi ensimmäistä sijaa.

Ensimmäinen tuusniemeläinen oli seitsemäs "Pirttimäen Martti". Voittaja oli kuopiolainen Asmo Koponen 22,3 metrin hypyllään. Nuorten alle 18-vuotiaiden sarjan voitti kuopiolainen Pauli Nuutinen. Paras tuusniemeläinen oli tässä sarjassa Tuusniemen Paakkilasta kotoisin oleva Kauko Holopainen. Hänen sijansa oli 16. Ihan huono Kauko ei ollut, sillä sarjassa hyppäsi yli 30 hyppääjää. Puijon poikien valmennus ja harjoittelu oli tietysti aivan toista luokkaa.

Kilpailuun ei ottanut osaa avaushypyn suorittaja ja jo kuuluisuus Matti Pietikäinen. Mukana oli myös Matin veli ja tunnettu mäkimies Aatto Pietikäinen. Heillä oli varmaan jo kiire muualle, koska melko heti hypyn jälkeen he läksivät pois.

Oli meillä Tuusniemen pojilla ihmettelemistä, ja varmaan me jokainen ajattelimme, että "kyllä sitä vielä myökii". Opetusministeriö myönsi 30.6.1954 mäen rakentamiseen 450 000 markkaa. Kustannusarvio oli 602 900 markkaa. Mäki ei tullut koskaan aivan valmiiksi.

Mäen rakentamisen jälkeen alastulorinteessä ilmeni virheitä. Se oli jäänyt liian loivaksi ja siinä olisi pitänyt pystyä hyppäämään yli 30 metriä, mutta siinä pystyi hyppäämään korkeintaan 23,5 metriä. Alastulorinteen jyrkentäminen vaati lisää rahaa ja valtiolta anottiin 271 000 markkaa lisärahoitusta.

Keskeneräisyyttä oli vielä alamäen portaiden, kalusto-

Tämän jutun kirjoittaja oli myös mäkimies. Kuva vuodelta 1957. Kuva kirjoittajan kokoelmista.

vajan ja sähköistyksen osalta. Valtio suhtautui anomukseen tylästi ja ilmoitti joulukuussa 1955, että hakemus on hylätty. Tuomarien katos alastulorinteen vasemmalla puolella oli kuitenkin käytössä. Asiakirjojen mukaan pahin virhe tapahtui siinä, ettei puurakenteista hyppyrimäkeä saatu lahosuojattua kunnolla.

Kilpailuja järjestettiin seuraavina vuosina kunnan ja Tempauksen kilpailuina. Isompia kilpailuja ei pystytty järjestämään. Syynä lieene ollut mäen alastulorinne, joka ei ollut vielä valmis. Mäki olisi pitänyt kunnostaa Jo 24.1.1958 tehtiin päätös, että mäki aiotaan myydä Tuusniemen kunnalle.

Kymmenen vuoden kuluttua, vuonna 1964, mäki olisi pitänyt viimeistään kunnostaa. Kilpailuja ei enää pystytty järjestämään. Myös järjestäjien into alkoi hiipua ja moni mäenlaskun harrastaja muutti pois paikkakunnalta. Siten innostus alkoi laantua. Tämän mittavan talkootyönä rakennetun hyppyrimäen historia alkoi jäädä lyhyeksi. Oikeat mäkisukset olivat kalliita, eikä oikein kellään harrastajalla ollut mahdollisuus hankkia omia suksia. Tuusniemen Tempaus hankki muutamia suksipareja laskijoiden käyttöön. Niiden suhteen oli kuitenkin se ongelmana, että kun mäkisukset tulisi olla laskijan mukaiset. Näin ollen samat sukset eivät käyneet monille laskijoille.

Suksia pyrittiin käyttämään ja Tempauksen sukset olivat mäen kalustovajassa jokaisen käytettävissä. Tämä ei kuitenkaan oikein hyvin toiminut. Pirttimäen Martti oli mäkimiehistä kookkain ja hänellä oli Tempauksen hankkimat mäkisukset. Sukset olivat toisille liian raskaat. Kun Martti lopetti hyppäämisen, tämän kirjoittaja kävi Pirttimäellä suksia hakemassa. Martti antoi sukset minulle mielellään ja sanoi vielä olevan ne mukava antaa, kun joku vielä tarvitsee. Sukset olivat minulle liian raskaat ja pitkät.

Tuusniemen hyppyrimäen ensimmäisiä innokkaita mäkimiehiä oli Martti Miettinen (oik.). Hänet palkittiin parhaana tuusniemeläisenä urheilijana 1955. Vasemmalla tilanhoitaja Juho Pitkänen ja metsänhoidon neuvoja Arma Vellonen. Kuva Martti Miettisen tyttöjen kokoelmista.

En pystynyt niillä hyppäämään. Kukaan muukaan ei niitä tarvinnut. Niinpä sukset jäivät kotitalous- ja kalastuskäyttöön.

Omia mäkisuksiäkin tehtiin. Ennen kuin hain Pirttimäeltä mäkisukset ja vielä senkin jälkeen tehtiin velipojan kanssa mäkisuksia itse. Ne olivat kuitenkin heikkoja ja menivät säpäleiksi melko pian. Usean talven aikana oli kuitenkin sunnuntaiaamuisin selvä suunta, hyppyrimäelle vaan ja hyppäämään.

Parhaassa tapauksessa siellä saattoi olla toisiakin sen ajan harrastajia, kuten Hätisen Matti, Holopaisen Kauko, Väisäsen Jussi, Voutilaisen Pentti. (Penttiä sanottiin "Tinteliksi") Hän oli kooltaan pienin, mutta hyvin rohkea. Pentti oli Ohtaansalmessa retkeilymajaa pitävän Tauno Voutilaisen poika. Hätisen Matti oli autoilija Lauri Hätisen poika. Kauko Paakkilasta Eemeli Holopaisen ja Väisäsen Jussi (Veli) Saastamoisen työnjohtaja Hannes (Hanski) Väisäsen poika Ritonimestä.

Käytiin sitä kilpailemassa muuallakin. Mieleen jäi, kun Velloksen Armas käytti meitä Juankoskella ja Outokummussa. Oli mukava ja jännä käydä muissa hyppyrimäissä. Oli se silloin verissä ja mieleistä, että tuntui jos pääsisi Puijon mäkitorin huipulle niin uskaltaisin antaa tulla alas. Onneksi en päässyt, sillä sieltä hyppääminen olisi vaatinut vuosien harjoittelua ja valmentamista. Me vähän kadehdittiin Puijon Hiihtoseuran mäkimiehiä. He saivat harrastukselleen paljon tukea jatkuvan valmentamisen kautta. Kuulimme, että pojat saivat harjoitella kouluajanakin. Puijon mäkimiehet olivat siihen aikaa menestyviä ja kuuluisia, ja jälkikasvuunkin satsattiin.

Esko Nissinen Kulajoelta oli innokas mäkimies, vaikka en nättikin hypätä hyppyrimäestä tavallisilla suksilla vain muutaman kerran. Harrastusta haittasi jalan katkeaminen tavallisessa mäessä. Esko muistelee, kun oli hevosmiehenä vetämässä puita mäen rakennustyömaalle. Kirvesmiehenä oli silloin tunnettu tuusniemeläinen voimamies Erkki Harjunpää. Erkki oli meijerinrannassa omassa mökissään asuvan Johanna Henttiläisen vävy.

Tuusniemen Tempauksen sihteerinä 90-luvulla toiminut konstaapeli Matti Tiilikainen kirjoittaa 21.12.1994 Koillis-Savossa muun muassa seuraavaa: "Tuusniemen kirkonkylän läpi kulkevan harjun laella, entisen kunnantalon kohdalla, on nähtävissä kaksi betonista pilarin jäännettä. Vain nämä pilarijäänteet enää ovat jäljellä noin 40 vuotta sitten rakennetusta Tuusniemen hyppyrimäestä. Mäki oli aktiivisessa käytössä noin 10 vuoden ajan. Hanke sinällään oli suuri ja vaati valtavasti talkootyötä. Hankkeen lopullinen onnistuminen kaatui varojen puutteeseen. 1950-luvulla maan taloudellinen tila ei vielä ollut vakaa ja se näkyi myös siinä, ettei kunta pystynyt olemaan asiassa taloudellisesti mukana. Kuntalaisten innokkuus mäkihyppyyn laantui sitä mukaa kun mäki rapistui. Betoniset pilarin jänneet lienevät "vuorulla" vieläkin nähtävissä."

Lähde: Omien muistelmien lisäksi Matti Tiilikaisen lehtiartikkeli 21.12.1994

Valto Holopainen

Sisällissota Tuusniemellä

Ville Karvosen hautamuistolaatta Tuusniemen hautausmaalta.

Valtakunta ajautui 100 vuotta sitten suureen kaaokseen, kun sisällissota syttyi. Aikaa on kuvattu monilla nimillä. Ajan tunnettuja nimiä ovat olleet muun muassa kansalais-sota, sisällissota, vallankumous, vapaussota, veljessota, punakapina, luokkasota, torpparikapina ja luokkataistelu. Sodissa menetti henkensä 37 000 kansalaista, joista 12 000 sodan jälkeisillä vankileireillä. Tämän vuoden aikana tästä ajasta on kirjoitettu ja julkaistu useita kirjoja ja lehti-artikkeleita.

Tuusniemellä ei sotaa varsinaisesti käyty. Tuusniemeläisiä, varsinkin varusmiehiä, vietiin taistelemaan valkoisten puolelle. Monet tuusniemeläiset olivat Tampereen taisteluissa. Siellä he joutuivat olemaan vastakkain Tuusniemeltä kotoisin olevien punasotilaidenkin kanssa. Tästä tulee nimi veljessota. Veljekset saattoivat olla, ja olivatkin, vastakkaisilla puolilla.

Tuusniemeläisten osuudesta olemme lukeneet Lauri Happonen, Matti Räsänen ja muidenkin kirjoituksia Tuusniemen Pitäjänkirjassa vuodelta 2000, alkaen kirjan sivulta 331, ja kuluvaan vuoden maaliskuussa ilmestyneissä Koillis-Savo-lehdissä. Tässä kirjoituksessa ei toisteta enää samoja asioita. Joka tapauksessa nämä vuoden 1918 ta-

pahtumat koskettivat jollakin tavalla lähes jokaista perhettä ja ainakin sukua Tuusniemellä ja vaikuttivat pitkään esimerkiksi poliittiseen asennoitumiseen paikkakunnalla.

Sisällissodan aika jätti kaikesta huolimatta syvän haavan myös Tuusniemelle. Se on aiheuttanut kipua, tai ainakin jälkisärkyä usean sukupolven ajan. Tästä johtuu, että Tuusniemi on ollut pitkään Pohjois-Savon punaisin kunta. Katkeruus ja paha mieli siirtyivät seuraaville sukupolville. Se, että tapahtumat koskettavat niin monia, johtuu myös siitä, että tapahtui niin sanottua pakottamista. Sivussa oleminen oli lähes mahdotonta. "Jos et ollut meidän puolella, olit meitä vastaan".

Hyvin konkreettinen tapahtuma järkytti ihmisiä ja järkyttää vieläkin. Tuusniemellä teloitettiin ampumalla viisi miestä. Ammuttujen lastenlapsia elää keskuudessamme vieläkin ja he ovat voineet kuulla asiasta myös vanhemmiltaan.

Kolkko päivä oli 13.3.1918, kun ammuttiin tuusniemeläiset Otto Räsänen 22 v, Ville Karvonen 22 v, Eerik Nissinen 41 v, Pekka Voutilainen 37 v ja Kalle Järveläinen 35 v. Perimätiedon mukaan syyksi riitti kuuluminen tai läheiset suhteet työväen aatteeseen.

Akateeminen väitöskirja

Poliittisen väkivallan yhteiskunnallisista edellytyksistä: punainen ja valkoinen väkivalta Suomessa vuonna 1918. Väitöskirja esitettiin Tampereen yliopistossa 9.joulukuuta 1994. Sirkka Arosalo

Ote väitöskirjan esipuheesta Suomalainen on poliittisen leirin kummallakin puolella yleensä vaiennut vuoden 1918 tapahtumista: Perheessäni äitini ja isoäitini kertoi niistä mielellään. Kertomukset ovat siirtyneet osaksi minuuttani siinä määrin, että joskus tuntuu kuin olisin kokenut tapahtumat itse. Yksi kaikkein oudoimpia ja peloitavimpia asioita aikuisten maailmasta on ollut lapsen mieltä vaivaamaan jäänyt kysymys, jonka isoäitini esitti miehensä teloittajalle: "Miksi sinä Otto sen Villen tapoit?" Tähän kysymykseen tämä tutkimus on pyrkinyt etsimään vastausta."

Otteita väitöstutkimuksesta jatkuu

Tapaus Wilhelm Karvonen syntyi 14.2.1886. Karvonen teloitettiin valkoisten toimesta Tuusniemen kunnassa valkoisessa Suomessa järjestetyissä asevelvollisuuskutsunnoissa 13.3.1918.

Sisarukset. Villen lisäksi Karvosen perheeseen kuului 26-vuotias Mikko, 16-vuotias Paavo, 15- ja 13-vuotiaat Taavetti ja Joosef sekä sisaret Mari, Tiina ja Alma. Sisarista vanhemmat, Mari ja Tiina olivat jo avioituneet, 18-vuotias Alma oli vielä kotona.

Torppa-Kartano-suhteet. Ville Karvosen isä, Paavo oli torppari. Joentaustan torppa kuului Rääpisjärven kartanoon, joka oli Poutiaisten suvun omistuksessa. Maarekisterin mukaan kartano oli muodostettu vuonna 1786, jolloin sen pinta-ala oli 1018 ha. Vuonna 1914 kartanosta oli erotettu 50 hehtaarin suuruinen tila. Torpan tuotosta, kuten heinästä, viljasta ja villoista maksettiin kolmasosa vuokrana päätilalle. Lisäksi torppari ja perhe tekivät päivätöitä. Karvosilla pidettiin kunnia-asiana sitä, että torpan vuokra suoritettiin "yläkantiin". Kolmesta vilja-aumasta suurin luovutettiin kartanoon.

Muutto kaupunkiin

Ennen ensimmäistä maailmansotaa perheen vanhin lapsi 18-vuotias Ville Karvonen oli yksi Kotkaan muuttajista. Kotkassa valmistui johtavan suomalaisen arkkitehdin Eliel Saarisen piirtämä työväentalo. Samana vuonna Ville avioitui 18-vuotiaan Ester Elisabet Julinin kanssa, joka oli kuutsalolaisen puuseppämestarin ja urkujen rakentajan tytär. Häät vietettiin ajan tavan mukaisesti morsiamen kotona Kuutsalon saarella. Kotkassa perheeseen syntyi kaksi tytärtä, Impi Onerva ja Paula Ingeborg. Kotkassa Ville toimi aluksi myyjänä, mutta siirtyi paremman palkan vuoksi työhön satamaan.

Paluu maalle

Kansainvälinen kriisi ja ensimmäisen maailmansodan puhkeaminen aiheuttivat suuria muutoksia myös Ville

Karvosen elämässä. Taloudellisen laman syvetessä vuonna 1915 Ville Karvonen sodan aiheuttamien levottomien olojen ja epävarman työllisyystilanteen ja heikkenevän palkkatason vuoksi päätti palata perheensä kanssa takaisin maalle Tuusniemen Laukansaloon.

Maltilliset mielipiteet ja rauhallinen luonne

Tämä oli Ville Karvoselle luonteenomaista. Kun paikallinen "pienyrittäjä", viinankeittäjä, likainen ja repaleinen mies, saapui taloon ja uhosi "kyllä se vielä rasva tirisee porvarin niskasta", Ville tiukkaan sävyyn varoitti miestä. "Nyt on vaaralliset ajat, ei tuollaista saa mennä puhumaan."

Paikallinen poliittinen profiili

Tuusniemen kunnassa toimi vuonna 1906 neljä työväenyhdistystä, joissa oli jäseniä yhteensä 57. Vuoden 1916 kesään mennessä yhdistyksiä oli perustettu kahdeksaan kylään. Jäseniä niissä oli 113. Tämä on 3.5 % kunnan äänioikeutetuista, mikä on alle Punaisen Suomen keskitason 5.1 %. Kannatukseltaan kunta oli vahvasti sosiaalidemokraattinen. Vuoden 1917 vaaleissa 67.7 % äänesti sosiaalidemokraatteja.

Sisällissota Laukansalon kylässä

Kunnassa ei käyty taisteluja, eivätkä punaiset surmanneet ketään oman käden oikeudella. Myöskään punakaartia ei perustettu. Nimismiehen selonteon mukaan työväenyhdistykset päättivät jättää kunkin jäsenensä omaan harkintaan, liittyvätkö vai eivät Kuopion punakaartiin. Nimismiehen arvion mukaan Kuopion punakaartiin liittyi 40–50 miestä.

Punaisten suunnitelma väkivaltaisuuksista oli Tuusniemellä kuitenkin tehty, sikäli kuin sota-arkistosta löytyneen Risto Hiltusen kuulustelupöytäkirjan tiedot ovat luotettavia. Suunnitelman mukaan muutamia taloja piti ryöstää, talojen asukkaat tappaa ja talot polttaa. Suunnitelman oli laatinut viiden hengen miesryhmä Hiltusen johdolla.

Villen sotaan lähtö

Itä-Suomessa monet punaiset olivat paenneet ja tällä tavalla säästyneet teloituksilta. Muutamat ystävät varoittivat myös Villeä osallistumasta kutsuntoihin ja neuvoivat piiloutumaan siksi aikaa kunnes tilanne rauhoittuisi. Myös Ester oli peloissaan ja alkoi itkeä. Hän heittäytyi Villen kaulaan ja pyysi tätä piiloutumaan. Ville oli kuitenkin tottunut luottamaan lähimmäisiinsä. Hän ei myöskään tuntenut nousseensa kapinaan yhteiskuntajärjestystä vastaan, vaan tunsikin olleensa lainkuuliainen kansalainen. Hän vakuutteli perheelleen: "Enhän minä mitään ole tehnyt, eihän ne minulle mitään voi tehdä."

Navettatyöt oli tehty, kun maaliskuisessa aamuhämärässä veljekset Ville ja Mikko kiinnittivät sukset jalkaansa ja aloittivat kolmenkymmenen kilometrin taipaleen kohti kutsuntapaikkaa Tuusniemen kirkonkylää.

Tapahtumat kutsuntatilaisuudessa

Tapahtumien kulku oli Villen veljen, Mikon, kertoman mukaan seuraava. Kutsuntatilaisuuden järjestäjät ilmoittivat kutsuntaan osallistuville miehille: "Se, joka tahtoo mennä kotiinsa, saa mennä." Tämän kuultuaan Ville Karvonen, joka istui lähellä ovea, nousi ylös aikoen poistua, samoin kuin muut kutsuntaan osallistuneet. Miehet otettiin kiinni ja vangittiin. Mikko, joka istui kauempana, ehti huomata tapahtuneen, samoin kuin muut taaempana olleet. Ehdittyään hieman kohottautua penkiltä, hän istutui kiireesti takaisin paikalleen.

Teloitus

Pidätettyjä kuulusteltiin parin päivän ajan, jonka jälkeen heidät palvelusväen kertoman mukaan aamunkoitteessa ammuttiin. Päivä oli virkatodistuksen mukaan maaliskuun 13. päivä. Teloitusryhmän muodostivat Otto Poutiainen sekä kaksi muuta tilallista. Kerrotaan, että miehiä myös pahoinpideltiin, ja että heidät välillä heitettiin hankeen virkoamaan. Väitetään myös, että miesten ruumiit oli ladottu portaiden alle. Ville Karvosen ruumis löydettiin myöhemmin pihan toiselta puolelta.

Syylinenkö?

Ville oli omasta mielestään toiminut lainkuuliaisen kansalaisen tavoin. Voidaan kuitenkin esittää väite, että hän oli itse syyppää teloitukseensa sen vuoksi, että hän nousi seisomaan viranomaisen kysyessä, kuka haluaa mennä kotiin. Ehkä hän olisi välttänyt teloituksensa, jos hän olisi arvannut epäillä viranomaisen tarkoituksperiä.

Kutsuntatilaisuuden järjestäjien henkilöllisyys käy selville pöytäkirjasta, joka on tehty 14. päivänä maaliskuuta. Sota-arkistosta löytynyt pöytäkirja on lyhennysote, josta päätöspykälät ja niiden perustelut on jätetty pois. Lähde: Vapaussodan arkisto. Suojeluskunnat 1917 – 1918. Pohjois- Savon ja Pohjois-Karjalan sotilaspiiri. Kutsuntalueteloita. Kutsuttujen asioita koskevia pöytäkirjoja, esityslistoja, kirjeitä. 1521 C6 15.

(Pöytäkirjan lyhennysote on väitöskirjassa nähtävissä, mutta sitä ei oteta mukaan tässä yhteydessä.) Kirjoittajan huomautus.

Tilinteko

Jonkin aikaa teloituksen jälkeen Otto Poutiainen tuli tapaamaan Villen leskeä, Esteriä. Paikalla olivat myös lapset Paula ja Onerva sekä Ukko-Paavo, joka kutoi verkkoa.

Miksi sinä Otto sen Villen tapoit?

Otto Poutiainen oli saapunut paikalle tarkoituksenaan pyytää anteeksi tapahtunutta. Anteeksiantoon Ester ei kuitenkaan voinut suostua. Paikkakuntalaisille teloitus oli ollut käsittämätön, käsittämätön se oli myös Esterille. Ester kysyi suoraan: "Miksi sinä Otto sen Villen tapoit?" On vaikea sanoa, mikä esti Ottoa puhumasta. Salaisen suojeluskuntavalan vaitiololupaus vai tilanteen vakavuus. Esterin kysymykseen hän sai vain sanotuksi: "Kun me luul-

tiin... kun... meikäläinenkin niin pelkäsi". Esterin oli kuitenkin vaikea uskoa selitystä todeksi ja hän jatkoi: "Pi-tihän sinun tietää, ettei Ville voinut edes eläintä tappaa, saati sitten ihmistä." Oton vielä ollessa paikalla aina sana- valmis Ukko-Paavo oli vaiennut. Oton lähdettyä hän hieman moitti miniaansa: "Olisit saanut sanoa pahemmin. Eihän tässä miehet mitään uskalla puhua."

Tilinpäätös

Mutta miten elämä jatkui toisen osapuolen eli kartanon osalta? Rääpisjärven kartano toimi postitoimipaikkana, josta kyläläiset, myös Karvoset hakivat postinsa. Yleensä sen hoitivat työt koulusta palatessaan. Tyttöjen odotellessa suuressa pirtissä ovensuupenkillä postin saamista, pirtissä istuskeli usein myös Otto Poutiainen. Tyttöille on jäänyt lähtemättömästi mieleen, että heillä oli tapana tuijotella – lasten tavoin – Ottoa, isänsä murhaajaa. Tämä ei kuitenkaan kestänyt heidän katsettaan, vaan mitään puhumatta siirtyi ikkunan viereen tuijottamaan ulos.

Tapahtumat olivat äärimmäisen raskaita teloituksen uhrin omaisille. Niiden paino kävi kuitenkin sietämättömäksi teloituksen tekijälle, "onnelliselle voittajalle". Kuten sosiologian kielellä on tapana sanoa, alkoi esiintyä disintegraatioilmiöitä. Otto Poutiainen alkoi saada massennustiloja ja juoda. Kolme vuotta myöhemmin hän lähti yksin juovuksissa järvelle ja kyläläisten kertoman mukaan hukuttautui. Myös teloitussyhmän toinen jäsen päätti päivänsä oman käden kautta ja ampui itsensä. Tässä tapauksessa myytit eivät olleet folklorea. Ne olivat ankaraa todellisuutta.

Vastuu ja valkoinen hierarkkia. Kuka oli vastuussa?

Otto Poutiainen kantoi täyden vastuun teostaan, tunnusti sen ja tuomitsi itse itsensä. Syyllisyys näyttää selvältä. Valtiollisen johdon vastuuta käsiteltäessä tehtiin "Parsonin kysymykset", keihin vallanpitäjät tukeutuivat, mitkä olivat vuorovaikutussuhteet ja ketkä toimivat päätöksen tekijöinä? Samat kysymykset voidaan tehdä hierarkian toisen pää, teloitussyhmän ja Otto Poutiaisen osalta. Kehen Otto Poutiainen tukeutui, mikä oli hänen asemansa vuorovaikutussuhdeverkostossa, ketkä olivat päätöksen tekijöitä?

Paikallisorganisaatio ja sen tehtävät

Asevelvollisuuskuksunnoista huolehtiminen oli paikallisen kunnallislautakunnan ja hierarkkisesti rakentuneen suojeluskuntaverkoston tehtävä. Suojeluskunnan paikallisorganisaation, aluepäälliköiden ja näiden esimiesten piiripäälliköiden pääasialliseksi tehtäväksi oli määritelty kaksi perustavoitetta, kutsunnoista ja yleisesti turvallisuudesta huolehtiminen. Piiripäällikön velvollisuuksiin kuului "estää ja kukistaa puhdistaa paikkakunnat punakaartilaisista sekä muista järjestystä häiritsevistä aineksista" (Paa- volainen 1967.306). Virallinen vapaussotateos toteaa edelleen, että "piiripäällikön tuli koota piiristään yhteiskuntaa suojelevat voimat vapaaehtoisuuden tietä työskentelemään yhteisen asian hyväksi. Yleisen uhraantuvaisuuden takia onnistuivat heidän toimensa hyvin" (SVS 1918 IV,148).

Kuntaluettelo punakaartilaisista

Tuusniemen kuntaa koskevasta luettelosta käyvät selville paikallisen ja piiritason vastuusuhteet ja seulonnan järjestelmällisyys. Luettelo sisältää kaikkiaan 19 liuskaa. Luettelointi on suoritettu Pohjois-Savon ja Kajaanin sotilaspiirin esikunnan toimeksiannosta. Luettelon on allekirjoittanut Tuusniemen suojeluskunnan esikunta. Luettelon otsikossa viitataan kiertokirjeeseen n:o 149. Vastuusuhteiden ja luokitteluperusteiden selville saamiseksi olisi tarpeellista selvittää, mihin kiertokirjeeseen n:o 149 toimeksianto perustuu.

Kansankiihottaja

Ville Karvonen tuomittiin "kansankiihottajana". Sota-arkistosta on löytynyt Tuusniemen kutsuntalautakunnan 14. päivänä maaliskuuta tehty pöytäkirjan ote, josta käy selville kutsunnoista vastanneet henkilöt. Pöytäkirjasta on kuitenkin jätetty pois päätöksiä ja päätösten perusteluja koskevat pykälät, joiden perusteella teloitukset toimeenpantiin.

Lopuksi pohditaan vielä sitä miten erilaiset selitysmallit pätevät Ville Karvosen tapauksessa. Miksi Otto Poutiainen pelkäsi?

Väitöskirjan sivuilla 320 ja 321 pohditaan perusteellisesti teloituksen syitä.

Otteita väitöskirjasta

Ville Karvonen oli sosiaalisesti nouseva ja arvostettu. Luonteeltaan hän oli rauhallinen ja avoin.

Henkilökohtainen kostomotiivin teoria voidaan myös hylätä. Ville Karvosella ei tietävästi ollut vihamiehiä eikä hän ollut riidoissa kenenkään kanssa. Hänen henkilösuhteensa kyläyhteisössä olivat hyvät joka suuntaan niin perheeseen, sukuun, kyläläisiin kuin kartanoonkin. Karvonen ei ollut esiintynyt uhkailevasti tai uhittelevasti varsinaisesta väkivaltakäyttäytymisestä puhumattakaan. Ville Karvosen teloitusta ei voida selittää vetoamalla paikkakunnan punaisten suorittamiin väkivaltaisuuksiin, aseelliseen toimintaan tai taistelutilanteisiin. Hän ei myöskään osallistunut poliittiseen toimintaan kunnassa ollessaan. Paikkakunnalla ei esiintynyt myöskään maatalouslakkoja eikä marraskuun suurlakon aikana tapahtunut mitään erityistä. Mitään muutakaan paikkakuntalaisten välejä kiristävää toimintaa ei ollut. Sattuman varaan rakennettu selitys on pakko jättää tulkintojen ulkopuolelle. Teloitus tapahtui virallisen organisaation puitteissa, virallisessa tilanteessa, vangitsemisen jälkeen ja ilmeisesti parin kolmen päivän harkitsemisajan jälkeen. Teloituksen suorittajien luonne ei selitä teloitusta. Teloitusten toimeenpanijat eivät olleet kovia ja kylmiä kyynikkoja, kuten Jämsässä teloituksia toimeenpannut Saaren kartanon isäntä Hjalmar Saari, Paavolaisen kuvauksen mukaan.

Sen sijaan teloituksen selittämisessä ei välttämättä tarvita "traagista ulottuvuutta", jos sillä ymmärretään "viettivoimien paholaismaisuutta". Se on luontevasti seli-

tettävissä rakenteellisista, institutionaalisista ja voimapo liittiseen arvotraditioon liittyvistä edellytyksistä käsin. Mieluummin tämän tapauksen "traaginen ulottuvuus" syntyy sen vuoksi, että siitä puuttuu ns. pahuus: sekä uhri että teloittaja olivat hyviä ihmisiä.

Lähde: Akateeminen väitöskirja, Sosiologian laitos, Tampereen Yliopisto 1994.

Sirkka Arosalo: Poliittisen väkivallan yhteiskunnallisista edellytyksistä: punainen ja valkoinen väkivalta Suomessa 1918

Valto Holopainen

Ennen julkaisematon muistelma tapahtuneista Tuusniemellä

Saimi Heiskanen o.s. Voutilainen (ammutun Pekka Voutilaisen tytär) on muistellut Anna-Liisa Happoselle seuraavaa: "Istuin isän polvella, kun isää tultiin pidättämään. Hänet vietiin kirkonkylän vankituvalle. Menimme myöhemmin isää katsomaan. Hän sanoi meille: "Rukoillaan yhdessä polvillaan. Ne minut ampuu." Hänet ammuttiin. Saimi kertoi äitinsä sanoneen: "Minä tiedän kuka hänet ampui. Sitä en kuitenkaan sano kenellekään, ettei jäisi vihoja." mitään uskalla puhua."

Ester Elisabet Julin ja Wilhelm Karvonen
1908

Wille Karvonen vihittiin Ester Elisabet Julilin kanssa Kuutsalon saarella 1908. Kuva väitöskirjasta Poliittinen väkivalta Suomessa 1994,

Tapahtumia vuoden varrelta

Sisällissodan aikana 1918 ammuttiin viisi miestä punikkeina. Päivä oli 13. maaliskuuta. Tuusniemen Kotiseutuyhdystys järjesti muistotilaisuuden tasan 100 vuotta myöhemmin. Mukana olivat Yläkoulun oppilaat opettaja Eeva-Riitta Jäntin (vas.) ohjaamina. Puheen piti puheenjohtaja Pekka Mustonen.

Tuusniemen vasemmistojärjestöt vappuna 2018 kansalaissodan 1918 ammuttujen muistomerkillä. Vasemmalta Pekka Martikainen, Pekka Immonen, Tauno Lempinen ja Lauri Happonen.

Tuusniemellä tehtiin 5.4.2018 veteraanikeräys. Keräyksessä avusti Karjalan Prikaati. Sotaveteraani Onni Ryyänen piti varusmiehille kannustavan puheen isänmaan puolustamisesta. Puheen ja tervetulo-kahvien jälkeen asetuttiin yhteiseen kuvaan. Kuva Esko Taskinen.

Vuoden yrittäjäksi 2017 valittiin Tarja Soininen Jalkojen hoito ja rentoutumispalvelu Korallista. Yrittäjähdistyksen edustajat palkitsijoina vasemmalta Eerik Nissinen ja Lea Säisä.

Vuoden 2018 Tuusniemen vuoden yrittäjä Anun Lahja- ja Kukkakuppa Ky:n Anu Pitkänen.

*Häviävää Tuusniemeä.
Vuonna 2018 alettiin purkaa
meijerin tien varrella olevaa
meijerin henkilökunnan
asuinrakennusta.*

*Kovan sateen ja tuulen takia
juhannuskokot jäivät
polttamatta. Kojan-
lahdessa kahvipannut
kuitenkin porisivat suojana
palamaton kokko. Suuret
laineet vyöryivät vieressä.*

*Tuusniemen osasto Kallavesi
-vene ja vapaa-aikamessuilla
sijaiti houkuttelevassa
kohdassa. Messuyleisöltä
kyseltiin mm. Juojärven
muikusta ja Varistaipaleen
kanavasta. 200 vastaajan
kesken arvottiin Savettaren
tuotteita ja pääsylippuja
Kutujuhille. Arpomassa
Maija Räsänen (vas.)
Tuusniemeltä ja Nina
Kärkkäinen Lahdesta.*

*Kellotapulin 200-vuotis-
tapaamisessa nähtiin Lauri
Happosen hääpuku 70 vuoden
takaa. Puku on hyvässä
kunnossa ja mahtuu
omistajansa päälle.
Ihastelijoina vasemmalta
Veikko Miettinen, Olavi Nissinen
ja Eero Smolander.*

*Kesän avajaisissa 8.6.sata-
massa järjestettiin makkaran-
syöntikilpailut. Osanottajina
olivat voittajien lisäksi Sirkku
Kumpulainen ja Matti
Rahunen.*

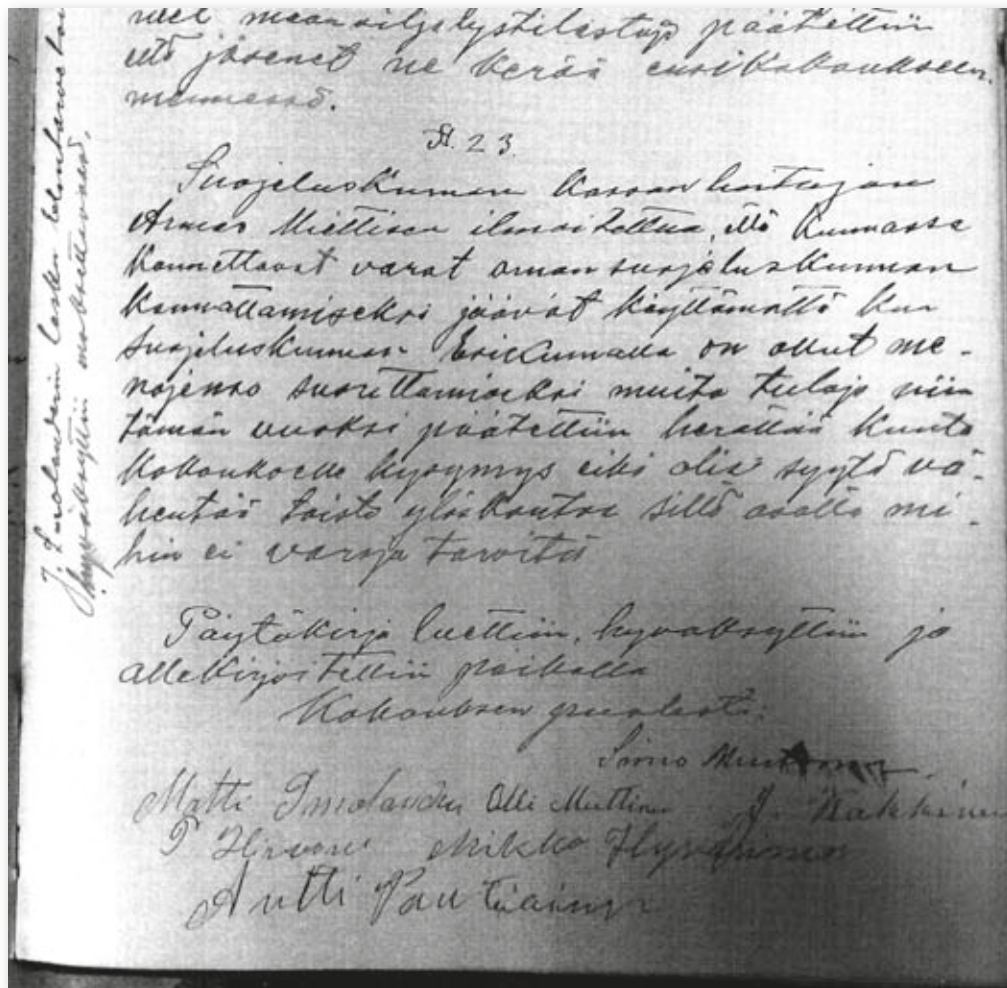
*Alla. Kutujuhlilla
ylikonstaapeli Reino
Miskala ja Matti Kujala
muistelivat vallesmanni
Tero Toivilaa 1970-luvulta.
Matti oli sosiaalishteerinä.*

Yläpuolella. Keräilyn aarteet. Tuusniemen Käsityö- ja kulttuuriyhdistys järjesti kesällä näyttelyn "Keräilyn aarteet". Arttu Pennasen talouskaupan osasto oli suosittu, kuin myös Anna-Lisa Happosen näyttely kuolinilmoituksista. Näyttelyssä vieraili vuodesta 2000 Tuusniemellä lomansa viettänyt Birgit Boichert (oik.) ystävänsä Klaus Hoffmahn (toinen oikealta) kanssa. Kuvassa vasemmalta vieraiden isäntäväkeä Tuula Holopainen ja näyttelyn pystyttäjä kaupan tyttö Tuija Junkkari os. Pennanen.

Päätöksiä Tuusniemen kunnassa 1918

Tuusniemen kunnallislautakunnan päätöksiä touko- kuun 6. päivänä 1918

4 § Torpparin vaimo Karoliina Holopaiselle hyväksyt-
tiin 2:sta tappamastaan variksesta 30 penniä.

8 § Riitta Kuroselle Juojärven koulun puhdistuksesta
hyväksyttiin 8 mk.

22 § Juojärven kansakoulun kivijalan tekourakkaa 5000
mk. Jäännös 3000 mk hyväksyttiin urakoitsija Hisko
Hyväriselle maksettavaksi.

30 § Sen johdosta, että viime tammikuun vaalilautakun-
ta 2 p:nä valtiollisiin ja kunnallisiin vaalilautakuntiin
valituista jäsenistä on huomattu osa rikollisiksi, osa
paikkakunnalta muuttaneiksi ja osa vangituiksi, niin
pätettiin sellaisten sijalle valita uudet nyt mainittuihin
lautakuntiin seuraavat henkilöt.

Tuusjärven äänestysalueen valtiollisiin vaalilautakun-

taan puheenjohtaja ratsutilallinen O.B. Toropainen
Tuusjärvi numero 1.

Jäseniksi. Kansakoulunopettaja Hilja Ruth Viitamäki 1.
Torppari Taavetti Taskinen Hauranki 4.

Kunnallislautakunnan kokous heinäkuun 1. päivänä 1918

3 § Talollinen Niilo Koposelta poistettiin koiravero
kahdelta vuodelta, kun oli todistettu, että ei ole ollut
koiraa.

23 § Suojeluskunnan kassanhoitaja Armas Miettisen
ilmoitettua, että kunnassa kannettavat varat oman
suojeluskunnan kannattamiseksi jäävät käyttämättä kun
suojeluskunnan esikunnalla on ollut menoja suoritta-
miseksi muita tuloja niin tämä vuosi päätettiin herättää
kuntakokoukselle kysymys eikö olisi syytä vähentää
toista ylöskantaa siltä osalta mihin ei varoja tarvita.

Lämmin kesä töissä

Nuoria kesätöissä. Vasemmalta Sanni, Jaakko, Emilia ja Annika. Kuva Tuija Junkkari.

Annika, Emilia, Jaakko ja Sanni käyvät kaikki Tuusniemen lukiota. Aktiivisina nuorina heillä oli jokaisella onni päästä kesätöihin viime kesänä. Millaista se oli?

Kesä 2018 oli nätti ja lämmin, joten Sanni Tuunaisen torikioskillä riitti kivasti jätskin ostajia. Sanni oli nyt yrittäjänä kioskillä, jossa oli aiemmin mukana yhtenä 4H-kerholaisena. Kauppa-alaan 17-vuotias Sanni oli saanut tuntea S-marketissa.

Nyt Sannilla oli siis torilla oma "tupa", ja oma lupa. Aluksi vähän jännitti, kannattaako hanke, mutta sää pelasti paljon, vaikka kaikki eivät osanneetkaan tyhjältä torilta kioskia etsiä. Pienen starttirahan turvin Sanni pani yrityksen pystyyn.

Päivät kuluivat rattaisti, Sanni hoiti tilaukset, myynin ja kirjanpidon. Työ tekijäänsä neuvoo! Ongelmia tuotti, mikäs muu kuin liian yleinen ilkivalta. Yhtenä päivänä töihin pääsy onnistui vain sorkkaraudalla. Jotkut pikkuveijarit olivat näet tukkineet lukon puutikuilla. Lukko meni vaihtoon.

Koska Sannilla on vielä yksi lukiokesä jäljellä, hän saattaisi hyvinkin pitää kioskia jatkossakin, ehkä eri paikassa. Ehkäpä näemme Sannin satamassa ensi vuonna?

Annika ja Emilia viettivät osin puuduttavaakin aikaa kirkossa ja museossa. Annika Kärppä, 18 v, oli kolmatta kesää Tiekirkko-oppaana. Kysyttäessä, mitä tuli opittua, vastasi Annika yllättäen: englantia! Annika näet käytti hiljaiset hetket englannin opiskeluun. Jos ehtisi, Annikasta olisi kiva lukea ja kirjoittaa enemmän. Koulu vie nyt ajan.

Vaikka kirkossa kävi paljon ulkomaalaisia, muun muassa saksalaisia, sveitsiläisiä ja venäläisiä, eivät he paljon kyselleet, vaan mieluiten katselivat itsenäisesti ympärilleen. Näyttivät nauttivan hiljaisuudesta kuten opas itsekin. Mitä nyt lapset tuppasivat kiipeilemään saarnatuoliin, ja sitten tietysti vanhemmat perässä, mikä onkin aivan sallittua!

Monia paikkakuntalaisia kirkkoon veti kesän upea kastepukunäyttely. Kauniita käsin tehtyjä mekkoja oli tarjolla ja valokuvineen seinillä liki 20, vanhimmat 1800-luvulta. Toivottavasti Paula-pappi keksii ensi kesäksikin vastaavan vetonaulan.

Emilia Vepsäläinen, lukion 3. luokalla, ei ehdi paljon koulun lisäksi harrastaa, vaikka esimerkiksi pianonsoitto kiinnostaisi. Emilia on Annikan lailla kyllä aktiivinen NuVassa, nuorisovaltuustossa. Museo-oppaan työnä oli avata ja sulkea virastotalon vastapäätä vanhassa viljamakasiinissa toimiva kotiseutumuseo keskiviikkoisin ja lauantaisin, valvoa vieraiden kulkua museossa, ja vastata kysymyksiin, jos osasi.

Kummitleeko museossa? Siihen ei Emilia ole varmuutta kahtena kesänä saanut, mutta museon avain on hänestä kirottu! Se kääntyilee itseksensä, ja sen kanssa ei todellakaan voi yöpyä samassa huoneessa. Uni ei vaan tule. Viime vuonna Emilia vei avaimen yöksi aittaan, ja tänä vuonna se pidettiin visusti virastotalolla, eipä nyt mennyt oppailta yöunet.

Emilia oli lisäksi mukana Kutujuhliilla lipunmyynnissä, nuoriso-ohjaaja Hannan apuna lasten päiväleireillä ja muissa kunnan kesähommissa, kuten koulun siivouksessa. Reistaileva polvi tosin hidasti reippaan 17-vuotiaan tahtia.

Jos oli kylän opashommat hiljaista puuhaa, niin Eikala Oy:n vanerinsahaus sujui Jaakolta napakasti. Kuusi tuntia päivässä viiden viikon ajan. Tuusjärveläinen Jaakko Hätinen, 18 v, oli jo vanha sahuri ja pressun tekijä aloittaessaan työt kolmatta kesää Eikalassa. Työ ei ollut rakettitiedettä, mutta tarkkuutta ja varmaa kättä vaativaa. Ja sitä riitti jääkiekkoa ja jalkapalloa aiemmin harrastaneelle urheilijamiehelle.

Parasta Jaakon työpaikassa oli tietysti palkka, joka tietysti olisi saanut olla vielä parempikin. Itse oli Jaakko töitä etsinyt ja saanut, joten voipi olla, että ensi vuonna paikan saa jo uusi reipas mies – ei kun kysymään!

Yhdestä suusta nuoret vakuuttivat, että ajoissa pitää kesätöitä kysyä, jos on tosi mielessä. Työtä hakiessa on osattava esiintyä, oltava siisti, ja oltava ajoissa. Ja kun työn saa, on jatkossakin osattava kantaa vastuuta, olla täsmällinen ja tehdä työnsä hyvin. Ja jos muuta ei opi, niin kärsivällisyyttä ainakin. Näillä eväillä he toivovat seuraavienkin vuosikurssien löytävän antoisan kesähomman kotikulmista. Avoimesta keskustelusta kiittää ja menestystä ihanille kiireisille nuorille toivottaapi

Tuija Junkkari, TEN (Tuusniemen entinen nuori)

Kiitoskortti ja kuva presidenttiparilta

Marika Auvinen lähetti Suomi 100 -merkeissä postia presidentti Niinistölle ja sai myös kauniit kiitokset kuvan kanssa.

Marika keräsi tuusniemeläisiä ajatuksia itsenäisyydestä ja teki niistä koosteen. Nämä tekstit hän lähetti Niinistölle.

Koosteessa Marika toteaa muun muassa Suomen olevan itsenäinen leijona ja Eurooppa. Suomi on kaunis maa ja neidon kasvot. Suomessa on hyvä asua. Suomi on pieni suuri maa. Teksti sisälsi muitakin hienoja ajatuksia, joita hän esitti muun muassa Kutujuhlilla ja Muuruveden Kylätalolla.

Marika esittää laatimaansa koostetta Muuruveden kylätalolla.

Syysruno

Syksyllä on puissa hieno ruska,
ja metsässä kahisee syksyinen puska.
Ulkona tuulee kovaa,
se meille myrskyä povaa.
On metsässä eläimillä pesäkolo.
Kalliolla hyppelee pikku poro.
Minä yöunilta herään
ja päivän rientoihin voimia kerään.
Minä syksyä rakastan
ja marjat talvea varten pakastan.
Syksy on mukavaa aikaa,
teen ulkona monta taikaa.
Lehdet maasta haravoin,
näin äitiä auttaa voin.
Maasta lehtiä ilmaan heitän,
sateenvarjolla itseni peitän.
Auringon kansa kilpaa nauran,
on ihana syyssää tänään.

Marika 21.10.2010

Savottalaiset yöpyivät Liukonpellon Lyytilässä

Tuusniemeltä on lähtenyt monen monta
nippukuormaa puutavaraa Kymenläänin
tehtaille.

Puuniput Rikkaveden Kotaniemessä. Kuva Onni Ryynäsen kuvakokoelmista.

Suuri Rikkavesi otti paljon puutavaraa eteenpäin uitettavaksi. Koko järven vaikutuspiirissä on suuret metsäalueet. Järvi ulottuu Tuusniemen rantojen lisäksi myös Kaavin ja Outokummun puolelle. Rikkaveden kautta uitettiin suuret puumäärät myös Kaavin kaukaisilta salomailta saakka.

Niinpä siihen aikaan, kun savotat tehtiin pääasiassa käsipelillä oli savottalaisiakin paljon. Savottalaiset tarvitsivat paljon majoitusta ja ruokaa.

Liukonpellolla Kotalahdessa Lyytilän talon rannassa oli yksi majoitus- ja huoltopaikka. Markku-niminen hinaaja kävi siinä usein. Sen huollettavana oli paljon miehiä. Hinaajassa oli laivaemäntä. Markun omisti puutavarayhtiö Kaukas. Sen mukana oli emännän lisäksi noin 20 miestä.

Markku toi Lyytilän rantaan majoitusponttonin. Se oli tehty pyöreistä hirsistä. Savottalaisten tilit maksettiin Lyytilässä. Tilin maksettiin aina käteisellä. Lyytilässä Kaukas piti myös kauppaa. Kaupassa myytiin lihaa, kahvia ja tupakkaa. Liha oli usein pelkkää laskia. Siitä sai hyvää savottalaisten voimaruokaa – tirripaistia. Firma piti kauppaa myös aitassa. Firmalla oli sellainen tapa, että jos mies teki yli normin työtä, ylimääräisellä voi ostaa ruokaa kaupasta. Alue- metsänhoitaja toi tavaraa kauppaan.

Silloin kun majoitusproomua ei rannassa ollut, savottalaiset majailivat Lyytilässä. Pulsterit, laitettiin vierekkään tuvan lattialle.

Miehiä tuli linja-autolla töihin eri puolilta maata. He jäivät autosta Paakkilassa ja siitä sitten kävelivät Lyytilään. Heinäveden Palokista oli yksi Markkanen ja yksi Kaksimarkkanen Kaavilta. Väättäisiä oli Tuusjärveltä. Liikuskeli myös Palomäen ja Kiukoolan taloissa olleita työmiehiä.

Työtehoseura piti sahan viilauskursseja. Lyytilän poika Viljo laitettiin kylälle kertomaan kurssista. Kurssin opettaja osasi sahan hyvin kunnostaa ja neuvoakin kunnostamista.

Vuonna 1957 Lyytilään valmistui uusi sauna. Siinä ruvettiin kovasti kylpemään. Viljo kuunteli korva tarkkana savottalaisten juttuja. Tahkoakin savottalaisille piti usein pyörittää.

Metsäherroja

Kun oli paljon savotoita ja savottalaisia, oli myös niin sanottuja metsäherroja. Paulus Muraja oli aluetyönjohtajana. Auto, millä hän ajoi, oli valtion auto. Siinä oli valtionvaakuna ovela. Autoa kuljetti autonkuljettaja ja hänen piti olla koppelakkeineen kuljettajan vaatteissa. Kerran Muraja huomautti kuljettajalle, että lakki ei ole suorassa – autokuljettajan lakin on oltava aina suorassa, tähdensi Muraja.

Kertoi ja muisteli Viljo Nissinen, s. 1949 Liukonpellon Lyytilässä.

Viljo on pitkän linjan maanviljelijä ja koneyrittäjä. Yrittäjäksi ruvettuaan hän kaiveli 5–6 vuotta metsäojia. Kokonaista 31 vuotta savotoilla puutavaran ajossa. Työmaat olivat Tuusniemen kylien lisäksi kauempanakin, muun muassa Viitasaarella, Parkanossa, Pihtiputaalla, Mikkelissä, Juvalla ja Joroisissa. Kesät olivat metsien kyntämisestä. Äkeen vetämiseen tarvittiin paljon voimaa. Metsä-äes painoi viisi tonnia.

Vanhempi sukupolvi muistaa vielä Lyytin Lassin, Viljo isän. Mistä tuli nimet? Lassi oli vasta yksivuotias, kun hänen isänsä kuoli. Äidin nimi oli Lyyti. Näin opittiin sanomaan Lyytin Lassi. Poikaa Viljoa saatettiin sitten sanoa "Lyytin Lassin pojaksi".

Kirjoitti Valto Holopainen. Muistelmia kuuntelemassa ja kyselemässä Hannu Tervo.

Jälkikirjoitus: Vieno ja Onni Ryynänen etsivät 17.10.2018 yhden iltapäivän valokuvaa asuntolotjasta, mutta ei löytynyt. Samalla Onni kertoi, että samaa lotjaa kuljeteltiin muihinkin rantoihin, muun muassa Pajulahdelle. Nipun kuva Rikkavedeltä löytyi.

Tuusniemen yhtenäiskoulun kuudeslu

Meren elämää.

Nyt syttyvät valot tuhannet.

Toivotus hyvän joulun.

Vasikan kesä.

Heli Tiitisen

Heli Tiitinen oli tuusniemeläissyntyinen taiteilija. Helin äiti Tuovi Tiitinen kirjoitti muistokirjoituksia.

okkalaisten vesiväri- ja piirrustöitä

Syntymäpäiväonnitelut.

Joulupuu on rakennettu.

Kesälaitumella.

maalauksia

ksen vuoden 2013 joululehteen.

Hevonen ja lehmä ystävinä

*Kuva Ville
Miettisen
kokoelmista.*

Miettisen Ville Enonsalon Suurusjärven tilalta muistelee
13.10.2018

Suurusjärven tilalla Tuusniemen Enonsalossa olivat hevonen ja lehmä koko ikänsä hyviä ja uskollisia ystäviä. Tämä hevonen eli erikoisen vanhaksi, peräti 32-vuotiaaksi. Siihen tuli viimein puhkuritauti. Se johtui paljolti homeisten heinien syömisestä.

Hevosen nimi oli Pentu ja lehmän nimi Tähdikki. Ne olivat pieninä navetalla lähekkäin ja kesällä samalla laitumella.

Pentu ja Tähdikki hakeutuivat laitumella ollessaan toistensa lähelle. Vaikka ne olivat talven eri paikassa, Pentu tallissa ja Tähdikki navetassa, ne keväällä laitumelle päästyään muistivat heti toistensa ja alkoivat nuuskia ja viihtyä yhdessä. Pentu meni savukselle, jopa puolustamaan Tähdikkiä ja tuuppi siitä toisia lehmiä kauemmas.

Lehmisavut

Ennen vanhaan, kun lehmät olivat metsälaitumella ja lypsettiin käsin, oli karpäsistä ja punkeista paljon haittaa.

Äiti laittoi lypsyaikaan lehmisavun, jonka tarkoitus oli hätisteltiin karpäsiä lehmistä pois. Lehmisavu oli nuotio, jonka päälle pantiin tuoreita lepän ja katajan oksia. Siitä tuli runsaasti savua, jota karpäset pelkäsivät. Lypsettäessä lehmä saattoi potkia karpäsiä kauemmaksi ja hankaloittaa lypsämistä.

***Muisteli Ville
Ylös kirjoitteli V.H.***

Eero Järnefelt maalasi vuonna 1891 Kauniskankaan tilalla, (Muuruveden maatalousoppilaitos) taulun. Taulussa on lehmisavun ympärille kerääntyneitä lehmiä. Taulu on erittäin kuuluisa ja arvokas. Se myytiin vuonna 1998 nimettömälle keräilijälle miljoonalla markalla. (Toimituksen lisäys.)

Viitakkeet sepittäjälle jalkapatikassa

Miettisen Ville Enonsalosta muistelee 13.10.2018

Äitini Ida Fredriikka Miettinen (s. 1892) jäi leskeksi jo vuonna 1951. Niinpä hän joutui itse monia asioita hoittelemaan. Yksi oli "viitakkeiden" sepällä käyttäminen. Piirroisen viikatesepä oli Palokissa. Suurusjärven tilalta Tuusniemen Enonsalosta sinne oli matkaa yli kymmenen kilometriä. Matkan hän teki muun kyydin puutteessa jalkaisin.

Jalan kuljettiin siihen aikaan nunnalan (Lintulan Luostarin) kautta. Kulkiessa hän tutustui nunniin, muun muassa "Varvaraan". Siellä oltiin hänelle hyvin ystävällisiä. "Varvara" jutteli äidille nunnalan elämästä ja siellä harjoitettavasta karjanhoidosta. Paja sijaitsi Palokin kosken partaalla, rakennus on siellä vielä tallella.

Äiti jätti viikatteet pajalle ja jatkoi matkaa vielä neljä kilometriä lapsuuden ystävänsä Kauhasen Miinan luokse. Miina asui Honkasalolla. Sinne äiti jäi yöksi. Seppä oli takonut viikatteet teräviksi ja äiti sai ne jo kotimatalla seuraavana päivä mukaansa.

Kauhasen Miina oli syntyisin Mäenaluspellon paikalta, joka sijaitsee nykyisen Karttusen korjaamon takana. Joka kesä Miina tuli katsomaan synnyinpaikkaansa ja siellä kasvavaa erikoisen suurta tuomea. Myöhemmin sillä paikalla asui ja piti kesäpaikkanaan oululainen poliisi Antikainen. Se vasta oli "lojakka poika", muistelee Ville. Tavatessaan ihmisiä ensimmäistä kertaa hän katsoi hyvin tarkasti silmiin. Ilmeisesti halusi tutkailla valehteleekeä tämä vai onko tosissaan.

Heinävedellä pidettiin jo siihen aikaa kirkastusjuhla. Äiti meni sinne saman Kauhasen Miinan kanssa. Juhliin osallistujille oli laitettu kansakoululle siskonpetejä lattioille. Siellä ne lapsuuden ystävät sitten muistelivat lapsuusaikojaan.

Nuorena äiti ja Miina kiskoivat pajunkuorta. Kuoret osti kauppias "Musta-Hulttiin". Se piti kauppaa Turusen paikalla Kosulassa. "Näiltä tytöiltä minä ainakii pajunkuoret ostan", oli Musta-Hulttiin aina sanonut. Tänä syksynä Ville kertoi käyneensä siskonsa Elvin kanssa katsomassa nunnalaa. Hyvää ja ystävällistä palvelua siellä oli vieläkin, kertoili Ville.

Ylös kirjoitti V.H.

Jouluruno

**Jouluna tontut illan hämärissä hiipi
ikkunalaudoilta lahjatoiveet etsii.**

**Tontut toisilleen lapsista viestittelee,
kuka mahtaakaan olla kiltein.**

**Korvatunturin pajassa on hirveä vilske
ja sieltä kuuluu moukarin kalske.**

**Välillä toiset juo kahvia ja toiset etsii pahvia.
On saatava lahjat pakettiin.**

**Tontut kantavat lahjat pulkkaan,
pukki muorineen lähtee matkaan.**

**Niin alkaa retki lasten luokse,
Petteri poro juokse, juokse.**

**On sitten vuorossa joululaulut
ja iloiset lasten naurut.**

**On pelkoakin mukana mut' jouluaatto on ihana.
Pukki muorin kanssa lahjat jakaa,
Petteri katselee ikkunan takaa.**

**Lapset pukille suukkoja jakaa,
pukki vielä lapsia halaa.**

**On mentävä paikkaan toiseen
Heipä hei ensi jouluun. (vilkuta kädellä)**

Marika 8.11.2009

Haavejärvi

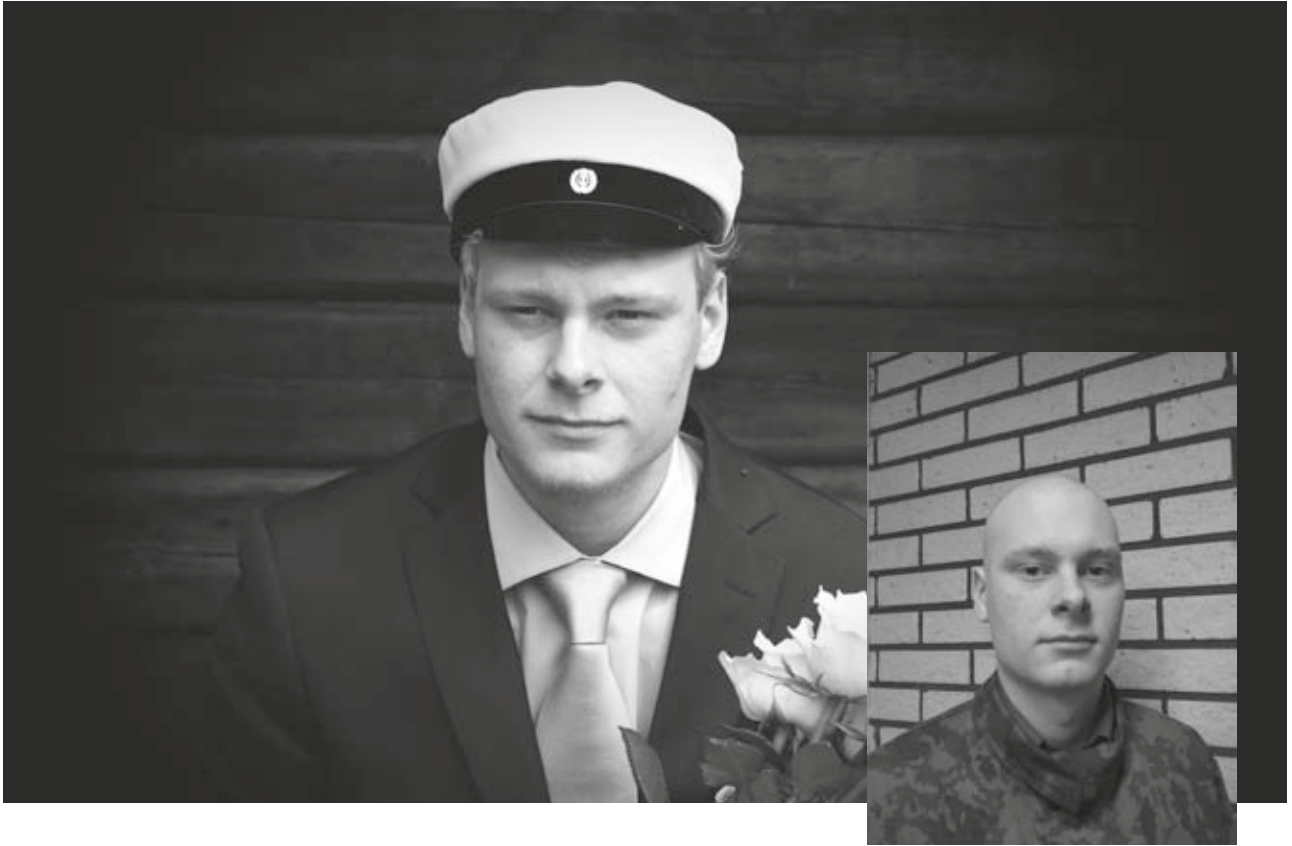
**Kun olin nuori loin haavekuvan
rannalla järven näin punaisen tuvan.
Sitten kuljin maailmalla vuosia monta,
kodin kaipaus on armotonta.**

**Nyt mulla on koti ja paljon muuta
se haave on tosi että mulla on koti.
Ja kevät kun saapuu niin sorsat soutaa
mut kotijärveltä pieneltä pois mennä joutaa.**

**On järveni tuo vain haavekuva
mut joka kevät ain uusiutuva.
Aurinko armas se mulle toi
ja tulvavesi sen järven loi.**

Rauha Kekäläinen

Malisen Leevi – sirad vai tuta?

Kotiseutuyhdistyksen stipendin saanut Leevi Malinen kirjoitti keväällä 2018 ylioppilaaksi Tuusniemen 50-vuotiaasta lukiosta. Ja kirjoittikin niin hyvin, että sai heti tuotantotalouden (tuta) opiskelupaikan Lappeenrannan teknillisestä yliopistosta.

Mutta tuo opiskelupaikka onkin Leeville vain vaihtoehto B. Leevi astui armeijan vihreisiin, jättimäiseen 4000 varusmiehen Kainuun prikaatiin 9. heinäkuuta, koulutautuu kuuden viikon välein, ja puuroa alkaa tulla jo korvista. Torstain hernekeittoa ja pannaria ei voita mikään. Lomilla oman isän erikoisemmatkin herkut maistuvat toki entiseen malliin.

Kyllä Leevi viihtyy armeijassa muutenkin. Sissiradistin erikoistaito ja sähkötyö, ja monipuolinen rankkanakin pidetty palvelus kestää 347 vuorokautta. Leevi suunnittelee silti vielä pyrkivänsä Suomen ryhdikkäimpään yliopistoon Maapuolustuskorkeakouluun, lentoreservialiupseerikurssille, varusmieslentäjäksi ja sitä tietä jopa ammattiin Suomen sinitaivaalle. Puolustusvoimissa on niin paljon vaihtoehtoja; Rajavartiolaitoskin kiinnostaa tätä ahkeraa kaveria.

Tuusniemellä Leevin on voinut tavata lenkillä, salilla, ulkona Hattori-nimisen saksanpaimenkoiran kanssa tai jopa keramiikkapajalla. Lukion ohella hän on ehtinyt tieneestiin kiinteistöhuoltoon, apupalveluun ja Eikalaan. Leevin mielestä viikonloput on mukava viettää työn touhussa ja mielekkäässä toiminnassa.

Siilinjärvellä syntynyt, mutta 8-vuotiaasta Turulan koulua käynyt Leevi pitää itseään Tuusniemen oikeena imeisenä, vaikka hänellä on jopa Australian kansalaisuus! Kuhmolaiset isovanhemmat näet koukkasivat työelämään Australian kautta, ja näin hänen ainoalle pojalleenkin ja näin Leevin isästä tuli australialainen aikana, jolloin tämä kansalaisuus periytyi vielä hänen ainoalle pojalleenkin. Nykyisin tunnemme tuon kaukaisen maan huomattavasti tiukemmasta siirtolaisuuspolitiikasta.

Kotikunnalle Leevi toivoisi valoisaa tulevaisuutta. Kuttujuhlat ainakin tuovat tunnettuutta. Malisen perhe on muuten hyvä esimerkki asuinpaikan valinnasta, toinen vanhempi kävi töissä idässä, toinen lännessä, joten oli oivallista asettua tähän puoliväliin, kauniiseen rauhalliseen Tuusniemen kirkonkylään.

Leevin ohje tuusniemeläisille nuorille on: älä jää kotiin makaamaan vain toimi!

Seuraavassa voit kokeilla miten samanlainen maku Sinulla ja Leevillä on. A vai B? Kissa -koira/maito - piimä/suklaa - lakritsi/tee – kahvi/järvi – uimahalli/sukset – pyörä/farkut – verkkarit/sauna – suihku/netti – TV/rokki – räppi/dekkari – dokkari/KoSa – SS/sirkka – särki/nyhtöposu – nyhtökaura/munkki – sämpylä. X = ihan sama.

Leevin rivi on BAABXAAAAABXAAX.

Tuija Junkkari

Oma aviomies opetti Lempin maalaamaan

Lempi syntyi Ruskilan ja Kojanlahden välimailloilla sijaitsevalle Kivimäen tilalla. Kansakoulu oli kuuden kilometrin päässä oleva Kojanlahden koulu. Koulunkäynti oli pienelle koululaiselle kova kokemus. Sota-ajan vaatteetkin olivat huonoja ja pakkaset olivat kovia.

Lempi joutui jo lapsena, niin kuin muutkin lapset, tekemään töitä, niin kotona kuin naapureissa. Jäätsaareissaakin oli piian hommia. Sitten hän sai työpaikan Kosulasta kauppias Kokkoselta, jossa hän oli enempi kotitaloustöissä.

Näin aika kului parikymppiseksi asti, kun päätettiin toisten samanikäisten kylän tyttöjen kanssa lähteä maailmalle. Helsingissä pääsi ensin sukulaisiin asumaan ja sieltä töitä etsimään. Lempi palkattiin lääkäriperheeseen, jossa molemmat vanhemmat olivat lääkäreitä.

"Sain tiedon kotoa, että isä oli sairastunut lentävään keuhkotautiin ja läksin häntä katsomaan, mutta isä oli jo kuollut", kertoo Lempi. "Lentävää keuhkotautia sanottiin tarttuvaksi, ja kun sen rehellisesti lääkäriille kerroin, sanoi minut irti syyllä etten tartuttaisi heidän lapsia."

Lempi kotonaan monien maalaamiesnsa taulujen ympäröimänä. katso myös aknna maalaus.

Työpaikka löytyi Matkaravinnolta Lahden linja-autostasemalta. Lahdesta löytyi myös mies, jonka kanssa muutettiin Jämsänkoskelle. Mies oli autoalan miehiä. Siellä syntyivät lapset kaksi poikaa ja tyttö. Rakennettiin talo. Sitten muutettiin Rautalammille, sieltä talo ostettiin, ei enää rakennettu. Siellä Armas, joka oli miehen nimi, kuoli vuonna 1999. Kolmatta vuotta Lempi oli omaishoitajana.

"Muuten olin koko ajan kotona, kun oli niitä lapsiakin", Lempi kertoo. "Armas harrasti maalausta ja niinpä hän opetti minuakin maalaamaan. Se olikin mukavaa. Talo Rautalammilla oli syrjässä ja kun jäin yksi myin talon ja asuin poikien luona Punkaharjulla ja Muuramessa."

"Aina oli kuitenkin ollut ikävä kotiseudulle Tuusniemelle ja niinpä muutinkin toistakymmentä vuotta sitten tänne. Asuin Kiertotielä ja nyt toista vuotta tässä opettajien rivitaloksi sanotussa talossa. Tässä on palvelut lähellä ja mukava asua", kertoo Lempi.

Kivimäki ennen vanhaan. Kuva Lempin Jäntin kokoelmista.

Kivimäen tila

Lempi Esteri syntyi viisi vuotta veljensä Kivimäen Topin jälkeen vuonna 1932. Isä Otto Poutiainen syntyi vuonna 1896, samoin kuin kaksoisveljensä Antti Jussi Poutiainen. Äiti Vilhelmiina Poutiainen o.s. Antikainen oli syntynyt kuparisepän tyttönä Tuusniemen Konttimäessä vuonna 1906.

Lempin ollessa pieni Kivimäellä eli vielä ukki Paavo Poutiainen. Ukin hautajaiset olivat vuonna 1942. Hautajaisten aikana oli levotonta, kun pommikoneet lensivät taivaalla yhtä mittaa. Ukista Lempillä on mukavat muistot. Ukin kanssa tehtiin kaikkia mukavia asioita. Pyhääämuisin ukki luki raamattua ja lauloi virsiä.

V.H.

Historiallinen kuva

Kauppakuva hallintomiehistä. Osuusliike Uurtajan hallinto vuonna 1924:

- Vasemmalta Pekka Hämäläinen, muurari Mikko Hämäläisen isä, Petäjämäestä
- Kalle Viljakainen, oli Lautalassa ilmeisesti työmiehenä
- Kalle Hakkarainen (seisomassa), Limaniemi, Salmenkylä
- Antti Forsman (seisomassa), Pekka Fosmanin isä ja muun muassa Aimo Forsmanin ukki
- Otto Räsänen (seisomassa), kaupanhoitaja Vehmasmäestä
- Taavetti Happonen Kolonsalosta
- Ananias Happonen, sittemmin pitäjänneuvos
- Juho Antikainen, Autio. Arvo Antikaisen isä.

Juholla jalassa lokivarsilapikkaat. Lokivarret tehtiin siten, että valmiiden lapikkaiden varret kasteltiin ja pingotettiin märkänä "lokipuiden" päälle (lokipuut varren sisään). Lapikkaita voisi nimittää varsi-lesteiksikin.

Tiedot ja kuva Lauri Happonen. Lauri kertoo, että kuvassa näkyvä paperikori on vielä tallessa.

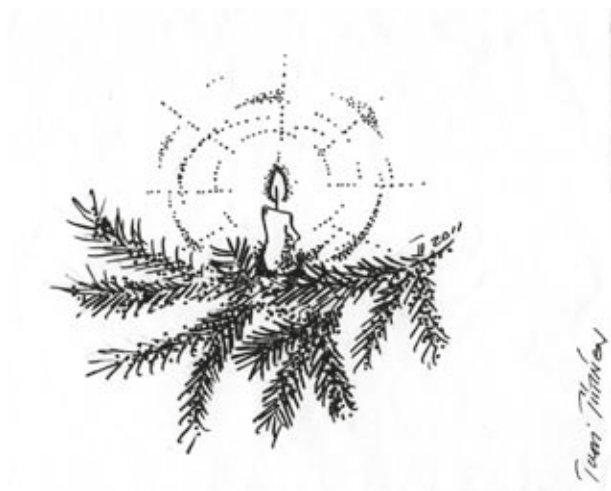
Ierikka "Vonnakan" (Voutilainen) runo

Laurin poika Lappalainen
möi talon, joi rahansa,
itse rengiksi rupesi.
Mitä sai palkaksensa?
Sai palkaksensa pieniä sikoja
kirjavia porsaita.
Talavet syötti tahtaalla,
kesät voilla vehnäsellä.
Sika kasvoi kauheasti,
possu suureksi yleni,
jotta sillä olj seittemän askelta
selekä,
kärsä kuutta kirvesvartta.
Sika kiänsi kärsänsä,
tölläätti saparosa,
ukko kapas kuuseen,
uhotteliin sialle:
et sinä potsi parka
tongi toissa vuonna
Torajoin reunamija
ja sen pellon pientarija.

Tämän runon saneli Kuopiossa 19.11.1956 entinen tuus-
niemeläinen talollinen Pekka Tiilikainen (s. 14.4.1880)
joka tm Tuusniemi.

Minäkin hyvin muistan. Kuollut noin 20–30 vuotta sitten.

*Otto Räsänen
(Kuopion kulttuurihistoriallinen museo)*

Lunssa

Nykyaijan lunssa on sommoo hommoo;
ei lähe poikkeen, yhä vuan rommoo,
vähänpiästä ryvittää ja nostaa kuottoo.
Kummasti kylmällä hyrräättellöö
hien tuas välistä pintaan tellöö,
karkeelta tuntuu kulukustai.
Yöllä ei rauhoo, suap röhkiä kukkua,
mitenkä siinä hyräkässä voip ies nukkua?
Toisekseen piähän ei täysin voi luottoo,
maharustingin rietas kun mukkaansa sai.
Suuruksen syömätä olla vuan anna
kun kumpaankaan piähän ei tappia panna.
Juuvakkii pitäsj, mutta mitenkä juot paljoo;
tievettä sais litkiä, mutta ei ottoo kaljoo.
Vähä piästä suap tuolla huussissa juosta,
vuan tullooppahan aenae liikuntoo tuosta!
Eikä liäkkeistkkää ou paljon mittää taikoo,
millonjhan tua vaiva heleppoo aekoo?
Sannoo ne niinnii: jos ei auta, sauna, terva ja viina,
pahimmassa tappauksessa tulloo helevetin piina...
No, eipä häntä passoo enemmälti surra,
mieltäsä pittää yrittee virkeenä pittee!
Antaa muihen virusten juuttaihen ittee,
vuan outtoohan kun annan pakkasen purra!
Siitä se sitten alakaa helepottua
ja vähäks aekoo tuas immunitietin sua.

*Julkaistu Savon Sanomissa 18.1997
Kirjoitti : Lauri Happonen*

Avocado – kalakukko

Ensiksi otetaan pöydälle paistokuppi, jonka pohjalle ripotellaan ohra- tai riisiryynyjä ja pieneksi silputtua sipulia. Otetaan silputtu kala – kaikki kalat käyvät, myös ”roskakalat”, silputtuna selkäruotokin. Ripaus suolaa. Pursotetaan pullosta avocadoöljyä (saa suuremmista kaupoista). Lisätään toinen kerros kaloja ja sipulimurskaa. Lisätään hieman suolaa ja vähän mustaa pippuria, avokadoa ja pieniä voimakareita. Kanneksi tiiviisti taiteltua alumiinipaperia. Päälle painoksi sopivan kokoinen lautanen. Laitetaan sähköuuniin sata astetta ja pidetään päällä 12 tuntia. Puu-uunikin käy. Suola ja mauste saadaan myllystä, jossa on sekaisin suola ja pippuri.

Joulujännitystä

Voi kuinka jouluiltaa jälleen ootan,
ja pukin saapumista jännitän!
Mä saanko siltä kovan lahjalootan,
vai tuokohan se käärön pehmeän?

Oon täynnä epätietoisuutta pelkkää,
se piinaa, kunnes porstuassa helkkää,
ja kuulen koputuksen – ja oven avauksen
saan tehtäväksi tuiki tärkeän.

Mä oven kyllä aukaisen, sen lupaan!
Ja siitä turhaan huomauttele en,
jos pukki saappaissaan tuo lunta tupaan:
se hetken haitta on, mä tiedän sen.

Kun laulu sitten kaikuu meidän suista,
ei pikku lätäkköä kukaan muista:
on päällimmäinen huoli se kontin sisäpuoli,
siis onko kova se vai pehmoinen...

*Kirjoitti Seppo Kuronen
Kuopio*

Porsaitten vienti papille

Se oli vuoden 1949 alkukesän aamupäivä, kun porsaita piti viedä Tuusniemen seurakunnan rovastille, rovasti Heiskaselle. Sää oli poutainen, mutta tuuli puhalsi voimakkaasti, melkein myrskyisästi Tiheensaaren suunnasta. Lapsuudenkodissani ja en myöhemminkään suuremasti tykännyt veneillä liikkumisesta. Järvimaisemissa siihen oli pakko tottua. Veljeni Eeron kanssa, joka oli minua puolitoista vuotta vanhempi, oli sovittu soutuvuoroista siten, että sousimme isäämme kirkolle tai johonkin muualle vuorotellen. Nyt oli Eeron soutuvuoro.

Porsaat lastattiin puulaatikoon ja kannettiin veneeseen. Koska minun vuoroni ei ollut lähteä soutumieheksi yllätyin täydellisesti, kun minutkin komennettiin veneeseen soutajaksi. Ei siinä valittelut auttaneet. Nousimme veneeseen, isä ryhtyi perämieheksi ja me soutumiehiksi. Eero toiseen airoon ja minä toiseen. Tuuli oli kovaa ja aallot sen mukaisia. Ohitimme Myllyniemen ja jatkoimme matkaa kohti Pientä Pakkasaarta. Tällä välillä aaltojen voimakkuutta vähensivät saaret, jotka olivat tuulen puolella. Pienen Pakkasaaren ja Kivenniemen salmessa tuuli oli kovaa ja aallot isoja. Pelkäsin kovasti. Aallot heittelivät venettä ja vettä räiskähteli naamalle. Pääsimme onnellisesti Kivenniemen puolelle ja sitten Heimossaarten suojaan. Mieleeni tuli muisto siitä mitä olin kuullut vanhemmilta ihmisiltä. He olivat joutuneet menemään saarten rantaan odottamaan myrskyn laantumista. En muista, esitinkö sitä, mutta matkamme jatkui.

Ohitettuamme Heimosten saaret suuntasimme veneemme kohti Savonniemeä. Siitä se vaikeus vasta alkoi. Tämän salmen tiesin aikaisemmilta matkoilta kaikkein myrskyisimmäksi paikaksi. Tämän muutkin veneillä liikkujat tiesivät. Isä piti perää siten, että keula oli vasten aina aallokkoa. Silloin veneen kaatumisvaara sivuttaen pienenee. Aallot olivat suurempia kuin Kivenniemen salmessa. Veneemme keula nousi välillä korkeuksin. Tuntui sil-

tä, että se menee ympäri perän kautta. Me sousimme kaikki voimin. Isä käski soutaa vielä kovemmin. Matka eteni hitaasti kohti Savonniemeä. Vettä tuli aalloista ja meidän päälle. Ohitimme Savonniemen ja lähestyimme Ritoniemen meijerin rannan puolta. Voimat olivat lopussa, kun pääsimme meijerille.

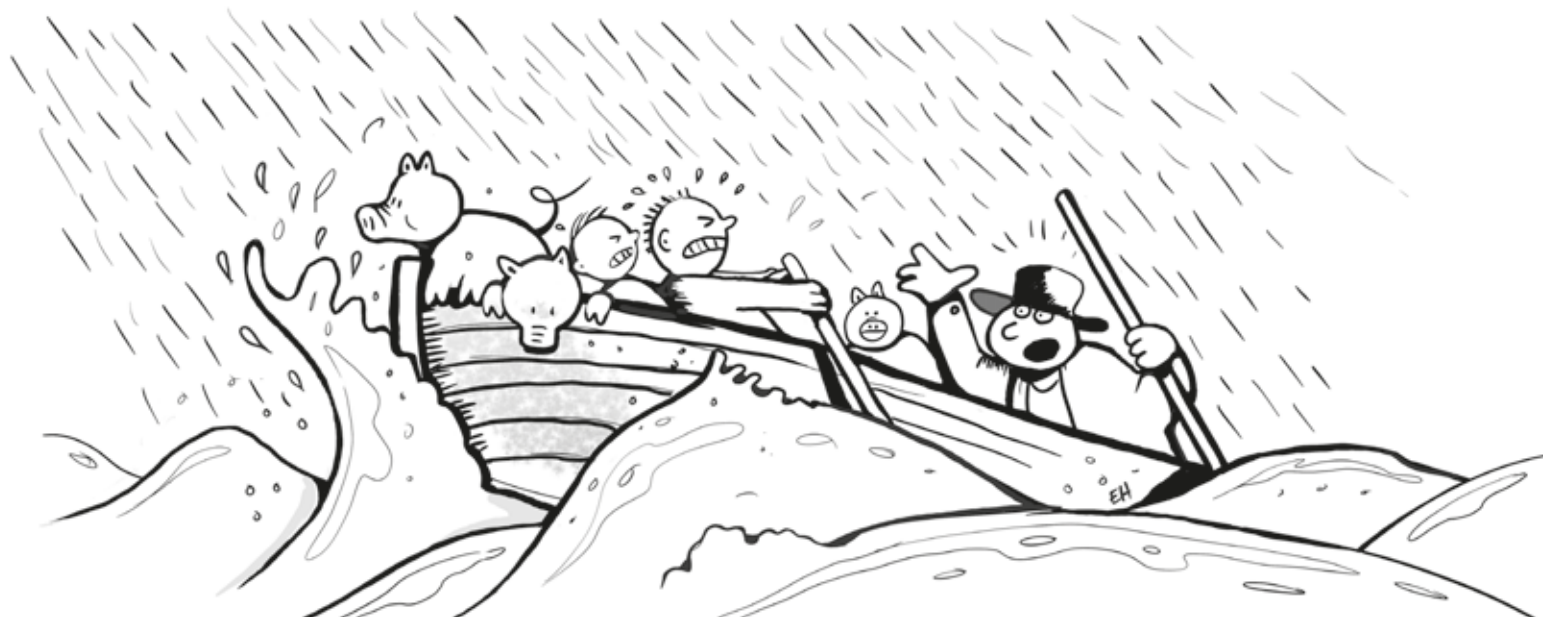
Meijerillä porsaslaatikko nostettiin kuorma-autoon. En muista kenen se auto oli. Isä meni hyttiin ja me Eeron kanssa lavalle. Kun auto lähti liikkeelle niin järvimatkan huolet kerralla haihtuivat. Autokyyti meille järven takana oleville pojille oli harvinaisuus ja miellyttävä kokemus.

Kuorma-auto vei meidät ja porsaat Isopappilan pihalle. Porsaat laskettiin maahan ja me perässä. Kuorma-auto palasi takaisin ja me menimme pappilaan sisälle. Pappilan sisällä käynnistä minulla ei ole mitään muistikuvia. Sen muistan tarkasti mikä oli porsaitten hinta. Markoista ei puhuttu ollenkaan. Isä sanoi, ettei muuta maksua tarvitse maksaa kuin se, että rovasti tekee Nissisten suvusta sukuselvityksen. Tämän rovasti sitten oli tehnyt ja se on vieläkin käytössä sukutietojen antajana.

Takaisin pappilasta kävelimme. Kirkolla veneeseemme pyrki eräs Mäkrämäen nainen (nimeä en muista). Isä osoitti hänelle kädellä Meijerin selkää, joka vaahtosi aalloista ja sanoi ettei veneeseen uskalla ottaa muita myrskyn takia. Tulomatka sujui jo helpommin. Illan lähestyessä aallotkin lie olleet pienempiä.

Porsaiden vienti on jäänyt pysyvästi mieleeni ja syynä siihen oli ainoastaan se järvellä kulku voimakkaassa aallokossa. Se reissu taisi olla myös isälle vaikea ja vaarallinen, koska hän sitä myöhemmin muisteli myös muille ihmisille. Muistikuvani mukaan Eero ei sitä aallokkoa pelännyt. Minulle se oli kauhea kokemus.

*Olavi Nissinen
Rovaniemi*

Entisajan monitaitajia

Kuva vuodelta 1946. Vasemmalta ompelija Alina, Aune-Sisko, vanhin sisko Martta, kirjoittaja, takana naapurin tyttö laina. Edessä kankuri Akusta. Oikealla kirjoittajan äiti Selma pohjalapikkaat jalassa. Kuva kirjoittajan kokoelmista.

Varhaislapsuuteni vietin isän, äidin ja sisarusteni kanssa pienellä syrjäisellä kylällä Tuusniemen Kojanlahdessa. Kylä muodostui muutamista vauraista taloista, koulusta, kaupasta ja muutamasta maataan ja lehmää hoitavasta asukkaasta. Poikkeuksen tähän pieneen yhteisöön teki talvi- ja jatkosota. Kylän suurimpiin taloihin asutettiin Karjalan sodan jaloista turvaan tuotuja ihmisiä. Silloin oli kylällä elämää ja koululla oppilaita. Tämä syrjäinen kylä eli poikkeuksellisen omavaraista elämää, varsinkin kun sitä näin jälkikäteen muistelee. Tavallisen elämän tarpeisiin ei kuulunut ainoastaan ruuan tai muun pakollisen toimeentulon hankkimiseen.

Kylällä ja ehkä koko Etelä-Tuusniemen alueella kiertelevät käsityöntaiteijat ja muut satunnaisilla töillä toimeentulevat ihmiset. Oli Ketruli Liena (Helena Pitkänen), joka lampaanvilloista ja pellavista kehräsi hienot käsitöihin tarvittavat langat. Villalangoista naiset neuloivat päivisin sukkaa ja kintaita, kun karjatöiden ohella oli päivällä aikaa hengähtää vähän helpomman työn parissa.

Kankuri Akusta (Augusta Kilpeläinen) kutoi pellavalangoista kankaita ja leikatuista maton kuteista värikkäi-

tä mattoja. Pellavan arinalangat olivat kokopellavaisten lankojen loimena ja vähemmän käsitellyistä pellavista Liena kehräsi kudelangat. Parempiin pellavakankaisiin käytettiin kuitenkin myös kudelankana arinalankaa. Ketruli-mummolla oli paikka Kauniilla niemellä Heikki Räsäsen talon tuvan yhdessä nurkkauksessa, mutta siellä ei kai hän paljon joutanut olemaan, kun kylällä riitti mieluista työtä. Liena opetti minutkin kehräämään villalankaa. Neiti-ihminen hän oli, mutta hyvin tuli toimeen lasten kanssa.

Kankurilla oli taas paikka Erakonniemessä. Mutta ei hänkään joutanut asuinpaikallaan olemaan. Sen sijaan Ompelija Alina (Alina Räsäsellä) oli oma mökki Soitus-sa. Paljon häntäkin tarvittiin ympäri pitäjää. Muistan kerankin, kun hän kertoi kotini ompelusten ääreen tullessa lähteneensä silloisen kirkkoherra Heiskasen taloudesta. Oli kai arvoa ylentävä seikka, kun oli katsottu ihan kirkkoherran naisväelle ompeluksia tekemään.

Alina kävi vähintään kerran vuodessa kotonani ompelomassa ja viipyi pari - kolme viikkoa kerrallaan. Olihan meitä lapsia ja naisia taloudessa. Samalla hän ompeli la-

kanoita ja muita jokapäiväiseen liittyvää, muun muassa miesten alusvaatteita. Äitini oli kyllä nuorena ollessaan käynyt Joensuun käsityökoulun ja lapsuudenkodissaan ollessaan ompelutöitä tehnyt kyläläisillekin, mutta talon emäntänä ei enää paljonkaan joutanut käsitöihin tarttumaan.

Armottoman kova työihminen kun muuten oli. Yli sataneliöisessä tuvassa hyrysi rukki koko talvisydämen. Kangaspuut lonksuttivat omaa yksitoikkoista ääntään ja puheensorina muun perheen kesken täytti tuvan. Kuitenkin kaikesta tästä huolimatta mahtui höyläpenkki ovensuupuolelle. Usein siinä nikkaroi Räsäsen Eetu tehden puukorvoja ja muita puisia tarve-esineitä. Työn vaihteeksi hänhän kiskoi hitaasti kasvaneista petäjistä otetuista pölkkyistä päreitä ja valmisti niistä taidokkaita erikokoisia vasuja.

Eetu asui vanhan äitinsä Madildan kanssa kylän laidan pienessä mökissä lahden poukaman liepeillä. Eetu oli kiharapäinen, leikkisä mies. Kun me lapset kyseltiin, miten se Eetu on kiharat saanut, hän sanoi lapsena pyörittäneensä paljon päättään, ja siitä ne kiharat muotoutuivat. Ja eikös me alle kouluikäiset yrittäneet hankkia kiharoita, neuvon mukaan, kunnes huomasimme Eetun itselleen huvia saadakseen taas meitä narranneen.

Kylällä oli tapana antaa ihmisille ja koko suvulle koronimiä. Niinpä Eetukin tunnettiin nimellä Eetutiainen – Tiiaisen-Eetu.

Joku talvi ilmaantui kylälle toinenkin höyläpenkin tarvitsija. Ihan vain kyselemällä töitä talosta taloon kulkien. Tälläkään miehelle ei tainnut olla tunnettua oikeaa nimeä. Tiitteroksi häntä kylällä kutsuttiin. Olisiko nimi juontanut timpuri nimestä? Miehen tultua töitä kyselemään, niin isä äidiltä kyselemään, olisikohan tarve-esineiden puutetta. Niinpä äiti sai liinavaatekaapin ja tupaan pesukommuutin. Se aikaisempi ja vähän pienempi oli isän ja äidin huoneessa. Tarpeet kaapin ja kommuutin tekemiseen löytyivät halkoliiterin ylisiltä.

Siellä oli kuivia lankkuja ja lautoja, jotka olivat jääneet tähteen isommasta rakennustyöstä. Kirveen, käsisahan, puukon ja santapaperin, taltan ja puuliiman avulla Tiittero taikoi oivat huonekalut.

Myös naapuriin pääsi tämä samainen mies nikkaroi- maan kiikkutuolia. Talon emäntä oli aika pyylevä muodo- ltaan. Kun emäntä oli ollut leipäaikinaa alustamassa, oli puuseppä mennyt mittaamaan emännän takapuolta – ihan hyvässä tarkoituksessa. Piti saada keinutuolista emännällekin sopivan mittainen. Mutta emäntä oli suuttunut moisesta mittailusta. Kiikkutuoli kuitenkin valmistunut ajallaan. Alina-emännänkin oli mukava istua sopivan ko- koisessa tuolissaan.

Vielä muutamia asuja olivat kylän suutari Miettisen Aatu ja Kivimajan Antti Heiskanen. Aatu asusteli Mart- tansa kanssa pienessä mökissä, se oli ollut ennen savutu- pana. Tuvan seinät olivat mustuneet. Pariskunta oli yrit- tänyt tummentaa tuvan tunnelmaa kiinnittämällä niihin sanomalehtien sivuja. Aatu oli leskeksi jäätyään onnistu- nut saaman uuden emännän ruuanlaittajakseen ja mök-

kinsä vaalijaksi. Mökissä oli varmaan ollut toinen puoli kamarina, mutta Martalla oli siellä muutamia lampaita hoidettavanaan.

Aatu istui päiväkaudet matalan tuvan pienen ikkunan ääressä tehden suutarintöitä. Kävin usein Aatun mökillä viemässä kenkäräjoja korjattavaksi. Kävi Aatu taloissa- kin, silloin kun oli suurempia töitä tehtävänä. Varsinkin silloin, kun entiset lapikkaat olivat kulutetut loppuun. Aa- tu istui utterana työnsä ääressä. Jalasta otettiin ensin mit- ta ja valittiin sopivan kokoinen lesti ja niin varsinainen työ pääsi alkamaan. Pikilappu oli välttämätön apuväline. Sen läpi Aatu veti ompelulankansa. Näin sai kestäväen työn jäljen, joka ei kastuttuaan heti turpoa.

Pikilangan päähän oli sidottu jäykkä jouhi, joka nas- kalilla tehdystä reiästä kulki puolelta toiselle. Näitä lan- koja oli kaksi yhtä aikaa käytössä. Kun olin lapsena ute- lias näkemään ja kokemaan kaikki, on tämänkin kengän valmistus jäänyt tarkasti mieleeni.

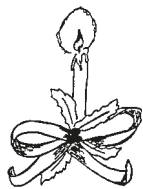
Kivimajan Antti oli itekin varmaan kalastaja, kun oli perehtynyt pyydysten tekoon ja korjaukseen. Isäkin kutoi sydäntalvena verkkoja, mutta Antti se oli, joka suurimman osan tämän lajin työt teki. Niin verkot kuin nuottakin ovat lahonnet, mutta taidokkaasti tuohesta punottuja verkon ja nuotan kivipainoja on onnistuttu edes malliksi jonkun verran säilyttämään.

Minkähänlaista palkkaa talon ylöspidon lisäksi nämä käsityöläiset saivat? Siitä minulla ei ole tietoa. Muistan kuitenkin erään palkanmaksukertomuksen. Kylässä kier- teli "Kirjuri-Mikko", kun taloissa tehtiin puukauppoja, talon kauppoja, perunkirjoituksia ynnä muita. Oikealta nimeltään hän oli Mikko Turunen ja asusteli Kosulassa Vanha-Heiskala-talossa. Talo sijaitsi nykyisen Luostari- tien varrella (on purettu pois jo aikoja sitten). Mikko siis tuli tarvittaessa taloon kirjoittelemaan tärkeitä asiakirjo- ja. Mikko kirjoitti mustekynällä, jossa oli hyvin ohut terä ja jälki sen mukaista. Hän kirjoitti erittäin kauniilla ja siistillä käsialalla.

Yhdelläkään sivulla ei ollut mustetahroja, vaikka niitä joskus muilta saattoi tulla kynää vähän väliä mustepul- lossa kustutettuna. Isän jäämistöissä oli säilynyt näitä asiakirjoja muutamia kappaleita. Lienevät nyt tyttären hoidossa. Tämä Mikko oli taas kerran ollut tärkeällä asi- alla eräässä pienessä talossa tekemässä perunkirjoituksia. Kun palkanmaksun aika oli tullut, oli talonväki tarjonnut kahvin papuja palkaksi. Tämähän silloin sota-aikana oli- si ollut hyvä palkka, vaikka pienenäkin eränä. Mikko oli hyväksynyt tarjouksen, mutta kun oli asunnolleen men- tyään jauhanut kahvit ja ruvennut kahvinkeittoon. Kahviin ei oikein väriä tullutkaan. Mikko arveli, että kahvinpavut ovat jo kertaalleen keitetyt. Että sellainen oli palkka.

Näistä tarinoista joku voisi vaikka kirjan kirjoittaa ja varsinkin niihin liittyvistä ihmisistä. Tämä kirjoitus on vain pieni vilkaisu elämäni aikana, ajalta vuosilta 1938 – 1948.

*Aili Hirvonen
Tuusniemi/Kuopio*

Muistoissamme

Kaisa Hyvärisen muistolle

Tuusniemellä 28.11.1923 syntynyt isänmaan ystävä ja puolustaja Kaisa Hyvärinen, Happolan Kaisa, sai iäisyyskutsun 28.2.2018.

Syntymäkotini oli keskellä kirkonkylää, jossa Happolan talo seisoo edelleen. Kaisa sai jo kotoa hyvät elämänohjeet, joita hän noudatti läpi elämänsä. Kievarinakin toiminut koti oli tarjonnut apua ja huolenpitoa kanssaihmisille. Ystävällisyys ja huolenpito lähimmäisistä ja aina lähimmäisen edun asettaminen edelle seurasivat häntä tinkimättömästi.

Jo nuorena tyttönä Kaisa kantoi vastuuta isänmaan puolustamisesta. Sota-ajat osuivat hänen nuoruusajaksiinsa. Tuusniemellä Suojaharjulla oli ilmavalvontaa varten tehty rakennelma Suojaharjun katolle. Siellä Kaisa suoritti ilmavalvontaa. Kaisan isä oli ollut huolissaan tästä tehtävästä ja vähän vastustellutkin siihen lähtemistä.

Tuusniemeltä Kaisa lähti jatko-opinnoille Kuopioon tyttölyseoon. Hän oli myöhemmin vielä ilmavalvontatehtävissä Ilomantsissa.

Kaisa Hyvärinen. Kuva Kaisan omaiset.

Opiskelut kansakoulun opettajan ammattia varten Kaisa suoritti Heinolassa seminaarissa. Aviopuoliso Esko Hyvärinen, Mikkolan Esko, löytyi läheltä Ohtaanniemeltä.

Kaisan ensimmäinen työpaikka opettajana oli Kaavin Rauvantaipaleessa. Oppilaita oli paljon ja koulua käytiin kuutena päivänä viikossa. Työssään Kaisa oli ahkera ja hoiti tehtävänsä vastuullisesti kaikista huolehtien. Puoliso kävi hoitamassa kotitilaansa, jossa hänen sisko asui.

Vuosien kuluessa maaseudulla jouduttiin tilanteeseen, että kouluja lakkautettiin oppilaiden vähentymisen johdosta ja keskitettiin isompiin yksiköihin. Tämä kehitys on jatkunut ja näyttää jatkuvan edelleen.

Kaisan työpaikka muuttui Kaavin Niinivaaraan, jossa hän työskenteli eläkkeelle siirtymiseen asti. Kaisa kantoi vastuuta oppilaistaan auttaen heitä vaatetuksenkin osalta, kun siihen oli tarve. Vuosien kuluessa perhe kasvoi neljällä työllä.

Eläkkeelle jäätyä kotitalo rakennettiin Tuusniemen Kuvelammelle omalle maalle ja siihen muutettiin asumaan.

Puoliso Esko oli veteraani ja he yhdessä osallistuivat veteraanitoimintaan. Kaisa oli aktiivisesti mukana Tuusniemen Sotaveteraanien naisjaoston toiminnassa ja sen lakkauduttua myös Tuusniemen Sotaveteraanien hallituksen jäsenenä useita vuosia. Monet kokoukset yhdistyksen hallitus sai pitää heidän kodissaan.

Kaisa asui kotitalossaan vielä joitakin vuosia puolison kuoleman jälkeen ennen kuin möi talon ja muutti kirkonkylään. Ystävien ja tuttavien tapaaminen oli tärkeää. Hänelle vieraat olivat aina tervetulleita. Voimien vähentyessä koti siirtyi Tuusniemen palvelukeskukseen. Omassa huoneessa televisio oli tärkeä, josta hän sai seurata ajankohtaisia tapahtumia. Läheisten ja tuttavien vierailut antoivat iloa ja virkistystä päiviin. Kaisan ystävällisyys, iloisuus ja elämänsänsä jätti pysyvän jäljen moniin ihmisiin.

Kaisa Hyväriselle on myönnetty työstään ja toiminnastaan isänmaamme hyväksi rintamapalvelutunnus. Hän oli viimeinen tuusniemeläinen naisveteraani. Suomen Sotaveteraaniliitto on myöntänyt hänelle 1998 liiton kultaisen ansiomerkin ja vuonna 2003 liiton ansioristin toiminnastaan veteraanien hyväksi.

Kaisan toive maallisen elämän päättymisestä toteutui ja hän sai nukkua ikiuneen palvelukeskuksessa. Hänen siunaustilaisuus toteutettiin läheisten saattamana Kaisan toive näin huomioiden.

Suuri kiitollisuus ja kunnioitus Kaisan elämäntyöstä ja yhteisistä vuosista siivittäköön hänen taivasmatkaa.

Esko Taskinen

Juhani Mustonen

14.4.1938–17.4.2018

Juhani Mustonen syntyi ja eli koko elämänsä Tuusniemen Kiukoolan tilalla. Lapsuuden perheeseen kuului isä Eelis, äiti Inka ja lisäksi isosisko Anna-Maija. Juhani oli vajaa 2-vuotias, kun isä lähti sotaan, ja noin viisi vuotta myöhemmin

Juhani menetti isänsä, kun hän yllättäen kuoli heti sodan jälkeen 1945. Juhani varttui naisten hoivissa, sillä hänen kasvattajinaan olivat äiti ja iso-mummo. Lapsena Juhani on kuulemma ollut kiltti ja hyväntahtoinen.

Sotien aikaan Kiukoola oli myös siirtolaisten majoituspaikka ja parhaimmillaan tilalla oleili yli 30 henkeä.

Juhani joutui jo nuorena kasvamaan kiinni työn tekoon. Hän otti jo 15-vuotiaana tilan ohjat käsiinsä; sitä ennen tila oli tilapäisesti vuokralla kahdeksan vuotta Eelis-isän kuoleman jälkeen. Hyvänä apuna maatilán töissä ja niiden suunnittelussa oli eno Viljo Miettinen, joka tunnollisesti opasti nuorta isäntää. Oppikoulua Juhani kävi vuoden Outokummussa ja maamieskoulun hän suoritti Suonenjoella.

Juhani harrasti nuorena monenlaista urheilua. Mieluisimpia lajeja olivat lentopallo, kuulantyyöntö ja pesäpallo.

Juhani meni naimisiin vuonna 1962, vaimo löytyi läheltä Ohtaanniemeltä. Perheeseen syntyi kolme lasta: esikoinen Hanna 1963, keskimäinen Matti 1965 ja kuopus Aaro 1969. Juhanin ja Irja-vaimon tarmokkaan ja pitkäjänteisen työn ansiosta tilan talous koheni ja tuotti myös tulosta. Tila voitiin jättää hyvässä kunnossa nuorempiin käsiin. Sukupolvenvaihdos tehtiin 1993 ja jatkajaksi tuli Aaro.

Juhani toimi lukuisissa luottamustoimissa. Hän oli kokenut ja arvostettu hallintomies. Tuusniemen kunnanvaltuustossa hän toimi noin 40 vuotta ja oli muun muassa valtuuston varapuheenjohtaja, kunnanhallituksen jäsen sekä monissa muissa kunnallisissa luottamustehtävissä. Hän on toiminut myös Tuusniemen Osuuspankin hallintoneuvostossa, johtokunnassa ja johtokunnan puheenjohtajana sekä MTK:n valtuuskunnassa, Kuopion Osuusmeijerin/alueosuuskunta Promilkin hallintoneuvostossa ja hallintoneuvoston puheenjohtajana. Hän oli myös Tuusniemen manttaalikunnan puheenjohtajana, Tuusniemen Kokoomus ry:n johtokunnassa ja puheenjohtajana. Edelleen hän oli Kuopion käräjäoikeuden lautamiehenä, Paakkilan Seudun vesiosuuskunnan puheenjohtaja ja Tuusniemen Sotainvalidien puheenjohtaja. Hän oli mukana myös Suomi-Venäjä-Seurassa ja vieraili seuran matkoilla Karjalan puolella.

Tuusniemen "Oekeeks immeiseks" hänet valittiin vuonna 1982. Hänelle myönnettiin monia mitaleja ja kunniamerkkejä, joista mainittakoon valinta – yhdessä Irja-vaimon kanssa – Vuoden Tuottajaksi 1976. Hänet valittiin myös kansanedustajaehdokkaaksi.

Juhani oli sitä sukupolvea, joka suurten ikäluokkien kanssa rakensi tämän maan sotien jälkeen ja oli kehittämässä Suomesta nykyistä hyvinvointivaltiota. Hän oli aina valmis naapuriapuun, talkoisiin ja erilaisiin yhteiskunnallisiin tehtäviin. Luottamustoimissaan hän ei korostanut puoluepolitiikkaa, vaan kokonaisuuden etua. Juhani oli myös kehittäjä, joka ymmärsi tarpeellisia muutoksia ja oli avoin uudistuksille. Laajakatseisena hän pystyi hyvään yhteistyöhön niin operatiivisen johdon kuin myös luottamushenkilöiden ja eri vaikuttajien kanssa.

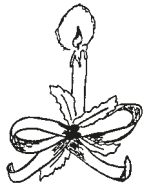
Juhani nautti arvostusta yli kunta- ja puoluerajojen. Juhani tunsi elämänsä aikana suuren osan tuusniemeläisistä ja harvat olivat ne tuusniemeläiset, jotka eivät häntä tunteneet. Lähimmäisiinsä Juhani suhtautui lämpimästi ja suvaitsevaisesti ja oli valmis auttamaan ja viemään ihmisten asiat päättäjien kehitettäväksi. Hän vaikutti ympäristöönsä ja etenkin Tuusniemen elämään huomattavasti ja hänen elämäntyönsä näkyy ja tuntuu vielä pitkään hänen kuolemansa jälkeenkin.

Viimeisinä vuosina Juhanin sydäntä lähellä oli erityisesti veteraanityö, jota hän teki sotainvalidien puheenjohtajana yhteistyössä muiden veteraanitoimijoiden kanssa.

Juhania jäivät kaipaamaan puoliso, kolme lasta, viisi lastenlasta ja laaja ystävien ja tuttujen joukko.

Martti Kähkönen

Muistoissamme

Kauko Siira

Kauko Siira, Kuva Tuusniemen Osuuspankin kokoelmista.

26.7.1948–5.3.2018

Kauko Siira tuli Tuusniemelle 1980-luvun puolivälissä Muuruvedeltä. Hän oli ollut pankkielämässä jo pitkään, ja siinä työssä hän jatkoi täälläkin, Tuusniemen Osuuspankin toimitusjohtajana, mistä työstä hän jäi eläkkeelle vuonna 2007. Kauko oli syntynyt Nurmeksessa, ja sinne hänen verensä aina veti, siellä hän myös eli eläkepäivänsä ja siellä hänen elämänsä päättyi.

Kauko oli toiminnan mies, hän ei työssään tyytynyt keskinkertaisuuteen, hänellä oli voimakas tahto tehdä asiat aina paremmin. Hän halusi kehittää ja viedä eteenpäin sitä pankkia, mitä hän johti. Piti löytää uusia toimintamuotoja, kasvaa, kehittyä. Pankin varoja hän johtokuntansa siunauksella sijoitti metsäomaisuuteen ja metsä oli hänelle muutenkin läheinen asia.

Kauko oli voimakkaasti vaikuttamassa Pop-pankkiryhmän perustamiseen. Hän oli tuolloin täysin vakuut-

tunut että tuo ratkaisu oli oikea, ja Tuusniemen Osuuspankin kannalta paras. Jälkiviisaita aina on, tämän kirjoittaja tietää sen, eikä käy arvioimaan myöhempiä tapahtumia, eikä siihen tietämys riitä. Maalaisjärjelläkin ajatellen, Kauko Siiran kaudella pankki eli hyvin voimakasta nousukautta. Hyvin pahoillaan Kauko oli myöhemmin saamistaan kielteisistä arvioista, hän koki että arvostelijoilla ei ollut oikeaa tietoa asioista. Aika näyttää, perinteinen osuuspankkiryhmä on hajalla edelleen.

Asiakkaille toimitusjohtajalla riitti aikaa, hän huomioi pankissa kävijät ja tuli huoneestaan tervehtimään ihmisiä. Kaukolla riitti virtaa myös olla mukana Tuusniemen asioissa yleensäkin, toki monet projektit koskettivat myös pankkia. Hän herätti kuntalaisten talkoohengen Tuusmäen laskettelurinteen toteuttamiseksi. Moni kuntalainen muistaneekin nuo ajat, kuten minäkin, "vanhoina" hyvinä aikoina.

Minä tunsin Kaukon melkein heti siitä alkaen kun hän Tuusniemelle muutti. Meillä oli perheiden kesken paljon tuttavuutta, lapsemme olivat saman ikäisiä. Ystävytemme sitten syventyi metsästysreissuilla. Kaukon monet tunsivat "liituroitapuvussa", hän pärjäsikin mainiosti siinäkin roolissa, mutta lopulta hän viihtyi paremmin sarkavehkeissä metsässä. Monen kannon päässä, monien nuotiosavujen äärellä, ja myös siellä Nurmeksessa, Petäiskylän Mustanvaaran pirtissä, maailma meiltä parani. Ehkä se ei tullut vieläkään täysin valmiiksi.

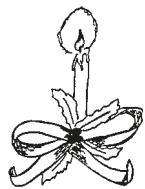
Mieleessä pysyy tuo tarkasti silmiin kohdistuva, tuikeva katse, ja se hersyvä, rinnasta kumpuava nauru. Ja tuo elämänohje: "elä sinä hättäile". Se helpotti aina kummas-ti tällaista ikuisesti huolissaan olevaa, vähän pessimismiin taipuvaista ihmistä.

Maaliskuisena iltana taas kerran puhelin soi: "No se on Kauko, terve." Metsästysretki oli jäänyt väliin edellisellä syksynä. "Keritäänköhän myö metälle vielä niin kuin ennen vanhaan", totesimme. No ensi syksynä, päätimme. Sanoit täyttäväsi 70 vuotta kesällä. Iloisiin tapaamisiin lopetimme. Parin tunnin päästä soitti vaimosi, tiesin että emme tapaa enää.

Lämpimästi ystävää muistaen.

Aimo Forsman

Muistoissamme

Aimo Kalevi Smolander

27.2.1943–5.3.2018

Aimo syntyi Tuusniemen Konttimäessä, joka on yksi pitäjämme korkeimpia asuttuja alueita. Elettiin jatkosodan päiviä. Aimolla on kaksoisveli Matti, hän asuu edelleen synnyinkodissaan. Aimo kävi Muuruveden maamieskoulun. Hän hakeutui Helsingin yliopiston seminologikoulutukseen ja valmistui seminologiksi. Koulutukseen kuului kahden vuoden harjoittelu. Työpaikkana oli nykyisin Itä-Suomen läänin alue. Työpäivät ja työmatkat olivat pitkiä ja raskaita. Työmatkallaan hän sairastui äkillisesti noin 15 vuotta sitten. Tähän sairaskohtaukseen päättyi Aimon työura ja alkoi sairaala- ja hoitopaikkakierre.

Aimo toimi kunnallisissa luottamustoimissa, kunnanvaltuustossa, -hallituksessa ja monissa eri lautakunnissa. Hän oli myös monissa eri yhdistyksissä aktiivijäsen ja vapaaehtoistyöntekijä. Aimo oli taitava käsistään tehden käsitöitä ja rakennellen omaan kotiinsa kaikkea tarvittavaa. Hänellä oli mehiläispesä ja huomattavaa hunajatuotantoa. Aimo oli ahkera luontoihminen, marjastaja ja sienestäjä. Hän oli luonteeltaan valoisa, sovitteleva, toiset huomioonottava seuraihminen.

Aimoa jäi kaipaamaan vaimo Hellin, poika ja tytär perheineen, sekä laaja sukulais- ja ystäväpiiri.

Anna-Liisa Happonen

Jouluaatto

Jouluaattoamuna perhe heräsi puurolle. Puuro oli hyvää kun siihen sujautti kiisseliä. Aamupalan jälkeen perheen miehet lähtivät ulos maatilatöihin. Ensin piti lingota pihamaa. Sitten hoidettiin sonnit. Heillä oli nälkä. Ruoan teko aloitettiin. Ensin laitettiin kolme paalia ja myöhemmin kaksi. Lopuksi laitettiin nappulat eli naksuja, jotka koostuvat kolmesta eri viljalajista. Kun ruoka oli jaettu, oli aika sauna sadassa asteessa!

Saunan jälkeen perhe puki hienoa päälleen, söi jouluaterian ja alkoi odottaa joulupukkia. Joulupukkia ei näkynyt, joten perhe lähti katsomaan kylän isoa joulukuusta. Kun he palasivat, heitä odotti yllätys. Terassi oli täynnä lahjapusseja. Yhden pussin päällä oli lappu, jossa luki: hyvää joulua t: joulupukki.

Kirjoittaja Taneli, Yhtenäiskoulun 6.lk

Taneli Törmä

Jouluaattoni

Herään kello kuusi herätyskelloni piipitykseen. Katson puhelinta ja huomaan, että on kahdeskymmenesneljäs päivä joulukuuta. ”Jee!”, minä huusin ja nousin ylös. Sitten kävelin keittiöön ja huomasin, että äitini oli keittänyt aamupuuron. Sitten kun olin syönyt, kävelin äitini luo ja kysyin: ”Mitä me tänään teemme?” Äiti vastaa: ”Kutsumme vieraat, nautimme jouluaterian, käymme saunassa ja sitten avaamme lahjat.” Sitten menen huoneeseeni odottamaan.

Sitten vieraat saapuivat. Ovesta astui sisään mummi, ukki ja serkkuni Elisa. Olin Elisan kanssa ulkona siihen asti, että isä tulisi töistä, niin pääsisimme syömään. ”Onpas tarjailut!”, mummi huudahti. ”Tämähän on pientä”, äiti vastasi. Joulupöytään kuului iso kinkku, liha- ja riisipiirakoita, leipää ja iso kattila perunamuusia. ”Tämähän on uskomattoman hyvää!”, isä huudahti. ”Ja sitten saunaan ja avantoon”, äiti sanoi. Me kaikki menimme saunaan ja avantoon uimaan.

Sen jälkeen avattiin lahjat kuusen alla. Minä toivoin lahjaksi pelitietokoneen, uusia kuulokkeita ja rahaa. Ensimmäisessä paketissa oli pelitietokone. Toisessa paketissa oli upeat kuulokkeet, joissa oli led-valaistus. Sitten äidin antaman kortin välissä oli kolme 50 euron seteliä. Elisa sai lahjaksi paljon kirjoja ja piirtopöydän, koska hän tykkäsi piirtää ja lukea. Ukki ja mummi saivat yhteisen tietokoneen, sekä molemmat saivat ison suklaarasian. Äiti sai lahjaksi ison kahvikoneen ja isä sai ison pinon moottoripyörälehdiä. Sitten menimme nukkumaan.

Kirjoittaja Jimi, Yhtenäiskoulun 6.lk

Joulupukin päivä

Joulupukki heräsi aamulla siihen, että tontut tulivat herättämään hänet joulupuorolle. Muori oli odottamassa ruokasalin edessä. Kun kaikki olivat istuutuneet pöydän ääreen, niin voitiin alkaa syödä. Joulupuuro oli todella hyvää, se oli joka vuosi aina vain parempaa. Kun pukki oli syönyt, niin hän meni tonttupajaan katsomaan miten tontut tekivät loppuviimeistelyjä leluille.

Leluja oli miljoonia ja kaikenlaisia. Tontut olivat jo todella väsyneitä ja uupuneita raskaaseen ja pitkään työnteeseen. Joulupukki katseli tyytyväisenä tonttujaan. Seuraavaksi olisi aika mennä katsomaan, miten porot voivat. Yksi vanhimmista poroista oli kuollut vasta vähän aikaa sitten. Sen nimi oli ollut Tara. Tara oli ollut monia kertoja jakamassa lahjoja lapsille. Kun joulupukki saapui porojen luokse, hän tarkasteli kaikki porot tarkasti yksitellen. Kaikki porot voivat onneksi hyvin. Hän antoi heille ruokaa, heinää, jäkälää, omenoita ja porkkanoita. Sitten pukki meni katsomaan rekeä. Mutta kun hän tuli ovelle, mistä mentiin rekivajaan, hän muisti, että hän ei ollut ottanut avaimia mukaansa. Joulupukki mietti, minne oli jättänyt avaimet. Hän yritti muistella todella kovasti, kunnes hän muisti.

- Jätin ne muorille keittiöön, pukki sanoi.

Joulupukki lähti ripeästi keittiötä kohti. Kun joulupukki saapui hakemasta avaimia, hän avasi oven ja näki edessään ison kiiltävän punaisen reen. Hän ihasteli rekeään hetken ja avasi avaimellaan isot ovet jo valmiiksi, että voisi lopuksi vain avata porojen luokse menevän oven, josta porot pääsisivät reen luokse. Joulupukki oli todella tyytyväinen itseensä. Sitten olisi aika mennä laittamaan itsensä lähtövalmiiksi.

Joulupukin piti laittaa vielä kissoille ja koirille ruokaa, sillä muori siivosi taloa iltaa varten. Pukki saapuisi myöhään illalla kotiin ja he söisivät paljon hyvää ruokaa. Joulupukki ei saanut syödä paljoa ennen lähtöään, koska muuten hän ei mahtuisi savupiipuista ihmisten talojen sisälle tuomaan lahjoja. Kun pukki oli vihdoinkin ja viimein valmis, hän meni muurin luokse olohuoneeseen. Hän antoi muorille lähtösuukon ja lähti porojen luokse.

Porot olivat saaneet jo syötyä. Pukki avasi porojen portin, josta porot pääsi reen luokse. Porot osasivat jo mennä omille paikoilleen. Kun pukki katsoi reen kyytiin, hän huomasi jotain, mitä ei ollut huomannut aikaisemmin. Kyydissä ei ollut vielä lahjoja. Hän rupesi miettimään, missä tontut olivat. Olivatkohan tontut lähteneet vieläkin tuomaan lahjoja reelle? Samassa tontut ilmestyivät oven suuhun kantaen pieniä ja suuria lahjoja. Joulupukki huokaisi helpotuksesta ja sanoi:

- Hyvä, kerkesitte juuri täydellisesti.

Sitten joulupukki katsoi, kun tontut kiinnittivät valjaita poroille. Kun kaikki oli vihdoinkin ja viimein valmista, niin pukki valitsi pari tonttua mukaansa jakamaan lahjoja. Kun kaikki oli kyydissä, niin lähdettiin. Porot lähtivät juoksemaan ja kohta reki jo lensi. Se oli hienoa nähtävää.

Kun joulupukki oli lentänyt jo kauan, niin vihdoinkin tuli ensimmäinen talo, jonne piti viedä lahjoja. Pukki laskeutui sulavasti talon katolle, kiipesi piipusta sisään ja vei lahjat kuusen alle. Kuusen alle oli jätetty pipari ja maitoa. Sama oli tuhansissa muissakin taloissa.

Kun pukki oli kiertänyt kaikki talot, niin hän oli todella väsynyt sekä uupunut. Hän palasi kotiin, jätti porot tontuille ja kiiruhti nopeasti keittiöön muurin luokse. Siellä odotti upea ruoka. Pukki istahti pöydän ääreen ja alkoi syödä. Muori istahti myös syömään ja he söivät paljon.

Kirjoittaja Ada, Yhtenäiskoulun 6.lk

Joulutarina

Eräänä vuonna Korvatunturilla oli kauhea joulu. Tontut tekivät normaalisti töitä. Koristelijatontut tekivät koristeita, paketoitontut paketoivat lahjoja, mutta lelutontut olivat hämillään, koska lelukone lakkasi toimimasta. Korjaajatonttu meni katsomaan moottoria. Hän järkyttyi, kun ilmeni, että taikahammasratas oli kadonnut. Kaikki tontut etsivät sitä joka paikasta, mutta ei sitä mistään löytynyt. Eräs karkkitonttu epäili, että joku on vienyt sen. Vanha tietäjätonttu sanoi, että eihän kukaan voi päästä tonttujen pajaan. Yksi tonttu sanoi, että entä jos joku tonttu on vienyt sen ja myynyt isoista rahoista. Toinen tonttu sanoi, että etsinnät pitää aloittaa heti.

Seuraavana päivänä löydettiin johtolanka. Leluhihnalla oli valkea hius. Tontut päätyivät siihen lopputulokseen, että se oli peräisin joulupukilta. He menivät joulupukin huoneeseen vihaa. Pukki katsoi ihmeissään ja kysyi, että miksi he olivat niin vihaa. Tontut kertoivat joulupukille tilanteen. Pukki sanoi, ettei ole varastanut mitään. Tontut tutkivat pukin huoneen läpi ja kaapista löytyi taikahammasratas. Joulupukki sanoi, että ei ole tuonut sitä sinne. Tontut kysyivät kuka sitten. Silloin he näkivät, kun unitonttu toi lisää osia lelukoneesta. Sitten tontut ymmärsivät, ettei pukki ollutkaan syyllinen. He veivät unitontun sänkyyn nukkumaan ja muut tontut korjasivat lelukoneen. Se oli tämän tarinan loppu ja kaikki päättyi hyvin.

Kirjoittaja Miko, Yhtenäiskoulun 6.lk

Katkelma tuusniemeläisen Niilo Savolai-
sen runosta liippatukista:

Voi nuo poiijjat parrattomat
jotka tukkiansa turmeleevat
jotka on Luoja siihen luonut
pannut päähän peitteheksi
ettei pakkanen panisi
halla aivoja hakisi
Mieli muutenkin menee
jotka tukkiansa turmelee

- - - - -

ne ennen linnassa lihovat
tahi varsin värjöttivät

Snellmannin patsas ei Niilo Savolaisen
mielestä ollut oikeassa paikassa, kirkkopuis-
tossa. Siitä hän teki runon, joka alkoi:

En Vilihoja vihhoo
Enkä ~~toru~~ kummoo miehen kunnioo
Vuan torun nuita tolvanoita

Kun näet eivät panneet patsasta kaup-
patorille, lyseon lähelle, koska oli siinä op-
pilaitoksessa opettajana.

Yllä olevan kertoi tuusniemeläinen mv.
Niilo Koponen, 75 vuotias, 20.9.1936.

Aurinko lämpöään pellolle valaa,
väki vuosien jälkeen seudulle palaa.
Nuori polvikin tarinoita kuultuaan,
pääsi vihdoin juuriinsa tutustumaan.

Tuossa oli aitta ja talo tässä,
pihapiiriä kehystämässä.
Tuolla koivujen rivi ja omenapuut,
lähellä kasvitarha pellot muut.

Talon edessä kujonen tielle johti,
mutta ensin kaarsi se kylvä kohti.
Savusaunassa löylyt oli lämpöiset,
siellä myös syntyivät lapsoset.

Taempana pellolla kohosi tsasouna,
joka kylän väen kokosi sunnuntaina.
Siellä helisi laulu, paloivat tuohukset,
suitsutussavun lailla ylös nousivat rukoukset.

Ja jos katseensa suuntasi rantaa kohti,
siinä Uuksuan lahti sinisenä hohti.
Vastassa Uuksuanniemi ja mummola,
takana Laatokan rannaton ulappa.

Kun auringon valo sattui sopivasti
tuikki tähtenä Valamon kultainen risti.
Siellä oli meren ja taivaan raja,
sinne kaipasi myös pyhiinvaeltaja.

Tämä avara näkymä sielussani,
seurasi mukana evakkomat kallani.
Tämä on minun sieluni maisema,
tänne halusin aina palata.

Yhä aurinko lämpöään pellolle tuhlaa,
paluu kotikunnalle on suurta juhlaa.
Täällä vietinhän lapsuuden huolia vailla.
Salmin Uudessakylässä Miskalan mailla

*Kirjoitti 13.6.2002 Aune Jaatinen o.s. Miskala
Outokumpu
Tuusniemeläisen Reino Miskalan sisko*

*Vanha mänty, joka kasvaa
Salmin Miskalan mäellä
noin 150 metriä
päärakennuksesta
Laatokan rantaan päin.
Kylän nuoriso kokoontui
männyn luona, jossa oli
myös kyläkeinu. Kuva Reino
Miskalan kokoelmista.*

Kotimäellä

Ovelia hevoshuijareita Kuopiossa

Piirros Esa Holopainen.

Miten tuusniemeläinen isäntä menetti hevosesensa

Eräs tuusniemeläinen isäntämies, joka ei uskonut, että Kuopiossa ei ole markkinoita, saapui tänne viime tiistaina virkulla hevosellaan ajaen tarkoituksella myydä se täällä hyvään hintaan. Kello 11. ajoissa tuusniemeläinen tapasi Kasarmikadun eteläpäässä jonkun tuntemattoman huononpuoleisella hevosenkopukalla ajelevan mieshenkilön, joka tiedusteli ostaakseen tuusniemeläisen hevosta.

Kuultuaan tuusniemeläisen vaativan hevosestaan 50 000 markkaa, tuntematon mies oli heti valmis päättämään kaupan antaen myyjälle 1000 markkaa käsirahaa ja luvaten noutaa pankista loput 49 000 markkaa.

Ennen kuin hevosensa ostaja ehti lähteä pankkiin, paikalle saapui kaksi muuta tuntematonta miestä, jotka tarjoutuivat ostamaan tuusniemeläisen kauppakumppanin hevosensa 56 000 markalla. Kaupan tultua taas päätetyksi hevoskopukan ostajat lainasivat tuusniemeläiseltä 5500 markkaa ja antoivat ne käsirahoiksi hevosensa myyjälle.

Samalla sovittiin siitä, että miehet noutavat pankista rahaa ja maksavat tuusniemeläiselle lainansa takaisin sekä lisäksi 49 000 markkaa, minkä tuusniemeläinen oli vielä saamassa hevosensa ostajalta. Miesten ehdotuksesta tuusniemeläisen hevonen valjastettiin nyt sen ostajana esiintyneen miehen reeniin ja jolla lähdettiin sitten ajamaan pankkiin päin.

Eräässä kadunkulmassa edellä mainitut kaksi miestä poistuivat reestä ja ilmoittivat menevänsä läheiseen pankkiin kehottaen tuusniemeläistä odottelemaan kadulla. Koh-

ta sen jälkeen, kun miehet olivat poistuneet tuusniemeläisen näkyvistä kolmas tuntematon mies, joka ohjaili tuusniemeläiseltä ostamaansa hevosta, oli kovaa vauhtia ajaen poistunut paikalta.

Arvaten tullessa petetyksi tuusniemeläinen oli lähtenyt seuraamaan miestä saadakseen häneltä hevosesensa pois, mutta koska hänen ajettavanaan oleva hevonen oli paljon huonompi kuin hänen oma hevosesensa, oli hän pian eksynyt jäljiltä.

Koska tuusniemeläiselle jäänyt hevonen on asiantuntijain arvion mukaan vain noin 8000 markan arvoinen kopukka, aiheutui markkinamiehelle hänen herkkäuskaisuutensa vuoksi huomattava vahinko. Huijauksen uhri ilmoitti hevosensa olleen 2-vuotiaan punaisenruskean, 155 sentin korkuisen ruunahevosen, jonka harja on oikealle kaartuva, otsassa kapea valkoinen piirto, jaloissa valkoiset karvatupsut, kengittämätön, navan kohdalla pienehkö patti.

Koska edellä kerrottu tapaus kuuluu törkeimpiin markkina-aikana tapahtuneisiin hevoskauppahuijauksiin, ja kun petoksen uhri kaiken lisäksi on viime sodan invalidi, rikospoliisi toivoo suuren yleisön antavan kaikkea mahdollista apua asian selvittämiseksi. Jos hevonen jossakin tavataan, on sen nykyisestä haltijasta viipymättä ilmoitettava Kuopion rikospoliisille, joko henkilökohtaisesti taikka puhelimitse 4404.

Savo-lehti 26/1.-46. Tallenne: Kuopion kulttuurihistoriallinen museo

"Vupes" sai käärmeen nuolemaan puremansa haavan

Jussi Akkanen oli Vupes Kustilla renkinä. Kerran sitä pisti käärme. Renki tuli hätäissään isäntänsä luo. "Älä hättäile", sanoi Kusti, "mennään sinne paikalle, jossa pistäminen tapahtui". Kust vihelteli jonkun aikaa. Kohta siihen ilmestyi useita käärmeitä. Kust kysyi: Tunnetko, mikä käärme näistä sinua pisti? Mutta Jussi ei tuntenut. Kust töpeksi hetkisen. Ei kulunut kauan kuin muuan käärme rupesi nuolemaan haavaa, turposi ja halkesi. Käärme pistettyään kiirehti veteen, mutta jos ihminen saa pistetyn paikan sitä ennen veteen, niin käärme halkeaa, lisää loppuun kertoja, maanviljelijä Juho Ihalainen, 70-vuotias 29/7 1945.

Tallenne: Kulttuurihistoriallinen museo.

"Vupes" oli kova kalamies

Vupes oli kova kalamies ja kova pyydystämään n.s. kutukaloja. Kun naapurit saartelivat ja kiertelivät pyydykset muutti hän kudun kokonaan toiseen paikkaan, minne vain halusi.

Eikä siinä muuta tarvittukaan, kun hän otti mätää tai mätisen pyydyksen ja sousti sen järestään uuteen paikkaan. Näin hän sai jatkaa pyyntiään kaikessa rauhassa toisilta. Kertojana poliisikonstaapeli Juho Ihalainen 29/7 1945. O. Räsänen.

"Vupes" Kusti Ihalainen

"Vupes" Kusti Ihalainen oli laajalti tunnettu ja kuuluisa taikuri. Taikureita monessa polvessa. Vupes asui Siikarannan mökissä Tuusniemen pitäjän rajalla, joka on nykyisin Vehmersalmen pitäjää. Hän toimi myös aikanaan pyhäkoulumestarina. Vupeksen tyttö oli naimisissa Olli Taskisen kanssa. Ihalaisen poikia oli Tahvo, joka oli hyvin Jumalan sanaa harrastava. Toinen poika oli Jussi, joka meni nuorena miehenä Viipuriin.

Muistelmia "Vupeksesta" on kirjoittanut opettaja Otto Räsänen, syntynyt 2.5.1892 Juurikkamäen Koivumäellä. Muistelmia säilytetään Kuopion Kulttuurihistoriallisessa museossa.

(Huomaa kirjoittajan käyttämä kieli, huomataan miten se on muuttunut nykykieleen verrattuna.)

"Vupes" pelotteli mustalaisia käärmeillä

Mökkiin tuli mustalaisia. Vupes istui peräpenkillä ja alkoi vihellellä hiehojaan. Kohta alkoi tulla ovesta Vupeksen hiehoja (käärmeitä) viheltäjää kohti. Kust antoi merkin tulijoille, että piti mennä vieraita kohti. Nämä kääntyivätkin heti sivupenkille päin, missä mustalaiset (vieraat) istuivat. Mutt silloin tuli mustalaisille lähtö mökistä. Kusti tykkäsi mustalaisista, vaikka hän niiden kanssa aina välliin leikitteli.

Tapauksen oli kertonut Kustin tytär Katri Holopainen ent. konstaapeli Juho Ihalaiselle 29/4 1945, jolta minä sen kirjoitin muistiin. Kirj. Otto Räsänen.

Ihalaisella oli käärme taskussa Kuopion kirkossakin

Eräänä pyhänä. Sieltä hän lähti ja salavihkaa heitti käärmeen taskustaan torille. Silloinkos sitä kaikki väki ajamaan. Ihalainen itsekin, mutta se pääsi pakenemaan Lyseon alle.

Ihalainen säilytti talvella käärmeitä säkissä perunakuopassa, josta toi uunille lämpiämään.

Kerran se pyysi Jussia ottamaan (lorikan) käärmeen kämmenelleen. Kun Kust Vupes oli jo vanha, eikä päässyt oikein liikkumaan ja mustalaisia tuli vieraaksi, niin hän pyysi Jussi Ihalasta, joka tämän kertoi, menemään pientareelle ja ottamaan sieltä "lorikan" (käärmeen) kämmenelleen pelotellakseen sillä mustalaisia. Kun Jussi oli epäilnyt olisiko siellä käärmettä, vakuutti Kust olevan ja sanoi sen asettuvan kärrylle kämmenelle ja nostavan keskeltä päänsä ylös. Jussi ei kuitenkaan lähtenyt.

Kirjoitti: Juho Ihalaisen kotona, itsensä "Vupeksen" entisellä paikalla, Litmaniemellä 29/7 1945 Otto Räsänen.

*Toivotamme ystävillemme
ja tuttavillemme
Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

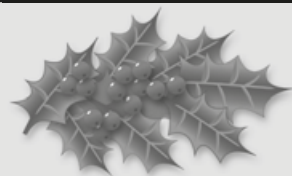
*Seppo ja Sirkka Heiskanen
Olli-Pekka Hersio ja Asta Tirkkonen-Hersio
Valto ja Tuula Holopainen
Kalervo ja Taija Huhtinen
Pentti Hätinen ja Helga Ukkonen
Raimo Hätinen ja Eila Kuismanen
Lasse ja Marja Koistinen
Raine Luukkonen
Olli ja Irene Lehto
Seppo ja Seija Miettinen
Reino ja Maija Miskala
Antti ja Jaana Nissinen
Eerik ja Anni Nissinen
Arto ja Tarja Palomäki
Heikki ja Helena Pitkänen
Kari ja Tuula Puustinen
Onni ja Vieno Ryytänen
Heimo ja Marja Räsänen
Pekka ja Sari Räsänen
Esa Simanainen ja Kaija Laitinen
Eero Smolander
Hannu Smolander
Timo ja Lea Säisä
Hannu ja Pirjo Tervo
Jarkko ja Arja Toivanen
Jorma ja Sirpa Voutilainen
Teuvo Voutilainen
Osmo Väisänen*

Tuemme tällä yhteisellä ilmoituksella Tuusniemen Joulun julkaisemista.

Joulutervehdys

*Airaksinen Pirkko ja Markku
Antikainen Maire ja Pekka
Forsman Tuula ja Aimo
Hakkarainen Kaarina ja Olavi
Hallman Irma ja Seppo
Happonen Hilikka ja Lauri
Happonen Anna-Liisa
Heiskanen Sirkka ja Risto
Hiltunen Helvi ja Reino
Hirvonen Aili
Hirvonen Irina ja Auvo
Holopainen Aili ja Reijo
Holopainen Aino-Marjatta ja Timo
Huttunen Paula ja Esa
Huumonen Raija ja Pertti
Hämeen-Anttila Riitta
Hämäläinen Saara ja Tahvo
Härkönen Ulla ja Arvo
Hätinen Riitta ja Korhonen Heikki
Jahkonen Elina ja Heikki
Junkkari Tuija ja Anssi
Jäntti Eevariitta ja Eero
Keinänen Anne ja Teuvo
Kekäläinen Irma ja Kaarlo
Keränen Tuulikki
Kolari Terttu ja Tirkkonen Martti
Koponen Elvi ja Pentti
Korhonen Kaija ja Jouko
Kröger Sinikka ja Taisto
Kröger Vilma ja Marko
Kurki Reino
Kähkönen Anja ja Martti*

*Lempinen Eeva
Lempinen Marja-Leena ja Arvo
Lempinen Tauno
Leppänen Liisa ja Pentti
Marku Anja ja Alpo
Martikainen Erja ja Pekka
Miettinen Kirsi ja Antti
Miettinen Esko Viljami
Mikkanen Raimo
Mustonen Liisa ja Erkki
Mustonen Lea ja Pekka
Mäkelä Marja-Leena
Neuvoset Kiitokset lintujen ruokkijoille
Nissinen Maila ja Olavi
Nissinen Tuula ja Teuvo
Nupponen Eira ja Erkki
Närvänen Riitta ja Erkki
Paananen Pirkko ja Broglin Mario
Parviainen Aira ja Heimo
Patriikka Tuula ja Korhonen Simo
Pekkonen Marjatta
Pohjolainen Helmi ja Reino
Poutiainen Matti ja Kätsyri Ritva
Ronkainen Hilikka ja Teuvo
Räsänen Sisko
Savolainen Eeva ja Raimo
Taskinen Ritva ja Esko
Tenhunen Marja ja Pekka
Tikkanen Anja ja Viljo
Toikkanen Soili
Tuunainen Eeva ja Erkki
Vartiainen Tuula ja Kalervo*

RAUHALLISTA
JOULUNAUKAA

ja
onnea vuodelle
2019!

Tuusniemen kunta ja Tuusniemen Teollisuus Oy

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta!*
TUUSNIEMEN LÄMPÖ ja VESI Oy
Meijerintie 16 (vanha meijeri) Tuusniemi
Puh. 040 502 3130

Heimosen
PUUTARHA

Puh. 0201-557020 | www.heimosenpuutarha.fi

*Rauhallista Joulua ja
Hyvää Uutta Vuotta!*

Eikala Oy

Sepäntie 9, 71200 Tuusniemi | Puh. 0500 671 898
e-mail: eirasanen@gmail.com

Puukeidas toivottaa
**RAUHALLISTA
JOULUA!
& Onnellista
Uutta Vuotta 2019**

PUUKEIDAS
OUTOKUMPU
WWW.PUUKEIDASOUTOKUMPU.FI
PUUKEIDAS, OUTOKUMPU

Avoinna ma-pe 8-17 la 9-13
Puh. 010 820 1340
Kuopiontie 97 B, 83500 Outokumpu

(puhelunhinta 8,21 snt/ puh + kiinteästä verkosta
5,90 snt/ min tai matkaviestinverkosta 16,90 snt/ min)

LÄHITAPIOLA SAVO TOIVOTTA
**RAUHALLISTA
JOULUA JA
ONNELLISTA UUTTA VUOTTA!**

Kuopion toimisto
Puutarhakatu 6, Kuopio
Puh. **017 684 4000**
www.lahitapiola.fi

Vakuutukset
017 684 4000
Ark. 8-18

Kotikorvaukset
017 684 4002
Ark. 8-17

Terveysterveys
0206 1000
7-23

**Ajoneuvojen
korvaukset**
017 684 4001
Ark. 8-17

Henkilökorvaukset
017 684 4003
Ark. 8-17

Hätäpalvelu
+35880004531
24 h

ESV Urakointi Oy

Maanrakennuksen ammattilainen
yli 20 vuoden kokemuksella

- rakennusten pohjat
- vesi- ja viemärintiurakat
- sähköverkon rakennustyöt
- kappaletavara-ajot ja -nostot
- piikkaustyöt
- teiden teko
- louhintapalvelut
- ym. kaivinkonetyöt

Kysy myös rahoitusmahdollisuutta!

Vesa Turunen, Juankoski
Puh. 0400 779 512

Hyvää joulua ja
rauhallista uutta vuotta!

OP Tuusniemi

Keskiraskaat alihankintakoneistukset

- tuotantotilat 5100 m²
  - levytyöt
  - särmäys
- robottihitsaus max 2500 kg
  - CNC -koneistus max
x=2100 mm y/z=1500 mm
  - pintakäsittely
  - kokoonpano

Vuodesta 1978

**PAKKILAN
KONEPAJA OY**

Katseenkestävää laatua

www.paakkilankonepaja.fi

KAIVINKONEURAKOINTIA

Mikan koneurakointi

Mika Laukkanen, Tuusniemi

Puh. 050 560 1291

www.mikankoneurakointi.fi

*Rauhallista Joulua ja
Hyvää Uutta Vuotta!*

TMI ASA RÄSÄNEN

Puh. 0400 579 782

**Pohjois-Savon
Isännöinti Oy**

Hyvää Joulua

Kilpailuta puukauppa Suunnista metsänhoitoyhdistykseen

Palvelemme kaikissa metsän käyttöön, hoitoon
ja suojeluun liittyvissä kysymyksissä.

Toimihenkilömme Tuusniemellä:

Risto Toivanen, metsäasiantuntija 040 538 2555
Antti Kakkonen, metsäasiantuntija 040 580 2033
Hemmo Nikkonen, metsäasiantuntija 040 573 7506
Jukka Väisänen, erityisasiantuntija/metsäsuunnittelu,
arviot, LKV, 0400 171 628
Kirsi Tahvanainen, metsähoitoesimies 040 500 8126

**Metsänomistajat
POHJOIS-SAVO**

Edunvalvontaa puun juurelta Brysseliin

Metsänhoitoyhdistys Pohjois-Savo • Tehdaskatu 37•
70620 KUOPIO • puh. 0400 330 674 •
etunimi.sukunimi@mhy.fi • www.mhy.fi/pohjoissavo

LIIEKIRJAPAINO

offset

digipoint

www.kuopionliikekirjapaino.fi
www.painetaan.fi

- Kaivutyöt
- Talonpohjien kaivut ja täytöt pitkäpuomi-
ja minikoneella
- Imetyskentät
- Vanhojen talojen ja ahtaiden paikkojen
salaojitukset lyhytperäisellä koneella
- Maansiirtotyöt
- Rantojen ruoppaukset ja massojen
siirrot kuorma-autoilla
- Kosteikkorakentaminen

**Koneyhtymä
Happonen & Holopainen**

040 727 4791, 0400 172 884

HYVÄÄ JOULUA JA
ONNELLISTA UUTTA VUOTTA

**KONEURAKOITSIJAA
ESKO HOLOPAINEN**

Puh. (017) 721 710 ja 0400 295 883

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

**KONEKORJAAMO
A. KARTTUNEN**

Luostaritie 2404
0400 421 823

Koivuharjun KANALA

Lähiuotettuja
lattiakanalan munia Tuusniemeltä.

Puh. 0400 499 136, Tarleena Tirkkonen ja Samu Kiiski
Huom! Myös kotimyynti.

ON Rauta/ON Agri Oy

Olli Nykänen, kauppias
Kaavintie 5, 73600 KAAVI
+358 400 792 268
olli.nykanen@rautia.fi

*Hyvää Joulua
ja
Onnellista
Uutta Vuotta 2019*

**TAKSI
PIIA KOPONEN
Puh. 044 0379 703**

**KONEURAKOINTI
PEKKA KOPONEN
Puh. 0440 193 899**

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta!*

Iisakki Tukiainen, 0400 651 240
Sannimari Tervo, 0400 273 204
Sanna Tervo-Tukainen, 0400 651 129

Kuljetusliike Tervo & Co. Oy
Kuopiontie 151, 71200 Tuusniemi
toimisto@kuljetusliiketervo.fi
www.kuljetusliiketervo.fi

*Rauhallista Joulua ja
Hyvää Uutta Vuotta!*

MINVERA OY
Erolanniementie 66, 71260 Juurikkamäki
Puh. 044 210 4057

*Kiitämme asiakkaitamme
kuluneesta vuodesta ja toivotamme
Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta!*

*Kuopiontie 151, 71200 Tuusniemi
pub. 0400 651 240
www.tuusniemensora.fi
iisakki.tukiainen@tuusniemensora.fi*

*Hyvää Joulua
ja
Onnellista Uutta Vuotta*

**METSÄKONEURAKOINTI
VOUTILAINEN OY**
040 709 4609

HYVÄÄ JOULUA JA
ONNELLISTA
UUTTA VUOTTA 2019

- Rakennustarvikemyynti
- Remonttipalvelut

SAWON NOVAS Oy

Keskitie 12,
71200 Tuusniemi
Puh. 045 261 5100

**Ystävällinen ja
joustava palvelu**

Koulutetut kuljettajat

**Monipuolinen
kuljetuskalusto**

**Paikallinen tilausajon
ammattilainen**

hojo-matkat.fi

www.hojo-matkat.fi

email: tilausajot@hojo-matkat.fi

Puh. 050 570 9553, Fax (013) 550 336

*Hyvää Joulua ja
kiitos kuluneesta vuodesta*
Tuusniemen Autohuolto ja Varaosa Oy
Puh. 040 767 3787

*Hyvää Joulua ja Onnellista
Uutta Vuotta*

**HIERONTAPALVELU
Heikki Oksman**

71200 TUUSNIEMI, Puh. (017) 660 007, 050 571 1478

*Tuusniemen
Kuntoutus Ky*

- FYSIOTERAPIA-
PALVELUT
- HIERONNAT
- LYMFATERAPIA
- KUPPAUS
- SOLARIUM

TIEDUSTELUT JA AJANVARAUKSET
TUUSNIEMEN KUNTOUTUS: P. 040 545 5788
ASTA TIRKKONEN-HERSIO: P. 040 535 7544

**PERINTEINEN HIERONTA, VOICE MASSAGE JA
INTIALAINEN PÄÄHIERONTA**

Mirja Poutiainen

- koulutettu hieroja • Voice Massage -terapeutti

Lahjakortteja pukinkonttiin!

Kenttätie 6, 71200 TUUSNIEMI Puh. 040 502 8091

Hyvää Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta!

TEUVO-TAPION metsäsuunnittelu-,
ja metsänhoitotyöt, remonttipalvelut

Anaskintie 33, 71200 TUUSNIEMI
puhelin 0400 346 797
teuvo.voutilainen33@gmail.com

Merkillisen Hyvää Joulua!

OUTOKUMPU

Kiisukatu 2
p. 555 535

POLVIJÄRVI

Vasarakankaantie 4
p. 569 660

**RAUHALLISTA JOULUA
KAN ry Tuusniemi**

Vanerituotteita

Kaasilansalmentie 299, Pahkasalo, Tuusniemi
Puh. 050 363 4636

**KUKKA-, HAUTAUS- JA JUHLAPALVELU
KUITTINEN**

Puh. 044 970 5388

Hautauspalvelu:
Kaavintie 12, Kaavi
(Kenkäkaupan vieressä)

Juhlahuoneisto:
Rantatie 6, Kaavi

WWW.KUITTINEN.FI

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

KERAMIKKAPAJA

Savetar

Meijerinranta, puh. 040 590 7917

www.savetar.fi

SAVON KONETYÖ OY

Puutavaran hakkuu- ja metsäkuljetuspalvelut

Paronlahdentie 38, 71280 KOSULA • Puh. 0400 982 997

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

KARVOSEN PUUTARHA

Levälahti

Hyvää Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta

K

MARKET

TIMANTTI

sanna.sillman@k-market.com

Kaivotie 2, Kaavi, puh. 020 741 7810

Ma-Pe 7-21, La 7-19, Su 10-18

www.k-market.com

*Hyvää Joulua ja
Onnea Vuodelle 2018*

**Traktoriurakointi
Jarkko Toivanen**

Susijärvi, 71240 Paakkila
0400 193 564

*Rauhallista Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta 2019!*

Hoidan kaikki hautauspalvelut
**KAAVIN HAUTAUS- JA PITOPALVELU
PIKKUTARINA**

**Raili
Kekäläinen**

Pub. 040 585 5413, Mäntyjärvi, Kaavi

JG-KULJETUS Oy
Kaavi

- muuttokuljetukset
- lannoite-/rahtikuljetukset

Puh. 050 566 7442

TEBOIL

TUUSNIEMI

Tuusniemen parturi- ja kampaamopalvelut

Parturi-Kampaamo Eeva
Keskitie 25, puh. 044 563 0347

Parturi-Kampaamo Pirjo Miettinen
Keskitie 13, puh. 044 366 1790

Parturi-Kampaamo Pirkko Pääkkönen
Poikkitie 2, puh. (017) 661 051

Ina Pääkkönen puh. 040 715 5829

*Toivotamme asiakkaillemme
Hyvää Joulua ja Onnea vuodelle 2018*

HOKE

www.HoKe.fi

**Suunnittelu- ja
Rakennuspalvelu
Hoke Oy**

Olli Holopainen 0400 130 185
Arvi Kekäläinen 044 561 6285

*Rauhallista Joulua
ja Onnellista Uutta Vuotta!*

SÄHKÖPALVELU HANNU HIRVONEN

Rantakuja 3 A !, 71200 Tuusniemi
Puh. 045 236 9332

Kukka-, hautaus- ja juhlapalvelu KUKKATUPA

Avoinna:
ma - ke 9 - 16
to - pe 9 - 17
la 9 - 13

posti@kukkatupa.fi
www.kukkatupa.fi

Puh. 017 661 610
044 5565 003

Huoltotie 5, 71200 Tuusniemi

Hyvää Joulua!

OKUN KONEOSA

Kiisukatu 17, Outokumpu Myynti 020 787 9510
www.okunkoneosa.fi

Hyvää
Joulua!

Loma Jussila

Toivottaa
MTY Kekäläinen - Tuomainen

Onnellista
Uutta
Vuotta!

HYVÄÄ JOULUA JA
ONNELLISTA
UUTTA VUOTTA

Arto Mustonen

Kuopion Huoltotrio Oy

Teräskatu 5
70150 KUOPIO
044 3060 776

arto.mustonen@huoltotrio.fi

**AUTOHUOLTO
HASSINEN**
p. 044 2435 509

SHELL-OUTOKUMPU

Kuusjärventie 41
83500 Outokumpu

Puh. 013 222 389
050 512 5114 / Pekka
pekka.sairanen@elisanet.fi

**Hierontaa ja kalevalaista
jäsenkorjausta Kaavilla ja Tuusniemellä**

Matti Räsänen,
koulutettu hieroja, 040 533 0226

HOTTI
-TUVAT

Marja & Lasse Koistinen
Kojanlahti
71280 KOSULA

050 365 7064,
0400 825 514

- MÖKKILOMAT
- OHJELMAPALVELUT

POHJOLAN TILIVOIMA

KIRJANPITO • TALOUSHALLINTO

**KLT-kirjanpitäjä
VUOKKO KANTELL**

Meijerintie 5, 71200 Tuusniemi
044 240 3168, vuokko.kantell@gmail.com

*Hyvää Joulua ja
Riemullista Uutta Vuotta*
**Koillis-Savon
Hammaspalvelu Oy**

Tauno Miettinen, puh. 040 547 3118

Hyvää Joulua

Keskitie 23, 71200 Tuusniemi
Puhelin (017) 661 228

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*
RANTA-MYLLY

Meijerintie 16, Tuusniemi
Puh. 040 721 1097

Jos haluatte
tilata vuoden 2019
Tuusniemen Joulun -lehden
tai antaa lehdestä palautetta,
voitte ilmoittaa yhteystietonne
lehden päätoimittajalle. Myös
hyvät juttuvinkit ovat odotettuja
ja mieleisiä:

Valto Holopainen
Koivulanrannantie 8
71200 Tuusniemi,
valto.holopainen@kolumbus.fi
0400 679 999

[illegible]

Tuusniemen satamasta löytyy paljon kuvaamisen aiheita. Tässä mukana osin historiaa, kun Juovesi-laiva pilkottaa kuvan vasemmassa reunassa. Kuva Hannu Holopainen.